

*Onderzoek naar de framing strategieën en politieke uitkomsten van burgemeesters bij mini-crisis:
bevindingen uit vier casestudies*

Masterscriptie – Bestuurskunde – Universiteit Leiden (Campus Den Haag)

Naam: Emmy Leegwater

Studentnummer: 1133306

Master: Crisis and Security Management

Capstone: Crisis and Local Leadership

Eerste lezer en scriptie begeleider: Dr. R.S. Prins

Tweede lezer: Prof. Dr. E. Bakker

Plaats: Den Haag

Datum: 11-01-2016

Inhoud

Lijst van figuren en tabellen	5
Samenvatting	6
Hoofdstuk 1 - Inleiding en vraagstelling	8
1.1) Introductie	8
1.2) Algemene vraagstelling	10
1.3) Wetenschappelijke relevantie	10
1.4) Maatschappelijke relevantie	11
1.5) Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 – Demonstraties en burgemeesters.....	13
2.1) Demonstraties.....	13
2.2) Demonstratievrijheid.....	13
2.3) Taken en bevoegdheden van burgemeesters	14
2.4) Taken en bevoegdheden van burgemeesters bij demonstraties.....	16
Hoofdstuk 3 - Theoretisch raamwerk.....	17
3.1) Crisis	17
3.2) Mini-crisis	18
3.3) Framing	20
3.4) Crisis frames	21
3.5) Crisisexploitatie theorie	22
3.6) Politieke uitkomsten.....	23
3.7) Overige factoren.....	24
3.7.1) Massa media.....	25
3.7.2) Officiële onderzoeken	26
3.7.3) Situationele factoren.....	26
3.7.4) Contextuele factoren	27
3.8) Conceptueel model.....	27
Hoofdstuk 4 - Methoden en technieken.....	29
4.1) Doelen	29
4.2) Onderzoeksmethoden.....	30
4.2.1) Type onderzoek.....	30
4.2.2) Onafhankelijke en afhankelijke variabelen	30
4.2.3) Benadering onderzoek.....	31

4.2.4) Casusselectie	31
4.2.5) Tijdsafbakening.....	32
4.3) Methoden voor dataverzameling.....	33
4.4) Operationalisering van de concepten	34
4.5) Validiteit en betrouwbaarheid	38
Hoofdstuk 5 – Bevindingen onderzoek	39
5.1) <i>Casus 1</i> – Demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag.....	40
5.1.1) Casusinformatie	40
5.1.2) Bevindingen framing strategie	42
5.1.3) Bevindingen politieke uitkomsten.....	44
5.1.4) Bevindingen overige factoren	47
5.1.5) Belangrijkste bevindingen.....	51
5.2) <i>Casus 2</i> – Demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag.....	54
5.2.1) Casusinformatie	54
5.2.2) Bevindingen framing strategie	56
5.2.3) Bevindingen politieke uitkomsten.....	58
5.2.4) Bevindingen overige factoren	61
5.2.5) Belangrijkste bevindingen.....	65
5.3) <i>Casus 3</i> – Demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam	67
5.3.1) Casusinformatie	67
5.3.2) Bevindingen framing strategie	70
5.3.3) Bevindingen politieke uitkomsten.....	72
5.3.4) Bevindingen overige factoren	73
5.3.5) Belangrijkste bevindingen.....	75
5.4) <i>Casus 4</i> – Bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam	77
5.4.1) Casusinformatie	77
5.4.2) Bevindingen framing strategie	81
5.4.3) Bevindingen politieke uitkomsten.....	83
5.4.4) Bevindingen overige factoren	85
5.4.5) Belangrijkste bevindingen.....	89
5.5) Vergelijking van de casussen	91
5.5.1) Framing strategieën.....	91

5.5.2) Politieke uitkomsten.....	92
5.5.3) Overige factoren.....	93
5.5.4) Algehele analyse	97
Hoofdstuk 6 – Conclusie en aanbevelingen	99
6.1) Doelen	99
6.2) Antwoorden op de deelvragen	99
6.3) Antwoord op de hoofdvraag	103
6.4) Wetenschappelijke relevantie.....	104
6.4.1) Aanbevelingen voor verder onderzoek	105
6.5) Maatschappelijke relevantie.....	106
6.5.1) Aanbevelingen voor betere crisiscommunicatie	107
Referenties.....	109
Bijlagen.....	115
Bijlage I Dataset casus 1.....	115
Bijlage II Dataset casus 2.....	118
Bijlage III Dataset casus 3.....	121
Bijlage IV Dataset casus 4.....	123
Bijlage V Casestudy protocol.....	126
Bijlage VI Lijst met quotes.....	129
Bijlage VII Uitkomsten codering casus 1.....	134
Bijlage VIII Uitkomsten codering casus 2.....	136
Bijlage IX Uitkomsten codering casus 3.....	138
Bijlage X Uitkomsten codering casus 4.....	139

Lijst van figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1	Schematische weergave van de drie crisis frames (Boin e.a., 2009: 84)	p. 22
Figuur 2	Conceptueel model van de verschillende concepten	p. 28
Figuur 3	Schematische weergave van het ingebedde casestudie ontwerp	p. 31

Tabellen

Tabel 1	Crisisexploitatie: het politieke spel (Boin e.a., 2009: 89)	p. 23
Tabel 2	De te onderzoeken casussen in deze scriptie	p. 32
Tabel 3	Operationalisering van de concepten	p. 35
Tabel 4	Uitkomsten codering frametypen (casus 1)	p. 44
Tabel 5	Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 1)	p. 47
Tabel 6	Uitkomsten codering overige factoren (casus 1)	p. 51
Tabel 7	Uitkomsten codering frametypen (casus 2)	p. 58
Tabel 8	Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 2)	p. 61
Tabel 9	Uitkomsten codering overige factoren (casus 2)	p. 65
Tabel 10	Uitkomsten codering frametypen (casus 3)	p. 71
Tabel 11	Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 3)	p. 73
Tabel 12	Uitkomsten codering overige factoren (casus 3)	p. 75
Tabel 13	Uitkomsten codering frametypen (casus 4)	p. 83
Tabel 14	Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 4)	p. 85
Tabel 15	Uitkomsten codering overige factoren (casus 4)	p. 89
Tabel 16	Aantal quotes van de burgemeesters per frametype en per casus	p. 92
Tabel 17	Bevindingen politieke uitkomsten van de burgemeesters per casus	p. 93
Tabel 18	Bevindingen overige factoren per casus	p. 94
Tabel 19	Coderingstabel voor de framing strategieën van de burgemeesters	p. 126
Tabel 20	Coderingstabel voor de uitspraken van raadsleden	p. 127
Tabel 21	Coderingstabel voor het aanblijven of het aftreden van de burgemeester	p. 127
Tabel 22	Coderingstabel voor de overige factoren	p. 128

Samenvatting

In deze scriptie is een kwalitatief onderzoek gedaan naar de framing strategieën en politieke uitkomsten van burgemeesters bij mini-crisis en in het bijzonder bij problematische demonstraties. De crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) vormde de leidraad in dit onderzoek. Met deze theorie trachten Boin e.a. (2009) de beleidsmatige en politieke gevolgen van ‘framing contests’ (competities tussen concurrerende definities van de situatie) bij crisis in kaart te brengen.

De algemene vraagstelling van deze scriptie is als volgt geformuleerd:

‘Op welke manieren hebben de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam problematische demonstraties in de periode van 2011 tot en met 2015 geframed, en in hoeverre kunnen de gebruikte framing strategieën geleid tot succesvolle politieke uitkomsten worden genoemd?’

De framing strategieën en politieke uitkomsten van de burgemeesters van Den Haag (Jozias van Aartsen) en Amsterdam (Eberhard van der Laan) zijn onderzocht en met elkaar vergeleken¹ aan de hand van de volgende vier meest gelijkende casussen:

- De demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag;
- De demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag;
- De demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam;
- De bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam.

De belangrijkste bevinding van dit onderzoek bestaat uit het verband dat is aangetoond tussen het gebruik van frametype 2 als framing strategie en geen tot beperkte reputatieschade voor de burgemeester als politieke uitkomst. Bij dit frametype wordt de gebeurtenis als een kritieke bedreiging gezien en wordt de schuld verspreid. De politieke uitkomst geen tot beperkte reputatieschade is succesvol voor de burgemeester, omdat de burgemeester met deze uitkomst mag aanblijven. Burgemeesters kunnen dan ook aanbevolen worden om een (mini-)crisis te framen oftewel betekenis te geven aan de hand van frametype 2. Een andere belangrijke bevinding van dit onderzoek is de mate waarin de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) een rol spelen binnen het verband tussen framing strategieën en politieke uitkomsten. Uit dit onderzoek is gebleken dat deze overige factoren waarschijnlijk geen directe invloed zullen hebben op de politieke

¹ Ook werden drie overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) opgenomen in het conceptueel model. In de analyse werd onderzocht of de overige factoren aanwezig waren in de casussen en in hoeverre en op welke manieren deze een rol speelden in de ‘framing contests’ en in het verband – tussen de frametypen en de politieke uitkomsten – dat in deze scriptie is onderzocht

uitkomst van een burgemeester als de burgemeester de mogelijkheid krijgt om zich te verantwoorden tegenover de gemeenteraad. De rol van de overige factoren is dan ook minder groot dan Boin e.a. (2009) doen vermoeden.

Dit onderzoek kan gezien worden als een eerste verkenning naar het mechanisme tussen framing strategieën en politieke uitkomsten bij mini-crisis en in het bijzonder bij problematische demonstraties. Zoals eerder beschreven, vormde de crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) daarbij de leidraad. Echter, er is meer onderzoek naar deze theorie nodig, omdat de crisisexploitatie-theorie alleen nog maar op kleine schaal op crises is toegepast door Boin e.a. (2009) zelf en in dit onderzoek is de crisisexploitatie-theorie op kleine schaal toegepast op mini-crisis. Als aanbeveling kan dan ook gegeven worden dat er meer onderzoek moet worden gedaan naar de empirie (praktijk) zodat de crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) meer solide wordt.

Hoofdstuk 1 - Inleiding en vraagstelling

1.1) Introductie

In de zomerperiode van 2014 vonden er verschillende demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag plaats (NRC, 2014c). Deze demonstraties zorgden voor spanningen in Den Haag – en met name in de Haagse Schilderswijk – aangezien bij een aantal demonstraties de openbare orde werd verstoord. Burgemeester Jozias van Aartsen (VVD) verbood naar aanleiding van deze demonstraties het demonstreren in Haagse woonwijken voor twee maanden (Trouw, 2014c). Een jaar later – op 29 juni 2015 – vond in de Schilderswijk opnieuw een demonstratie plaats welke uit de hand liep. Deze demonstratie werd georganiseerd naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez (Volkskrant, 2015d). Naar aanleiding van hevige rellen die na deze demonstratie ontstonden, besloot Van Aartsen een samenscholingsverbod af te kondigen (Elsevier, 2015k).

In Amsterdam vonden in de zomerperiode van 2014 ook anti-IS en pro-Gaza demonstraties plaats. Deze demonstraties verliepen over het algemeen (redelijk) rustig, maar de bezettingen van studenten in Amsterdamse universiteitsgebouwen verliepen minder rustig. Zo veroorzaakten bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis veel schade, in totaal bijna 700.000 euro (NRC, 2015b). De bezetting van het Bungehuis ging op 13 februari 2015 van start en werd op 24 februari 2015 beëindigd. Een dag later bestormden studenten – die tegen het beleid en het bestuur van de Universiteit van Amsterdam (UvA) protesteerden – het Maagdenhuis, het bestuurscentrum van de UvA (AT5, 2015c). Na een bezetting van ruim zes weken besloot de Amsterdamse driehoek (burgemeester Eberhard Van der Laan (PvdA), de politie en het Openbaar Ministerie) het Maagdenhuis te ontruimen (Volkskrant, 2015c). Een andere demonstratie die in Amsterdam uit de hand liep, was de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK op 23 oktober 2011. Deze demonstratie liep uit op rellen waarbij vernielingen werden gepleegd aan het Koerdisch Centrum (NRC, 2011d & NOS, 2011d). Naar aanleiding van deze gebeurtenis en signalen van een nieuwe demonstratie besloot Van der Laan een noodverordening af te kondigen voor het Museumplein waarbij groepen van twee of meer personen niet mochten samenscholen (Van der Laan, 2011b).

De beschreven problematische demonstraties zijn voorbeelden van mini-crisis oftewel “*lokale gebeurtenissen die de gemeenschap kortstondig bezighielden, veel (media-) aandacht kregen en ook relatief snel weer uit de aandacht verdwenen*” (Van Duin in Van Duin e.a., 2013: 9-10). Hierbij gaat het om kleinere gebeurtenissen waarbij – in tegenstelling tot crises – niet perse dodelijke slachtoffers of materiele schade hoeven te zijn (Van Duin & Wijkhuijs, 2014).

De burgemeester speelt een belangrijke rol bij de zogeheten mini-crisis die in dit kwalitatieve onderzoek centraal staan. Hij² is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid in zijn gemeente, zo staat in art. 172 lid 1 van de Gemeentewet (Overheid, 2015a). De burgemeester is dan ook de aangewezen persoon om bij overtredingen betreffende de openbare orde de regie te nemen. In art. 172 lid 2 van de Gemeentewet staat hierover het volgende: *“De burgemeester is bevoegd overtredingen van wettelijke voorschriften die betrekking hebben op de openbare orde, te beletten of te beëindigen. Hij bedient zich daarbij van de onder zijn gezag staande politie”* (Overheid, 2015a).

Opmerkelijk is dat er vanaf 2000 in Nederland meer dan vijftig burgemeesters vrijwillig ‘onder druk’ of gedwongen uit het ambt zijn opgestapt en dat er in de periode van januari tot en met oktober 2015 tien burgemeesters met ruzie zijn opgestapt (NPO, 2015). Korsten (2010: 10) concludeert dan ook dat *“vanaf het begin van de 21ste eeuw de rust van een ‘weldadige’ functie-uitoefening door burgemeesters en een geleidelijk carrièreverloop is verstoord”*. Dit is mede veroorzaakt door de burgemeesterspositie die maatschappelijk gezien en in mediaopzicht groter is geworden (Korsten, 2010). Tijdens crisissituaties wordt er door burgers meer naar de burgemeester gekeken dan vroeger. Daarnaast zijn er meer risicofactoren voor de burgemeester ontstaan, omdat hij tijdens een crisissituatie vaker in de media verschijnt om de burgers van informatie te voorzien. Iedere fout van de burgemeester is dan ook zichtbaar en kan de burgemeester aangerekend worden. De burgemeester kan te maken krijgen met reputatieschade en in het minst gunstige geval voor de burgemeester zelf zal hij moeten aftreden.

Het is interessant om te onderzoeken hoe burgemeesters betekenis geven aan problematische demonstraties. De manier waarop men betekenis geeft aan dingen wordt ook wel framing (letterlijk: inkaderen) genoemd, waarbij binnen een interactie bepaalde – vaak meer morele of emotionele – aspecten worden benadrukt en andere aspecten op de achtergrond worden geplaatst (Aarts & Van Woerkum, 2008). Bij framing is het gebruik van taal – en daarmee communicatie – van belang. Taal is op haar beurt het belangrijkste instrument van crisis management, volgens ’t Hart (1993). Degenen die middels het gebruik van taal in staat zijn om te bepalen waar een crisis over gaat, hebben namelijk de sleutel in handen tot het bepalen van de juiste strategieën om tot een oplossing te komen (’t Hart, 1993).

In deze scriptie wordt dan ook onderzocht welke framing strategieën de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam tijdens en na recente problematische demonstraties gebruikten en in hoeverre deze van invloed waren op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. Wat betreft de framing strategieën worden er drie crisis frames onderscheiden: 1) ontkenning; 2) gebeurtenis als kritieke bedreiging; 3) gebeurtenis als kritieke kans (Boin e.a., 2009). De politieke uitkomsten worden in drie categorieën

² In deze scriptie refereren ‘hij’ en ‘zijn’ zowel naar mannelijke als vrouwelijke burgemeesters.

onderscheiden: 1) aanzienlijke reputatieschade; 2) geen tot beperkte reputatieschade; 3) reputatieverbetering (Boin e.a., 2009). Daarnaast wordt in deze scriptie onderzocht in hoeverre overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) van invloed zijn op het te onderzoeken verband tussen de gebruikte framing strategieën en de politieke uitkomsten.

1.2) Algemene vraagstelling

Gebaseerd op voorgaande is de algemene vraagstelling van deze scriptie als volgt geformuleerd:

‘Op welke manieren hebben de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam problematische demonstraties in de periode van 2011 tot en met 2015 geframed, en in hoeverre kunnen de gebruikte framing strategieën gelet op de politieke uitkomsten succesvol worden genoemd?’

De deelvragen die uit deze vraagstelling voortkomen zijn:

- 1) Wat zijn problematische demonstraties en welke problematische demonstraties vonden er in de periode van 2011 tot en met 2015 in Den Haag en Amsterdam plaats?
- 2) Welke framing strategieën en politieke uitkomsten met betrekking tot (mini-)crises worden in de wetenschappelijke literatuur onderscheiden?
- 3) Welke overige factoren die invloed hebben op de framing strategieën en politieke uitkomsten worden in de wetenschappelijke literatuur onderscheiden?
- 4) Van welke framing strategieën maakten de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam gebruik tijdens en na de problematische demonstraties?
- 5) Welke overige factoren speelden een rol in de casussen en in hoeverre waren deze van invloed op de framing strategieën en politieke uitkomsten?
- 6) In hoeverre kunnen de gebruikte framing strategieën gelet op de politieke uitkomsten, succesvol worden genoemd?

1.3) Wetenschappelijke relevantie

Een mini-crisis is een relatief nieuw concept waar nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar is gedaan. In 2011 introduceerde Van Duin dit nieuwe concept in zijn lectorale rede waarin hij mini-crisis als een relevante tussencategorie beschrijft (Van Duin, 2011). In de praktijk blijken er namelijk veel gebeurtenissen te zijn die niet direct als een echte ramp of crisis gedefinieerd kunnen worden. In literatuur over crisismanagement en crisiscommunicatie wordt dan ook vooral geschreven over nationale en internationale crisissituaties en weinig over crisissituaties op lokaal niveau. Met dit onderzoek wordt getracht een bijdrage te kunnen leveren aan deze kennisleemte over crisismanagement en crisiscommunicatie van burgemeesters bij mini-crisis.

Het theoretisch kader van Boin e.a. (2009) is de leidraad in dit onderzoek. Deze auteurs hebben een crisisexploitatie-theorie geformuleerd welke gedefinieerd wordt als *“het doelbewuste gebruik van een crisisachtige retoriek die het niveau van politieke steun voor publieke ambtsdragers en overheidsbeleid significant verandert”* (Boin e.a., 2009: 83). Met deze theorie trachten zij de beleidsmatige en politieke gevolgen van ‘framing contests’ bij crises in kaart te brengen. ‘Framing contests’ zijn competities tussen concurrerende definities van de situatie *“om gebeurtenissen, hun oorzaken en de verantwoordelijkheden en de lessen die betrekking hebben op de politieke doeleinden en de visies op toekomstige beleidsrichtingen te interpreteren”* (Boin e.a., 2009: 81-82). De crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) is toegepast op crises, maar nog niet op mini-crisis. In dit onderzoek zullen de crisis frames van Boin e.a. (2009) toegepast worden op mini-crisis en in het bijzonder op problematische demonstraties. Vervolgens zal getoetst worden of de crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) de politieke uitkomsten van deze problematische demonstraties in kaart kan brengen. Er wordt verwacht dat de toepassing van deze theorie op mini-crisis tot nieuwe wetenschappelijke inzichten leiden, aangezien Boin e.a. (2009: 103) de crisisexploitatie-theorie op een betrekkelijk losse manier hebben getoetst. Deze auteurs hebben de onderzochte data niet op een systematische wijze geanalyseerd aan de hand van een coderingsmethode. De interpretaties van de uitkomsten van het onderzoek van Boin e.a. (2009: 103) zijn dan ook heuristisch te noemen in plaats van wetenschappelijk robuust.

In dit onderzoek wordt de verzamelde data geanalyseerd aan de hand van een systematische coderingsmethode (zie bijlage V) om op die manier meer wetenschappelijk robuuste uitkomsten te genereren. Niet alleen de data betreffende de framing strategieën en de politieke uitkomsten worden gecodeerd, maar ook de data waaruit de rollen en de invloeden van de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) duidelijk worden. De rollen en invloeden van de overige factoren zijn door Boin e.a. (2009) niet empirisch bewezen. Deze auteurs beschrijven dat de factoren invloed hebben, maar zij hebben ook hierbij geen stelselmatige analyse uitgevoerd om dit te bewijzen. Daarnaast zijn de overige factoren door Boin e.a. (2009) niet goed geoperationaliseerd waardoor de meetindicatoren ontbraken. Met dit onderzoek wordt een antwoord gegeven op het verzoek van Boin e.a. (2009: 101) naar een meer systematische en uitgebreidere test van de crisisexploitatie-theorie.

1.4) Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek wordt duidelijk vanwege het feit dat mini-crisis een buitengewone maatschappelijke impact kunnen hebben (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Dit is niet alleen op lokaal niveau het geval, maar vaak ook op regionaal en/of op landelijk niveau. Daarnaast kunnen problematische demonstraties een bedreiging vormen voor de veiligheid van (onschuldige) burgers op het moment dat deze uit de hand lopen. Burgemeesters moeten daarom een juiste afweging

maken tussen waakzaamheid en dienstbaarheid. De veiligheid van burgers en het faciliteren van demonstratievrijheid strijden dan ook beide om aandacht (Embregts & Nieuwenhuys, 2007).

De lessen die uit dit onderzoek zullen voortvloeien, kunnen burgemeesters helpen bij de keuze van een geschikt crisis frame op het moment dat een problematische demonstratie plaatsvindt of heeft plaatsgevonden. De verwachting is dat de keuze voor een bepaald crisis frame een bepaalde politieke uitkomst van de burgemeester aannemelijk zal maken. Het is daarom van belang dat burgemeesters inzicht krijgen in de gevolgen dat een bepaald crisis frame met zich mee kan brengen. Zoals eerder beschreven, kijken burgers tijdens crisissituaties meer naar de burgemeester dan vroeger. Fouten van burgemeesters zijn meer zichtbaar en kunnen de burgemeester aangerekend worden. Dit onderzoek zal burgemeesters meer inzichten geven in de effecten van crisis framing op de politieke uitkomsten. Tevens kunnen de lessen die uit dit onderzoek zullen voortvloeien burgemeesters helpen bij de voorbereiding op eventuele toekomstige rampen en (mini-)crises. Mini-crisis komen vaker voor dan grote crises en *“de ervaringen met mini-crisis zijn dan ook goud waard”*, aldus Van Duin e.a. (2013: 33) en Van Duin & Wijkhuijs (2015: 20).

1.5) Leeswijzer

Dit onderzoek begint met een context hoofdstuk waarin wordt beschreven 1) wat demonstraties zijn; 2) wat de demonstratievrijheid inhoudt; 3) wat de taken en bevoegdheden van burgemeesters zijn; 4) wat de taken en bevoegdheden van burgemeesters bij demonstraties zijn. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 het theoretisch kader geschetst. In dit hoofdstuk worden de definities van de belangrijkste concepten van het onderzoek weergegeven en worden de concepten samengebracht in een conceptueel model. In dit hoofdstuk worden tevens de tweede en derde deelvraag beantwoord. Daarna worden in hoofdstuk 4 de methoden en technieken behandeld waarbij ook een antwoord wordt gegeven op de eerste deelvraag van dit onderzoek. Aansluitend worden in hoofdstuk 5 de bevindingen van dit onderzoek gepresenteerd. In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de vierde, vijfde en zesde deelvraag. Als laatste worden in hoofdstuk 6, in de conclusie en aanbevelingen, de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek herhaald en wordt er een antwoord gegeven op de hoofdvraag. Tevens worden er aanbevelingen voor verder onderzoek en betere crisiscommunicatie gegeven.

Hoofdstuk 2 – Demonstraties en burgemeesters

In dit hoofdstuk wordt een introductie gegeven van de begrippen demonstraties en burgemeesters. De demonstratievrijheid en de taken en openbare orde en veiligheid (OOV) bevoegdheden van burgemeesters in het algemeen en bij demonstraties komen aan bod in dit context hoofdstuk.

2.1) Demonstraties

De begrippen demonstratie, betoging en openbare manifestatie worden in deze scriptie als synoniem gebruikt. Klandermans & Van Stekelenburg (2014: 494) beschrijven demonstraties als *“een vorm van politieke communicatie, zowel extern – gericht op overheden, de media en de publieke opinie – als intern – gericht op het overbrengen van een boodschap aan de deelnemers zelf”*. De definitie die Van Dale (2014) aan betoging geeft is: *“een optocht om bepaalde gevoelens kenbaar te maken”*. Bennekom & Jong (2010: 47) beschrijven dat een openbare manifestatie plaatsvindt *“wanneer er meerdere personen zijn die in het openbaar een mening uiten en waarbij het uiten van deze mening centraal staat”*. Bij een demonstratie zijn niet alleen demonstranten aanwezig, maar ook actoren die de openbare orde handhaven, zoals de politie, het leger en/of private bewakers (Klandermans & Van Stekelenburg, 2014). Tevens zijn omstanders, zoals journalisten, aanwezig. Zij beïnvloeden de publieke opinie door hun interpretatie van de feiten. De Wet Openbare Manifestaties (WOM) is van toepassing op het moment dat er een demonstratie wordt gehouden.

2.2) Demonstratievrijheid

De bescherming van de Nederlandse demonstratievrijheid staat beschreven in art. 9 van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden en in art. 11 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). In art. 9 – vrijheid van vergadering en betoging – staat: 1) dat het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet; 2) dat de wet regels kan stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden (Nederlandse Grondwet, 2008). In art. 11 – vrijheid van vergadering en vereniging – van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens staat: 1) dat een ieder recht heeft op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging, met inbegrip van het recht met anderen vakverenigingen op te richten en zich bij vakverenigingen aan te sluiten voor de bescherming van zijn belangen; 2) dat de uitoefening van deze rechten aan geen andere beperkingen mag worden onderworpen dan die, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Dit artikel verbiedt niet dat rechtmatige beperkingen worden gesteld aan de uitoefening van deze rechten door

leden van de krijgsmacht, van de politie of van het ambtelijk apparaat van de Staat (Raad van Europa, 1950).

Om de demonstratievrijheid mogelijk te maken, wordt er een aanzienlijke inspanningsverplichting van de overheid gevraagd (Loof, 2008). De lokale overheid doorloopt dan ook diverse fasen van beoordeling en besluitvorming met betrekking tot demonstraties, namelijk: 1) algemene voorlichting en informatieverstrekking aan het publiek met betrekking tot de mogelijkheid van het organiseren van demonstraties; 2) kennisgeving van een te houden demonstratie aan de burgemeester; 3) vooroverleg tussen lokaal bestuur, politie en organisatoren van de demonstratie en het uitvaardigen van eventuele beperkende voorschriften naar aanleiding daarvan; 4) het feitelijk plaatsvinden van en de feitelijke ordehandhaving tijdens een demonstratie waarbij zo nodig bescherming geboden moet worden aan de betogers tegen vijandige reactie van tegenstanders of van het publiek (Loof, 2007). Als vijfde fase zou nog de fase van de nasleep genoemd kunnen worden. In deze fase komen zaken aan de orde, zoals het strafrechtelijk vervolgen van demonstranten vanwege het aansprakelijk stellen van demonstranten voor veroorzaakte schade of het plegen van (andere) strafbare feiten. Deze laatste fase valt echter niet meer onder de directe verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur, maar onder de verantwoordelijkheid van de politie.

2.3) Taken en bevoegdheden van burgemeesters

De burgemeester is de voorzitter van het college van burgemeester en wethouders (B&W) en van de gemeenteraad (NGB, 2015).³ Hij is lid van het bestuur van de regionale brandweer en heeft het gezag over de politie in het kader van de handhaving van de openbare orde en hulpverlening.⁴ Daarnaast ziet de burgemeester toe op de tijdige voorbereiding, vaststelling en uitvoering van het gemeentelijk beleid en is hij verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid, zo staat in art. 172 lid 1 van de Gemeentewet (Overheid, 2015a). Hij is dan ook opperbevelhebber bij crises, rampen en zware ongevallen. Naast de verantwoordelijkheid voor de openbare orde en veiligheid kan een burgemeester ook extra taken op een specifiek gebied (portefeuilles) hebben. De burgemeester ziet verder toe op een goede samenwerking met andere gemeenten en overheden en heeft een centrale rol bij het verlenen van Koninklijke Onderscheidingen (NGB, 2015).

In de wetenschappelijke literatuur wordt tevens geschreven over de burgervaderrol van een burgemeester. Zo beschrijft Sackers (2010b: 5) de burgemeester als “*van oudsher de herder van de lokale bevolking. De hoeder van de normen in de gemeentelijke samenleving. De burgervader, de*

³ Als voorzitter van de gemeenteraad mag de burgemeester geen onderwerpen inbrengen en niet stemmen (Rijksoverheid, 2015).

⁴ De burgemeester had tot 1 januari 2013 taken en bevoegdheden met betrekking tot het beheer van het regiokorps, maar sinds de komst van de Nationale Politie is het beheer over de Nederlandse politie in handen van de korpschef, zo staat in de Politiewet van 2012 (Overheid, 2012).

burgermoeder”. Daarnaast ziet Sackers (2010b) een burgemeester ook steeds meer als de handhaver, zowel in het publieke domein als achter de voordeur. De burgemeester kunnen we dan ook zien als *“onze nieuwe veiligheidsbaas, een misdadbestrijder, een alleskunner, een superman of-vrouw”*, aldus Sackers (2010b: 5). Volgens Jong (2013) is de burgemeester in tijden van crisis het gezicht van de gemeente en daarom moet de burgemeester zichtbaar zijn op de momenten die er toe doen. De burgervader representeert dan ook *“de overheid in de aanpak van de crisis naar de media, de bevolking, de hulpverleners en de bestuurlijke instituties en de communicatie daarover”*, aldus Jong (2013: 14).

Burgemeesters hebben bestuurlijke bevoegdheden gekregen om de veiligheid te kunnen verzekeren. Geen privaatrechtelijke of strafrechtelijke (Bennekom & Jong, 2010). Burgemeesters hebben dan ook alleen een preventief en herstellend karakter en richten zich op het voorkomen van verstoring van de openbare orde of op het herstel daarvan (Bennekom & Jong, 2010). Zij kunnen alleen bestuurlijke boetes en bestuurlijke strafbeschikkingen opleggen om te straffen. Vaak is het nodig om eerst een waarschuwing te geven voordat bevoegdheden in het kader van openbare orde handhaving worden toegepast. De betreffende burger krijgt op deze manier de mogelijkheid om een openbare ordeverstoring te beëindigen. Een beschikking kan afgegeven worden als de bevoegdheden gericht zijn op concrete groepen of individuen. Op basis van de gebruikelijke bezwaar- en beroepsbepalingen in de Algemene wet bestuursrecht kunnen burgers bezwaar en beroep aantekenen tegen deze beschikkingen (Bennekom & Jong, 2010). De openbare orde en veiligheidsbevoegdheden van burgemeesters kunnen in twee soorten bevoegdheden onderscheiden worden. Allereerst de algemene bevoegdheden en noodbevoegdheden op basis van de artikelen 172 en 175 van de Gemeentewet en ten tweede de specifieke bevoegdheden op basis van specifieke wetten, specifieke artikelen in de Gemeentewet of bevoegdheden die de burgemeester ontleent aan vastgestelde verordeningen zoals vastgelegd in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) (Bennekom & Jong, 2010). Voor een deel van deze specifieke bevoegdheden geldt dat de burgemeester verplicht is tot samenwerking of samenspraak met het Openbaar Ministerie.

Burgemeesters kunnen openbare orde handhavingsbevoegdheden niet delegeren aan het college van burgemeester en wethouders, aangezien burgemeesters als eenhoofdig bestuursorgaan belast zijn met de handhaving van de openbare orde en veiligheid (Bennekom & Jong, 2010). Echter, een goede verhouding tussen de burgemeester en het college is van belang, aangezien de burgemeester vaak zijn bevoegdheden snel moet toepassen en achteraf aan het college uitlegt waarom en hoe de bevoegdheden zijn ingezet. Tegenover de gemeenteraad leggen burgemeesters verantwoording af over de inzet van de bevoegdheden ter handhaving van de openbare orde, omdat de gemeenteraad burgemeesters bevoegdheden verlenen en de kaders van het integraal veiligheidsbeleid vaststellen (Bennekom & Jong, 2010).

2.4) Taken en bevoegdheden van burgemeesters bij demonstraties

De Wet Openbare Manifestaties (WOM) valt onder de specifieke bevoegdheden van burgemeesters, waarbij op grond van de kennisgeving van een openbare manifestatie eventueel beperkingen of voorschriften gesteld kunnen worden (Overheid, 2016). Ook kunnen indien nodig veiligheidsmaatregelen worden getroffen om de demonstratie ordelijk en vreedzaam te laten verlopen. De inhoud van de uiting mag geen criterium voor een burgemeester zijn om een manifestatie te verbieden (Bennekom & Jong, 2010). Wel kan een burgemeester een demonstratie verbieden of beëindigen indien de organisator niet voldoet aan de regels over de wijze waarop de gemeente in kennis is gesteld of als de openbare orde, de volksgezondheid of de verkeersveiligheid in het geding raakt. *“De burgemeester is bevoegd overtredingen van wettelijke voorschriften die betrekking hebben op de openbare orde, te beletten of te beëindigen. Hij bedient zich daarbij van de onder zijn gezag staande politie”*, zo staat in art. 172 lid 2 van de Gemeentewet (Overheid, 2015a).

Bij het beëindigen van een demonstratie ter voorkoming of bestrijding van wanordelijkheden geldt het volgende: 1) een verbod is alleen mogelijk op basis van ‘bestuurlijke overmacht’, waarbij de politie niet in staat is om de veiligheid van deelnemers te garanderen; 2) de burgemeester moet concreet en uitvoerig kunnen aantonen dat hij vaststelt dat de inzet van de politie buitenproportioneel is; 3) de burgemeester moet zich hebben ingespannen om voldoende politie te verkrijgen; 4) de burgemeester mag een andere locatie of tijdstip voorstellen of nadere voorschriften aan de manifestatie verbinden; 5) de burgemeester moet bij het verplaatsen en/of beperken van de manifestatie uitvoerig motiveren waarom de tijdsduur van de demonstratie wordt beperkt en waarom de toegestane route de enige acceptabele is (Bennekom & Jong, 2010: 48). Daarnaast kan de burgemeester gebruikmaken van een noodbevel of een noodverordening in situaties waarin wordt gevreesd voor ernstige wanordelijkheden, van rampen of zware ongevallen waarbij de Wet Openbare Manifestaties niet voorziet in de genoemde situaties (Bennekom & Jong, 2010). Een noodverordening kan ingezet worden in een bepaald gebied. De burgemeester kan bijvoorbeeld bepalen dat demonstranten niet onherkenbaar mogen zijn of geen voorwerpen bij zich mogen dragen. Een noodbevel – dat gericht is op individuen – kan gebruikt worden om demonstranten te sommeren zich te verwijderen van een bepaalde plaats, bijvoorbeeld als er wordt afgeweken van de afgesproken route (Bennekom & Jong, 2010).

Loof (2007) beschrijft een spanningsveld ten aanzien van de rol van burgemeesters bij demonstraties. Volgens deze auteur speelt de burgemeester namelijk een dubbele rol als het om de demonstratievrijheid gaat (Loof, 2007). Aan de ene kant speelt de burgemeester de rol van beperker en aan de andere kant die van beschermer. Volgens Loof (2007: 472) moet de burgemeester dan ook niet alleen als de beperker van de demonstratievrijheid optreden, maar heeft hij *“de ‘positieve verplichting’ om de uitoefening van de demonstratievrijheid daadwerkelijk mogelijk te maken”*. Ook wanneer er bij een demonstratie orde versturende tegenacties te verwachten zijn.

Hoofdstuk 3 - Theoretisch raamwerk

In dit hoofdstuk worden verschillende definities van de belangrijkste concepten van dit onderzoek uiteengezet. De volgende deelvragen van dit onderzoek worden daarbij beantwoord:

- *Welke framing strategieën en politieke uitkomsten met betrekking tot crises worden in de wetenschappelijke literatuur onderscheiden?*
- *Welke overige factoren die invloed hebben op de framing strategieën en politieke uitkomsten worden in de wetenschappelijke literatuur onderscheiden?*

Allereerst wordt beschreven wat een crisis is, gevolgd door een beschrijving van het concept mini-crisis. Daarna wordt het concept framing beschreven en daaropvolgend worden de drie crisis frames beschreven. Hierna komt de crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) aan bod, gevolgd door de mogelijke politieke uitkomsten. Vervolgens worden de overige factoren die de crisisexploitatie-theorie vormgeven, besproken. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conceptueel model waarin de verschillende concepten aan elkaar worden gekoppeld.

3.1) Crisis

Er worden veel verschillende definities van het concept crisis gebruikt. Om meer inzicht te krijgen in wat wel en wat niet een crisis is, is het belangrijk om verschillende definities van verschillende auteurs uiteen te zetten. Tevens zal beschreven worden welke definitie gehanteerd wordt in deze scriptie.

In een klassieke studie worden drie karakteristieken genoemd waarmee crises van andere onaangename voorvallen onderscheiden kunnen worden, namelijk 1) de gebeurtenis moet als een verrassing komen; 2) de gebeurtenis moet een serieuze mate van dreiging bevatten; 3) de gebeurtenis dwingt een korte responstijd (Hermann, 1963 in Ulmer e.a., 2007). Volgens Seeger (2006) zijn er verschillende soorten crises, namelijk natuurrampen (tsunami's, aardbevingen en bosbranden); industriële ongevallen (lozingen, explosies, en gebreken aan een product); opzettelijke gebeurtenissen (geweld, knoeien met producten, en terroristische aanvallen) en een aantal andere vormen van schadeveroorzakende gebeurtenissen. Coombs (2007: 2-3) beschrijft een crisis als *“de perceptie van een onvoorspelbare gebeurtenis die belangrijke verwachtingen van belanghebbenden bedreigt, ernstige gevolgen kan hebben voor de prestaties van een organisatie en negatieve uitkomsten genereert”*. Boin e.a. (2009: 83-84) omschrijven crises als *“gebeurtenissen of ontwikkelingen die op grote schaal worden waargenomen door de leden van de betrokken gemeenschappen en dringende bedreigingen vormen voor de kernwaarden en kernstructuren van de betrokken gemeenschappen”*. Omdat het theoretisch kader van Boin e.a. (2009) de leidraad is binnen dit onderzoek, zal deze definitie van crises gehanteerd worden in deze scriptie.

Er zijn ook auteurs die crises als een kans zien in plaats van als een negatieve gebeurtenis of ervaring. Ulmer e.a. (2007: 3-5) beschrijven crises als *“unieke momenten in de geschiedenis van organisaties”*. Deze momenten creëren een mogelijkheid om te leren en te verbeteren. Organisaties kunnen door crises in sommige opzichten juist sterker worden dan dat zij voor de crisis waren. Ook 't Hart (1993) beschrijft de mogelijkheden die crises met zich meebrengen voor beleidsmakers en andere crisisactoren.

3.2) Mini-crisis

Een mini-crisis is een relatief nieuw concept waar nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar is gedaan. In 2011 introduceerde Van Duin dit nieuwe concept in zijn lectorale rede waarin hij mini-crisis als een relevante tussencategorie beschrijft (Van Duin, 2011). In de praktijk blijken er veel gebeurtenissen te zijn die niet direct als een echte ramp of crisis gedefinieerd kunnen worden. Het gaat dan om gebeurtenissen die de samenleving tijdelijk bezighouden en na enkele dagen of enkele weken weer uit de aandacht verdwijnen (Van Duin, 2011).

Van Duin (in Van Duin e.a., 2013: 9-10) definieert een mini-crisis als *“een gebeurtenis die de gemeenschap (groot of klein) vaak kortstondig bezighoudt, veel (media-)aandacht krijgt, maar ook vaak relatief snel weer uit de aandacht verdwijnt”*. Deze definitie van een mini-crisis wordt ook in deze scriptie gebruikt. Echter, in deze definitie mist een belangrijk element, namelijk het lokale element van een mini-crisis. Dit element wordt dan ook toegevoegd in de volgende definitie van mini-crisis die in dit onderzoek centraal zal staan: *“een lokale gebeurtenis die de gemeenschap (groot of klein) vaak kortstondig bezighoudt, veel (media-)aandacht krijgt, maar ook vaak relatief snel weer uit de aandacht verdwijnt”*.

Opvallend is de rol van burgemeesters bij mini-crisis. Bij steeds meer mini-crisis wordt er namelijk een beroep op een burgemeester gedaan (Van Duin e.a., 2013). Tevens wordt er bij mini-crisis gebruikgemaakt van de GRIP-structuur en van de faciliteiten die de veiligheidsregio's kunnen bieden. De gebeurtenissen zijn meestal op lokaal niveau, maar ze hebben vaak ook een regionaal of een nationaal component (Van Duin e.a., 2013). Bij mini-crisis zijn dan ook geregeld andere partijen betrokken en de media zorgen voor een fenomeen van maatschappelijk 'meeleven'. Een mini-crisis had door een kleine wijziging van de omstandigheden veel erger of juist veel minder erg kunnen zijn (Van Duin e.a., 2013). Daarnaast speelt de factor toeval altijd een rol, want een mini-crisis zal minder aandacht krijgen indien er ook een andere grote(re) gebeurtenis heeft plaatsgevonden.

Er zijn drie overeenkomsten tussen crises en mini-crisis te noemen. Ten eerste gaat het zowel bij crises als bij mini-crisis niet alleen om de gebeurtenis zelf, maar ook om de nafase waarin psychosociale nazorg wordt verleend, materieel wordt hersteld, onderzoek wordt gedaan naar de

oorzaak van de (mini-)crisis, de financiële afwikkeling wordt gedaan en verantwoording over het optreden wordt gegeven (Van Duin & Wijkhuijs, 2015). In de nafase kan verder leed worden bespaard en deze fase kan in belangrijke mate bijdragen aan herstel van vertrouwen in de maatschappij en de overheid (Van Duin & Wijkhuijs, 2015). Ten tweede is er een aantal processen die zich zowel tijdens crises als tijdens mini-crisis voordoen. Dit zijn bijvoorbeeld informatiebehoefte, afstemming en ontredding onder de bevolking (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Als laatste is er bij mini-crisis – net zoals bij crises en rampen – sprake van reuring. Meestal spelen de (sociale) media daarbij een rol, maar dit is niet noodzakelijk. Ook zonder inmenging van de media kan de gebeurtenis een buitengewone maatschappelijke impact hebben (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). De zekere impact die de gebeurtenis op de sociale gemeenschap heeft, is een cruciaal kenmerk van mini-crisis.

Behalve de genoemde overeenkomsten verschillen mini-crisis van crises en rampen door een fysiek en een sociaal aspect. Crisis en rampen hebben deze twee aspecten altijd. Het fysieke aspect houdt in dat er sprake is van veel slachtoffers en dat er een omvangrijke materiele schade is ontstaan (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Het sociale aspect houdt in dat de maatschappij (gedeeltelijk) ontwricht is geraakt. Bij mini-crisis gaat het om kleinere gebeurtenissen waarbij het fysieke aspect niet altijd aanwezig is. Er hoeven niet perse dodelijke slachtoffers of materiele schade te zijn. Daarnaast zijn mini-crisis niet aan een bepaald GRIP-niveau gebonden. Gebeurtenissen binnen alle GRIP-niveaus kunnen mini-crisis zijn, maar meestal zijn de gebeurtenissen beperkt in omvang. Desondanks vragen deze gebeurtenissen de aandacht van de hulpverleningsdiensten en/of autoriteiten vanwege de meer dan gemiddelde impact van de gebeurtenis op de maatschappij (Van Duin & Wijkhuijs, 2014).

Mini-crisis – maar ook crises – zijn vaak erg complex (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Ten eerste is het lastig om vast te stellen wat en van wie het probleem is (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Er bestaan vaak verschillende ideeën over de aanpak van het probleem en ook blijkt er geregeld in de loop der tijd een verschuiving van het probleem op te treden. Ten tweede ontstaan er vaak onvoorziene factoren die de loop der gebeurtenissen verklaren (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Pas in de uitvoering worden factoren duidelijk waarmee bij de totstandkoming van het beleid geen rekening is gehouden. Ten derde raken sommige casussen de kern van een beleidsterrein waarbij enkele kernwaarden of uitgangspunten van het systeem onder druk komen te staan (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). We verwachten dan van de overheid dat deze ons afdoende beschermt. Als laatste kan het managen van de impact van een mini-crisis genoemd worden (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Deze impact oftewel betekenis wordt lang niet altijd bepaald door het aantal doden en gewonden, maar wel door: 1) de mediatisering en de snelle opkomst van sociale media; 2) het groeiende belang dat aan redzaamheid wordt gehecht; 3) het feit dat er steeds vaker vele organisaties en instanties betrokken zijn en dat daarvan niet zomaar eentje de ‘baas’ is; 4) de wijze van aansturing van alle organisaties en processen en het daarbij behorende

informatiemanagement (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Bij deze impact van de mini-crisis is de framing strategie van de burgemeester bepalend (zie de paragrafen 3.3 en 3.4).

Zoals eerder beschreven, vinden de mini-crisis meestal op lokaal niveau plaats. Volgens Rosenthal (2010) kunnen we lokale crises onderscheiden in: 1) rampen; 2) explosies en branden; 3) transportongevallen; 4) rellen en ongeregelheden; 5) terrorisme en gijzelingen; 6) psychocrises; 7) bestuurlijke crises. De mini-crisis die in deze scriptie aan bod komen, vallen onder de categorie rellen en ongeregelheden. Rosenthal (2010) geeft hierbij als voorbeelden de kroningsoproer of kroningsrellen van 30 april 1980 in Amsterdam en de brommerrellen van 2001 in Genemuiden.

3.3) Framing

Volgens 't Hart (1993) is taal – en daarmee communicatie – het belangrijkste instrument van crisis management. Degenen die middels het gebruik van taal in staat zijn om te bepalen waar een crisis over gaat, hebben de sleutel in handen tot het bepalen van de juiste strategieën om tot een oplossing te komen ('t Hart, 1993). Het concept framing kan helpen om crisiscommunicatie⁵ en betekenisgeving ('meaning making') tijdens crisismanagement te begrijpen.

Framing bepaalt hoe we betekenis geven aan dingen en het betekent letterlijk inkaderen (Aarts & Van Woerkum, 2008). Volgens Aarts & Van Woerkum (2008: 9) geven frames of perspectieven dan ook "*betekenis aan kennis*". Hierbij krijgen bepaalde argumenten vaak nauwelijks een kans en worden andere – meer morele of emotionele – argumenten heel belangrijk. Theorieën over framing hebben als beginpunt dat mensen informatie en situaties construeren, interpreteren en presenteren aan de hand van bepaalde frames (Gray, 2003). Doordat men bij framing ergens een kader omheen plaatst, worden sommige zaken in het beeld en sommige zaken buiten het beeld geplaatst (Aarts & Van Woerkum, 2008). Bij framing binnen een interactie worden bepaalde aspecten benadrukt en andere aspecten worden op de achtergrond geplaatst. Een frame is dus "*de manier waarop een probleem wordt gepresenteerd, de betekenis die aan het probleem hecht*" (Fairhurst & Sarr, 1996 in Coombs, 2007: 105). Entman (1993: 52) beschrijft dat frames "*problemen definiëren, oorzaken diagnosticeren, morele oordelen creëren en remedies suggereren*". Aarts & Van Woerkum (2008) voegen toe dat frames worden geconstrueerd door de afweging tussen eigen ervaringen en nieuwe informatie.

Volgens dezelfde auteurs zetten we bepaalde frames in waarmee we onze eigen belangen en doelen denken veilig te stellen (Aarts & Van Woerkum, 2008). Een kenmerk van frames is dat ze steeds opnieuw worden geconstrueerd en niet vaststaan (Aarts & Van Woerkum, 2008). Daarnaast zijn frames niet eenvoudig te beïnvloeden. Ten tijden van crises vindt er ook framing plaats bij de totstandkoming van nieuwsberichten (Aarts & Van Woerkum, 2008). De taal waarmee nieuws wordt

⁵ Het concept 'crisiscommunicatie' wordt in sub paragraaf 3.7.1 verder toegelicht.

gepresenteerd is niet neutraal. Beelden en woorden worden zorgvuldig geselecteerd, vervormd en soms zelfs in scène gezet. De selectie van een frame heeft invloed op de beeldvorming van mensen over het onderwerp. Of een probleem wel of niet als een crisis wordt gedefinieerd is significant (Coombs, 2007). Een probleem als een crisis framen, verandert namelijk de manier waarop een organisatie reageert op het probleem. De organisatie besteedt dan meer middelen en werkt harder om een verklaring voor het probleem te vinden (Coombs, 2007).

Volgens Korsten (2013) moet een frame op een aansprekende manier aan de man worden gebracht en zijn er vijf voorwaarden waaraan een succesvolle framing strategie moet voldoen. Allereerst moet het frame aansluiten op de maatschappelijke onderstroom, met andere woorden op wat de burgers daadwerkelijk denken en voelen. Korsten (2013: 19) noemt dit ook wel *“de borrelende vulkaan die nog niet is uitgebarsten”*. Ten tweede moet men als eerste met een frame komen, want wie het eerst komt, het eerst maalt. Het is belangrijk dat de leider de eerste is die het redelijk lukt om de kern te vatten. Ten derde moet het frame gekoppeld worden aan waarden, overtuigingen en emoties. Volgens Korsten (2013: 20) moet een nieuw frame aansluiten op *“de belevingswereld van burgers”*. Ten vierde moeten in een succesvol frame de goede woorden gekozen worden en de juiste setting waarin ze worden uitgesproken. Het beste frame is volgens Korsten (2013) kernachtig door eenvoud, zonder saai of eentonig te zijn. De setting waarin het frame wordt gebracht is ook van belang, vanwege de media-aandacht die ontstaat. Als laatste moet men ervoor zorgen dat het frame herhaald wordt. Dit wordt ook wel de inslijtingsnoodzaak genoemd, een frame zal namelijk moeten inslijten.

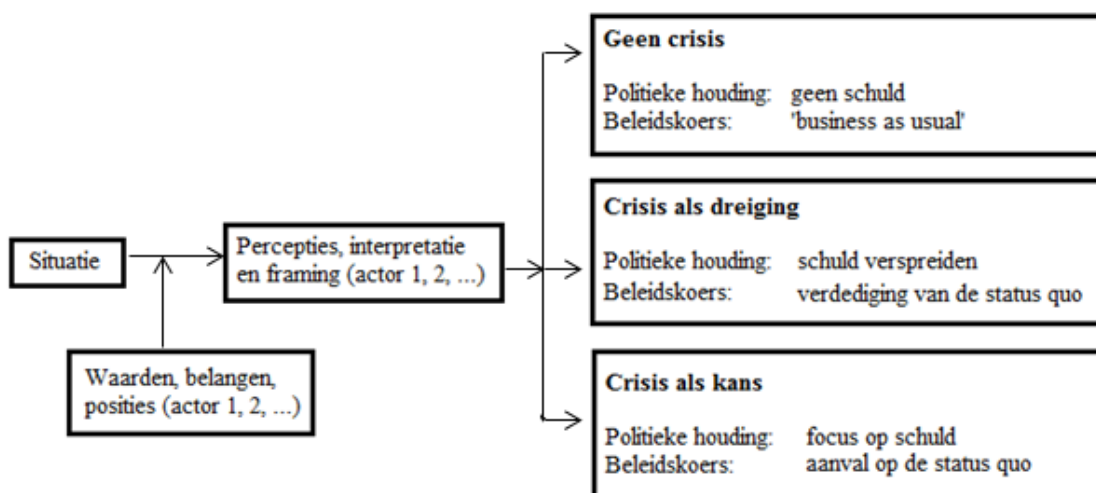
Volgens Boin e.a. (2009: 81-82) ontstaan er tijdens crises ‘framing contests’ – competities tussen concurrerende definities van de situatie – *“om gebeurtenissen, hun oorzaken en de verantwoordelijkheden en de lessen die betrekking hebben op de politieke doeleinden en de visies op toekomstige beleidsrichtingen te interpreteren”*. Een voorbeeld van concurrerende frames zijn de verschillende frames die gebruikt worden bij het laten plegen van abortus (Coombs, 2007: 105). Abortus kan geframed worden als keuzevrijheid, maar ook als moord.

3.4) Crisis frames

Boin e.a. (2009: 84) onderscheiden drie crisis frames die leiders (of andere actoren) kunnen gebruiken (zie figuur 1). Bij het eerste crisis frame (frametype 1) wordt er ontkend dat de gebeurtenissen in kwestie meer dan ongelukkige incidenten zijn, wordt het politieke standpunt ingenomen dat er geen sprake is van schuld en wordt de beleidskoers ‘business as usual’ gevolgd. Dit crisis frame behoort tot de ‘non-existence strategies’ waarbij men probeert de crisis te elimineren, omdat men vindt dat de crisis niet bestaat (Coombs, 1995: 450). Als er geen crisis bestaat, dan zijn er namelijk ook geen redenen om het imago van de organisatie aan te tasten.

Bij het tweede crisis frame (frametype 2) wordt er verondersteld dat de gebeurtenissen een kritieke bedreiging vormen voor de status quo oftewel de bestaande toestand, worden de zittende ambtsdragers en de middelen (het huidige beleid en organisatorische praktijken) verdedigd tegen kritiek, wordt het politieke standpunt ingenomen dat de schuld verspreid moet worden en wordt de verdediging van de status quo als beleidskoers gevolgd (Boin e.a., 2009).

Bij het derde crisis frame (frametype 3) wordt er verondersteld dat de gebeurtenissen een kritieke kans zijn om tekortkomingen in de status quo ex ante – de manier waarop dingen daarvoor waren – bloot te stellen en daarom wordt er zelfverwijtbaarheid aangewezen, wordt het politieke standpunt ingenomen dat de focus op schuld komt en wordt de aanval van de status quo als beleidskoers gevolgd.

Figuur 1: Schematische weergave van de drie crisis frames (Boin e.a., 2009: 84).

3.5) Crisisexploitatietheorie

De crisisexploitatietheorie van Boin e.a. (2009) is de leidraad in dit onderzoek. Boin e.a. (2009: 83) definiëren deze crisisexploitatietheorie als *“het doelbewuste gebruik van een crisisachtige retoriek die het niveau van politieke steun voor publieke ambtsdragers en overheidsbeleid significant verandert”*. Dit betekent dat de crisis doelbewust door verschillende actoren wordt gebruikt om politieke en beleidsmatige steun te krijgen vanuit de samenleving. Met deze theorie trachten Boin e.a. (2009) de politieke en beleidsmatige uitkomsten van de eerder genoemde ‘framing contests’ bij crises in kaart te brengen, aangezien de dynamieken en uitkomsten van crises moeilijk zijn te voorspellen (’t Hart & Tindall, 2009). Bij de politieke uitkomsten of impact wordt er gekeken naar de effecten op de zittende ambtsdragers of overheden en bij de beleidsmatige uitkomsten of impact wordt er gekeken naar de effecten op de inhoud van het beleid (Boin e.a., 2009). De nasleep van een crisis en de uitkomsten ervan kunnen nuttig zijn bij het begrijpen van de ‘framing contests’ waarbij uiteindelijk één frame wint en wordt geaccepteerd door de samenleving. Dit winnende frame kan leiden tot een hervorming

van de huidige politieke situatie en/of het beleid, maar ook tot het in stand houden van de huidige politieke situatie en/of het beleid.

Boin e.a. (2009) beschrijven in de crisisexploitatie theorie een verband tussen X en Y. Hierbij vormen 1) de aard en de mate van de veranderingen in de politieke steun voor de belangrijkste publieke ambtsdragers en/of instanties en 2) de aard en de mate van verandering van het beleid in de nasleep van een noodsituatie of verstoring, de afhankelijke variabelen (Boin e.a., 2009). De onafhankelijke variabelen worden gevormd door het optreden en de openbare verslaglegging van de niet-routinematige, ontwrichtende incidenten of trends (Boin e.a., 2009). De tussenliggende variabelen bestaan uit de verschillende framing strategieën of de drie crisis frames die in de vorige paragraaf zijn behandeld.

3.6) Politieke uitkomsten

Gezien de hoofdvraag van dit onderzoek zullen alleen de politieke uitkomsten onderzocht en besproken worden. De beleidsmatige uitkomsten blijven buiten beschouwing. In deze scriptie wordt namelijk het verband tussen de drie crisis frames en de effecten op de zittende ambtsdragers of overheden onderzocht. Een nadere toelichting van het politieke spel is dan ook van belang. Bij dit politieke spel wordt de uitkomst van de ‘framing contest’ voor de publieke leider bepaald en moeten *“de oppositionele krachten beslissen of ze de zittende ambtsdragers de schuld kunnen geven voor het ontstaan van een crisis”* (Boin e.a., 2009: 88). De oppositionele krachten kunnen kiezen of ze de crisis als kans aangrijpen om een oproep te doen tot een volledige afzetting van de zittende ambtsdragers of dat zij de crisis alleen gebruiken om het gezag van de zittende ambtsdragers te ondermijnen door hun reputatie te beschadigen (Boin e.a., 2009). De zittende ambtsdragers daarentegen moeten kiezen tussen de afwijzing, afbuiging of het verspreiden van de verantwoordelijkheid voor de crisis, of het in zijn geheel of gedeeltelijk te aanvaarden. Politiek valt dan ook te omschrijven als *“het geheel van interacties die leiden tot de totstandkoming van bindende beslissingen in de maatschappij”* of *“de maatschappelijk strijd om de macht”* (Bovens e.a., 2007: 301). De mogelijke uitkomsten van het politieke spel waarin de zittende ambtsdragers en de oppositie strategische beslissingen nemen in de nasleep van een crisis zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Oppositie	Vrijspraak van schuld	Focus op schuld
Gevestigden		
Verantwoordelijkheid accepteren	<i>I. Schuld minimalisering</i> Elite loopt waarschijnlijk geen reputatieschade op	<i>II. Schuld aanvaarding</i> Elite loopt waarschijnlijk reputatieschade op
Verantwoordelijkheid ontkennen	<i>III. Schuld vermijding</i> Elite loopt waarschijnlijk geen reputatieschade op	<i>IV. Schuld confrontatie</i> Elite loopt wel reputatieschade, geen reputatieschade of een reputatieverbetering op

Tabel 1: Crisisexploitatie: het politieke spel (Boin e.a., 2009: 89).

Met deze matrix trachten Boin e.a. (2009) het succes van de keuze voor een crisisframe type in termen van politieke uitkomsten te formuleren. De politieke effecten op de zittende ambtsdragers worden in drie categorieën geclassificeerd: 1) reputatieschade; 2) geen reputatieschade; 3) reputatieverbetering (Boin e.a., 2009: 91). Reputatieschade ontstaat op het moment dat *“de politieke carrières, ambities en reputaties sterke schade oplopen in het politieke spel”*, bijvoorbeeld bij gerichte schuld (Boin e.a., 2009: 91). Er ontstaat geen reputatieschade op het moment dat *“de ambtsdragers in staat zijn om de politieke schade en de schuld in de nasleep van een crisis te voorkomen”*, bijvoorbeeld bij verspreide schuld (Boin e.a., 2009: 94). Reputatieverbetering ontstaat *“op het moment dat leiders niet alleen reputatieschade vermijden, maar ook daadwerkelijk profiteren van hun prestatie tijdens de crisis”* (Boin e.a., 2009: 94). Er wordt bijvoorbeeld lof en steun betuigd aan de ambtsdragers in plaats van dat zij de schuld krijgen toegewezen.

Boin e.a. (2009) beschrijven een aantal assumpties betreffende de meest succesvolle politieke uitkomsten voor zowel de ambtsdragers als de oppositie. De kolommen I (schuld minimalisering) en III (schuld vermijding) hebben de grootste voorkeur voor de ambtsdragers (Boin e.a., 2009). Zij hechten namelijk de meeste waarde aan hun eigen politieke overleving. De ambtsdragers kunnen proactief overwegen om hun verantwoordelijkheid te nemen en te kiezen voor kolom III (schuld vermijding) om zo hun ‘worst case scenario’ te vermijden, namelijk kolom II (schuld aanvaarding) (Boin e.a., 2009). Echter, Boin e.a. (2009) suggereren dat, ceteris paribus (de overige omstandigheden gelijk blijvend), kolom IV (schuld confrontatie) de meest waarschijnlijke uitkomst is. De zittende ambtsdragers hebben namelijk de capaciteiten om een crisis onderzoek en het verantwoordingsproces te manipuleren (te vertragen, te versnellen, te verplaatsen of te reframe) (Boin e.a., 2009). Kolom I (schuld minimalisering) wordt door Boin e.a. (2009) beschreven als een ideaal, maar het past volgens hen niet goed bij de wereld van de praktijk. De kolommen II (schuld aanvaarding) en III (schuld vermijding) zijn de alternatieven met een lage tot gemiddelde waarschijnlijkheid. Kolom II (schuld aanvaarding) heeft de grootste voorkeur voor de oppositie en kolom I (schuld minimalisering) heeft de minst grote voorkeur voor de oppositie (Boin e.a., 2009). In kolom I komen de ambtsdragers namelijk weg met de belofte dat zij het de volgende keer beter zullen doen.

3.7) Overige factoren

Volgens Boin e.a. (2009) zijn er behalve de genoemde crisis frames, het beleidsspel en het politieke spel nog vier andere factoren die de beleids- en politieke uitkomsten van een crisis kunnen beïnvloeden, namelijk: 1) massa media; 2) officiële onderzoeken; 3) situationele factoren; 4) contextuele factoren. In deze paragraaf zullen de vier overige factoren nader toegelicht worden om zo een completer beeld te krijgen van de vormgeving van de crisisexploitatie-theorie.

Iedere overige factor is in een sub paragraaf opgenomen.⁶ Vervolgens wordt per sub paragraaf beschreven welke definitie Boin e.a. (2009) aan de overige factor geven en op welke manieren Boin e.a. (2009) verwachten dat de overige factor een rol speelt in de ‘framing contest’ en in het verband – tussen de frametypen en de politieke uitkomsten – dat in deze scriptie wordt onderzocht. Iedere sub paragraaf (behalve de derde) wordt afgesloten met een stelling die Boin e.a. (2009) doen met betrekking tot de overige factor.

3.7.1) Massa media

De eerste overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit de massa media, welke een cruciale rol spelen in de eerder genoemde ‘framing contests’ die ontstaan in de nasleep van een crisis (Boin e.a., 2009; Seeger, 2006; Ulmer e.a., 2007). De media vormen volgens Boin e.a. (2009: 95) *“een arena waarin de gevestigden (status-quo spelers) en critici (voorstanders van verandering) moeten presteren om de politieke invloed te behouden of te verkrijgen”*. Om deze politieke invloed te behouden of te verkrijgen is het van belang dat de gevestigden en critici de nieuwsmakers of journalisten weten te overtuigen van het feit dat zij aandacht moeten besteden aan hun crisis frame (Boin e.a., 2009). Daarnaast moeten deze actoren ervoor zorgen dat hun crisis frame indien mogelijk ook wordt ondersteund door de nieuwsmakers.

Uit de uitkomsten van de onderzochte casussen van Boin e.a. (2009) is gebleken dat de gevestigden zeer effectief konden zijn in het ‘verkopen’ van hun frame naar de media, maar dat zij daar ook in konden falen of konden bezwijken onder de druk van gedramatiseerde contra-frames van goed georganiseerde oppositiepartijen. Volgens Boin e.a. (2009) hangt de mate waarin de nieuwsmakers bereid zijn om een bepaald frame naar voren te brengen af van de geloofwaardigheid van de crisiscommunicatie⁷ van de politieke actor. Proactieve en professionele prestaties verhogen deze geloofwaardigheid en reactieve en ongeorganiseerde crisiscommunicatie verminderen de geloofwaardigheid van de actor (Ulmer e.a., 2007). Ook liegen, het onderbelichten of ontkennen van voor de hand liggende problemen en het beloven van verbetering zonder dit te leveren, ondermijnt de geloofwaardigheid van een actor (Boin e.a., 2009).

De media kunnen tevens een rol spelen in het aanwijzen van schuldigen (Boin e.a., 2009). Hierbij is de mate waarin de media bereid zijn om individuele ambtsdragers als schuldigen aan te wijzen - door de selectie en de toon van berichtgeving - relevant. Boin e.a. (2009) stellen dat hoe meer er exogene factoren (van buiten afkomstig) van een crisis worden benadrukt bij verslaggeving en commentaar van de media, hoe minder waarschijnlijk het is dat overheidsactoren met negatieve politieke gevolgen in de

⁶ De massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren zullen – naast de crisis frames en het politieke spel – mee worden genomen in de analyse van dit onderzoek.

⁷ Crisiscommunicatie kan gedefinieerd als *“het verzamelen, verwerken en verspreiden van informatie die nodig is om een crisissituatie aan te pakken”* (Coombs, 2010: 20).

nasleep van een crisis te maken zullen krijgen; hoe meer de media endogene factoren (van binnen afkomstig) benadrukken, hoe groter de kans dat overheidsactoren met negatieve politieke gevolgen in de nasleep van een crisis te maken zullen krijgen.

3.7.2) Officiële onderzoeken

De tweede overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit officiële onderzoeken. De start van een onderzoekscommissie creëert *“nieuwe ruimte die alle actoren in een post-crisis fase zullen proberen te verkennen”* (Jones & Baumgartner, 2005 in Boin e.a., 2009: 97). De gevestigden zullen door de keuze voor een officieel onderzoek en de uitkomsten ervan hun imago proberen te redden of te versterken (Boin e.a., 2009). Daarentegen proberen slachtoffers van een crisis en critici door middel van een officieel onderzoek de situatie verder te laten escaleren.

Uit de uitkomsten van de onderzochte casussen van Boin e.a. (2009) is gebleken dat in een grote meerderheid van de casussen een onderzoekscommissie was gestart naar aanleiding van een crisis. Echter, de rol die de officiële onderzoeken speelden bij het bepalen van de uitkomst van de crisis verschilde sterk per casus. Bij sommige casussen waren de onderzoeksrapporten belangrijk en bij andere casussen waren deze minder belangrijk. Volgens Boin e.a. (2009) hebben deze verschillende uitkomsten te maken met de verschillende manieren waarop het onderzoeksproces werd beheerd.

Volgens Boin e.a. (2009: 98) lijkt het erop *“dat de gevestigden handelen vanuit de veronderstelling dat een onderzoek onder leiding van deskundigen in vergelijking met een parlementair onderzoek minder snel tot een politieke ‘heksenjacht’ zal leiden”*. Als reden wordt voor deze veronderstelling aangedragen dat onderzoeken onder leiding van deskundigen meer gericht zullen zijn op gaten in het beleid dan op politieke actoren. Dit bleek ook uit de uitkomsten van de onderzochte casussen van Boin e.a. (2009) waarbij de focus van de uitkomsten van de officiële onderzoeken vooral op regelgeving, bestuurlijke en culturele factoren lag. De politieke verantwoordelijkheid kwam in de officiële onderzoeken zelden aan bod en niet de deskundigen, maar parlementen en wetgevers werden beschreven als actoren die een oordeel konden vellen over de politieke verantwoordelijkheid (Boin e.a., 2009). Boin e.a. (2009) stellen dan ook dat, ceteris paribus, de kans op politieke slachtoffers minder waarschijnlijk is bij crises die door deskundige commissies zijn onderzocht.

3.7.3) Situationele factoren

De derde overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit situationele factoren. Volgens Boin e.a. (2009: 98) is *“de aard van de storing of noodsituatie die de crisis uitlokt cruciaal voor de dynamieken en uitkomsten van de crisisexploitatie”*. Bij sommige gebeurtenissen is het zo duidelijk dat een situatie een crisis betreft waarbij één schuldige of meerdere schuldigen aangewezen kunnen worden, dat de ruimte voor betekenisgeving (‘meaning making’) door middel van doelgerichte

framing is ingesnoerd (Boin e.a., 2009).⁸ Bij crises die zijn ontstaan door vermijdbare beleidsfouten is het veel lastiger om een politieke dominante visie te creëren en bij deze soorten crises is er dan ook meer ruimte voor betekenisgeving door middel van doelgerichte framing (Boin e.a., 2009).⁹

Daarnaast beschrijven Boin e.a. (2009) dat het mogelijk is dat de omvang en de dimensie van een crisis, in ieder geval tijdelijk, een symbolisch script van nationale solidariteit voorschrijven. Hierdoor is er minder focus op (het handelen van) de politieke actoren. Dit kan vervolgens een positieve invloed op de politieke uitkomsten hebben. Met betrekking tot de situationele factoren en het verband dat in deze scriptie wordt onderzocht, hebben Boin e.a. (2009) geen stelling beschreven.

3.7.4) Contextuele factoren

De vierde en tevens laatste overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit contextuele of tijdelijke factoren. Deze factoren hebben te maken met “*de manier waarop crises zich bevinden in de politieke timing*” en kunnen op twee manieren crisisexploitatiestrategieën in staat stellen, maar ook beperken (Boin e.a., 2009: 98). Allereerst beschrijven Boin e.a. (2009: 99) crises als “*discrete episodes in de lopende politieke en bureaucratische processen*” waarbij de timing van het optreden met betrekking tot deze processen van belang is. Uit de uitkomsten van de onderzochte casussen van Boin e.a. (2009) is gebleken dat hoe dichter zich een crisis voordoet op het moment dat er verkiezingen worden verwacht of plaatsvinden, hoe groter de kans dat crisisexploitatiepogingen van de voorstanders van veranderingen succesvol zullen zijn en daarmee samenhangend dat er ook een verhoogde kans op politieke schade is.

Ten tweede ontstaan crises op verschillende momenten in de politieke carrières van de hoofdrolspelers. Uit de uitkomsten van de onderzochte casussen van Boin e.a. (2009) is gebleken dat lang gevestigde publieke leiders vaker dan nieuwe publieke leiders een verdedigende houding aannemen. Van deze nieuwe publieke leiders staat de politieke carrière waarschijnlijk nog niet op het spel in de post-crisis fase. Boin e.a. (2009) stellen bij deze laatste type factoren dan ook dat, ceteris paribus, hoe korter een ambtsdrager op het moment van een crisis gevestigd is, hoe kleiner de kans op reputatieschade, maar hoe groter de kans dat deze ambtsdrager bereid is om in de nasleep van de crisis een belangrijke wijziging in het beleid te overwegen.

3.8) Conceptueel model

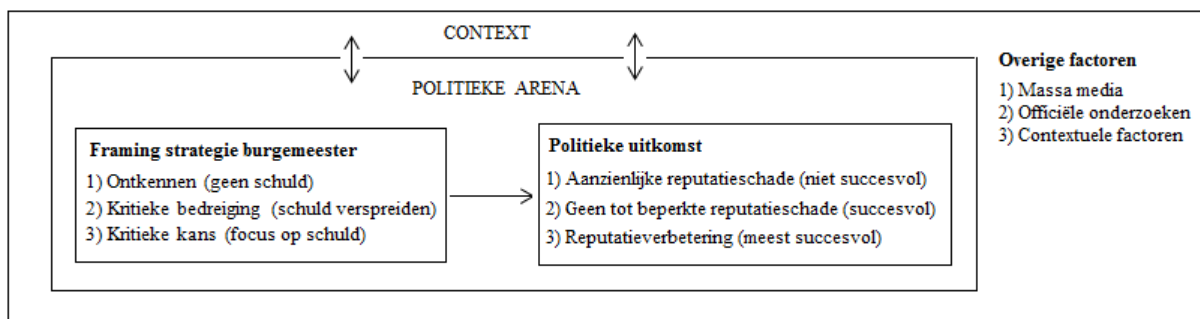
In deze paragraaf worden de verschillende concepten die in dit hoofdstuk zijn behandeld, samengebracht in een conceptueel model (zie figuur 2). In dit model wordt duidelijk dat de

⁸ Een voorbeeld van een dergelijke crisis is de tweede spaceshuttle van de NASA die in 1986 kort na de lancering uit elkaar viel, waarbij de zeven bemanningsleden omkwamen (Boin e.a., 2009).

⁹ Een voorbeeld van dergelijke crises zijn overstromingen van rivieren door slechte weersomstandigheden (Boin e.a., 2009).

burgemeester tijdens een mini-crisis één van de drie crisis frames (onafhankelijke variabelen) kiest waarbij een politieke houding wordt aangenomen, namelijk: geen schuld, schuld verspreiden of focus op schuld. Vervolgens is één van de politieke uitkomsten (afhankelijke variabelen) aannemelijk. Verder wordt er in dit model rekening gehouden met de politieke arena waarin het ‘politieke spel’ zich afspeelt. Naast de framing van de burgemeester vinden er namelijk ook allerlei andere interacties plaats. Ook andere actoren, zoals de critici (voorstanders van verandering) willen hun betekenis van de situatie kenbaar maken en invloed hebben op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

Volgens Boin e.a. (2009: 95) kunnen naast de crisis frames en het politieke spel, het beleidsspel, de massa media, officiële onderzoeken, situationele factoren (de aard van een crisis) en contextuele factoren (politieke timing) van invloed zijn op de politieke uitkomst van een politieke actor. De massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren zijn opgenomen in de context van het model en zullen meegenomen worden in de analyse van dit onderzoek. Het beleidsspel is in dit model niet opgenomen, omdat de beleidsuitkomsten in dit onderzoek buiten beschouwing blijven. Ook zijn de situationele factoren niet in het model opgenomen, aangezien deze factoren in dit onderzoek niet als overige factor worden geanalyseerd. Wel wordt de aard van de storing of de noodsituatie die de mini-crisis uitlokte in het vijfde hoofdstuk van deze scriptie opgenomen, in de casusbeschrijvingen van de vier onderzochte mini-crisis.

Figuur 2: Conceptueel model van de verschillende concepten.

Hoofdstuk 4 - Methoden en technieken

Dit hoofdstuk gaat in op de methoden en technieken die zijn toegepast in deze scriptie. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk worden de doelen van het onderzoek besproken. Daarna worden in de tweede paragraaf de onderzoeksmethoden besproken. Vervolgens worden in de derde paragraaf de methoden voor dataverzameling besproken. Aansluitend komt in de vierde paragraaf de operationalisering van de concepten aan bod. Als laatste worden in de vijfde paragraaf de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek besproken. In bijlage V is het casestudie protocol opgenomen waarin de methoden voor de data-analyse worden besproken.

Tevens wordt in dit hoofdstuk een antwoord gegeven op de eerste deelvraag van dit onderzoek:

- *Wat zijn problematische demonstraties en welke problematische demonstraties vonden er in de periode van 2011 tot en met 2015 in Den Haag en Amsterdam plaats?*¹⁰

4.1) Doelen

Met dit onderzoek wordt getracht een bijdrage te kunnen leveren aan de kennisleemte over crisismanagement en crisiscommunicatie van burgemeesters bij mini-crisis. Hierbij wordt de crisis-exploitatietheorie van Boin e.a. (2009) toegepast op de geselecteerde mini-crisis die later in dit hoofdstuk worden besproken en wordt onderzocht of de crisis frames van Boin e.a. (2009) toepasbaar zijn op deze mini-crisis. Vervolgens wordt gekeken of er een verband is tussen de framing strategieën en de politieke uitkomsten bij problematische demonstraties. Tevens wordt er gekeken in hoeverre en welke overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) een rol spelen bij dit te onderzoeken verband. Binnen dit onderzoek wordt de verzamelde data op een systematische wijze geanalyseerd aan de hand van een coderingsmethode om op die manier meer wetenschappelijk robuuste uitkomsten te genereren.

Middels de uitkomsten van dit onderzoek wordt getracht burgemeesters meer inzichten te geven in de effecten van crisis framing op de politieke uitkomsten. De lessen die uit dit onderzoek zullen voortvloeien, kunnen burgemeesters dan ook helpen bij de keuze van een geschikt crisis frame op het moment dat een problematische demonstratie plaatsvindt of heeft plaatsgevonden. Tevens kunnen de lessen die uit dit onderzoek zullen voortvloeien burgemeesters helpen bij de voorbereiding op eventuele toekomstige rampen en (mini-)crisis.

¹⁰ Het eerste gedeelte van deze deelvraag wordt beantwoord in paragraaf 4.4) operationalisering van de concepten en het tweede gedeelte van de deze deelvraag wordt beantwoord in sub paragraaf 4.2.4) casusselectie.

4.2) Onderzoeksmethoden

4.2.1) Type onderzoek

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek waarbij een meervoudige casestudie is gebruikt. Babbie (2010: 309) beschrijft een casestudie – ook wel gevalsstudie genoemd – als “*de grondige bestudering van een enkele gebeurtenis van een sociaal verschijnsel, zoals een dorp, een familie of een jeugdbende*”. Ook Swanborn (2010) beschrijft dat een casestudie naar een onderzoek van een sociaal fenomeen refereert. Een casestudie helpt bij het beschrijven en verklaren van sociale processen en in de analyse van een dergelijk onderzoek wordt er naar details gekeken (Swanborn, 2010; Babbie, 2010). De onderzoeksvraag van een casestudie begint altijd met ‘hoe’ of ‘waarom’ (Yin, 2013). Een meervoudige casestudie omvat twee of meerdere metingen van hetzelfde verschijnsel (SAGE Research Methods, 2013). In dit onderzoek zijn verschillende gebeurtenissen van sociale verschijnsels onderzocht waardoor de meervoudige casestudie onderzoeksmethode het beste bij dit onderzoek past. Tevens vraagt de hoofdvraag van dit onderzoek om diepte onderzoek waarbij het van belang is om in de analyse naar details te kijken. Door de casestudie onderzoeksmethode toe te passen kunnen deze details geanalyseerd worden. In dit onderzoek bestaat een casus uit een burgemeester die te maken krijgt met één of meerdere problematische demonstraties.

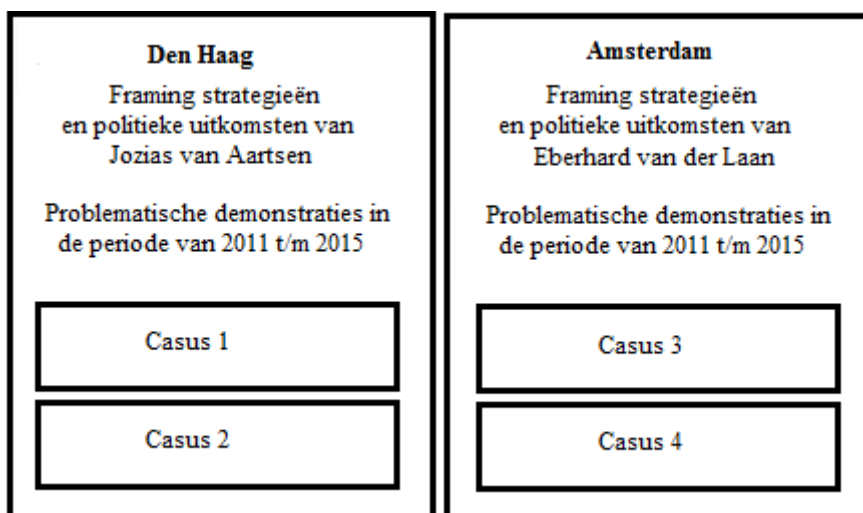
De vorm van dit onderzoek heeft voornamelijk als doel te verkennen. Er wordt namelijk een verkenning gedaan naar een eventueel verband tussen framing strategieën en politieke uitkomsten bij problematische demonstraties. Tevens tracht dit onderzoek een eventueel verband te verklaren waarbij de politieke uitkomsten van politieke actoren bij problematische demonstraties in kaart worden gebracht (Babbie, 2010). Dit wordt ook wel descriptief onderzoek genoemd waarbij het doel is om een situatie of een reeks van gebeurtenissen nauwkeurig in kaart te brengen. Het beschrijvende deel van dit onderzoek wordt gezien als een eerste stap in de ontwikkeling van het verdere onderzoek naar de framing strategieën en politieke uitkomsten van burgemeesters. Aan de hand van de toepassing van een deductieve onderzoeksmethode is een antwoord gegeven op de algemene vraagstelling van dit onderzoek. Via deze methode zegt men vanuit het algemene iets over het bijzondere (Babbie, 2010).

4.2.2) Onafhankelijke en afhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabelen (de oorzaken) in dit onderzoek zijn de verschillende framing strategieën of de drie crisis frames en de afhankelijke variabelen (de gevolgen) zijn de politieke uitkomsten. De onafhankelijke variabelen bepalen of veroorzaken de afhankelijke variabelen (Babbie, 2010). De onderzoekseenheden bestaan uit de framing strategieën van de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam en de politieke uitkomsten, aangezien de gebruikte crisis frames en de politieke uitkomsten van de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam met elkaar vergeleken worden.

4.2.3) Benadering onderzoek

Dit onderzoek bevat een zogeheten ingebedde benadering ('embedded approach') waarbij verschillende onderzoekseenheden binnen identificeerbare casussen worden bestudeerd (Yin, 2013). In dit onderzoek worden namelijk casussen binnen dezelfde context onderzocht en vergeleken (casus 1 met casus 2 en casus 3 met casus 4) (zie figuur 3). Daarnaast worden er casussen tussen twee contexten onderzocht en vergeleken (casus 1 en 2 met casus 3 en 4). De framing strategieën en politieke uitkomsten van de burgemeester van Den Haag worden dan ook binnen twee casussen onderzocht en de framing strategieën en politieke uitkomsten van de burgemeester van Amsterdam worden binnen twee casussen onderzocht. Daarnaast worden de framing strategieën en politieke uitkomsten van de burgemeester van Den Haag vergeleken met de framing strategieën en politieke uitkomsten van de burgemeester van Amsterdam. De mogelijkheid om vergelijkingen te doen binnen de verschillende casussen, maar ook tussen de verschillende casussen is dan ook het grootste voordeel van de ingebedde benadering (Baxter & Jack, 2008). Door de toepassing van deze benadering kan gekeken worden of een verschil in context impact heeft op de uitkomsten van het onderzoek.

Figuur 3: Schematische weergave van het ingebedde casestudie ontwerp.

4.2.4) Casusselectie

In deze meervoudige casestudie is gekozen voor casussen uit de gemeenten Den Haag en Amsterdam, twee grote gemeenten in Nederland. Amsterdam is de grootste gemeente van Nederland met 821.752 inwoners en Den Haag is de derde grootste gemeente van Nederland met 514.861 inwoners (CBS, 2015).¹¹ Er is gekozen voor het onderzoeken van problematische demonstraties in Den Haag en in Amsterdam, omdat deze twee steden gewilde steden voor demonstraties zijn. In Amsterdam als hoofdstad van Nederland en in Den Haag als 'demonstratiehoofdstad' van Nederland vinden dan ook

¹¹ Cijfers van bevolkingssamenstelling op 1 januari 2015.

de meeste demonstraties per jaar plaats. In de periode van januari tot november 2015 werd er in Den Haag bijvoorbeeld ongeveer 1.000 keer gedemonstreerd en in Amsterdam vonden in diezelfde periode 248 demonstraties plaats (NOS, 2015).¹² De gemeenten Den Haag en Amsterdam faciliteren dan ook veel meer demonstraties dan kleinere gemeenten.

In deze scriptie zijn vier casussen onderzocht waarbij demonstraties uit de hand liepen en rellen ontstonden (zie tabel 2). Het model van Boin e.a. (2009) wordt hierbij op kleine schaal toegepast, omdat Boin e.a. (2009) hun model ook op kleine schaal hebben toegepast op crises. Er is dan ook voor vier meest gelijkende casussen gekozen waarbij alleen problematische demonstraties (gevolgd door rellen) zijn onderzocht en geen andere typen mini-crisis. Deze keuze is gemaakt, omdat meest gelijkende casussen het beste met elkaar vergeleken kunnen worden. Door meest gelijkende casussen te onderzoeken, wordt er een antwoord gegeven op de oproep van Jong e.a. (2015) om meer onderzoek te doen naar burgemeesters en deze in vergelijkbare crisissituaties met elkaar te vergelijken zodat effectieve crisisbeheersingsinterventies ontdekt kunnen worden.

	Soort problematische demonstratie	Plaats	Periode	Burgemeester
1.	Demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen	Den Haag	04-07-2014 t/m 20-08-2014	Jozias van Aartsen
2.	Demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez	Den Haag	27-06-2015 t/m 03-07-2015	Jozias van Aartsen
3.	Demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en aanval op het Koerdisch Centrum	Amsterdam	23-10-2011 t/m 26-10-2011	Eberhard van der Laan
4.	Bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen	Amsterdam	13-02-2015 t/m 18-04-2015	Eberhard van der Laan

Tabel 2: De te onderzoeken casussen in deze scriptie.

4.2.5) Tijdsafbakening

Er is gekozen voor de tijdsperiode van 2011 tot en met 2015 vanwege de voorkeur voor actuele casussen. Eén van de doelen van dit onderzoek is om burgemeesters te helpen in de voorbereiding op eventuele toekomstige (mini-)crisis. Door actuele casussen te onderzoeken wordt duidelijk met welke trends burgemeester hedendaags rekening moeten houden, bijvoorbeeld met de (sociale) media die in de huidige informatiesamenleving een grote rol spelen. Per casus is het moment waarop de gebeurtenis aanving als startpunt genomen zodat duidelijk wordt waarom de problematische demonstraties plaatsvonden (de aard van de gebeurtenis). De gemeenteraad waarin het handelen van de burgemeester tijdens de mini-crisis werd besproken, is als eindpunt van de casussen genomen. Bij één casus (casus

¹² Deze cijfers betreffen alleen de demonstraties die werden aangemeld bij de gemeenten. De grote steden verwachten dan ook dat het werkelijke aantal demonstraties hoger ligt, ook doordat er soms spontane demonstraties worden gehouden (NOS, 2015).

2) werd er een officieel onderzoek gestart naar aanleiding van de gebeurtenis. Bij deze casus zouden de bevindingen van dit onderzoek het eindpunt van de casus moeten vormen, maar omdat de bevindingen op het moment van schrijven nog niet naar buiten zijn gebracht, is ook bij deze casus de gemeenteraad waarin het handelen van de burgemeester werd besproken als eindpunt genomen.

4.3) Methoden voor dataverzameling

Dit onderzoek betreft een literatuurstudie in combinatie met een documentenanalyse. Hierbij is triangulatie van bronnen gebruikt om de interne validiteit of de geldigheid van het onderzoek te verhogen. Dit betekent dat de informatie voor het onderzoek middels verschillende bronnen is verzameld (Van Thiel, 2013; Swanborn, 2010). Naast raadstukken, persdocumenten, politierapporten, videofragmenten en geluidsfragmenten, zijn er krantenartikelen uit verschillende kranten geanalyseerd om zo voldoende informatie te verkrijgen. De (objectieve) artikelen uit de kwaliteitskranten het NRC Handelsblad, de Volkskrant en Trouw dragen bij aan een meer wetenschappelijke context waarbij ook achtergrondinformatie wordt gegeven. Daarnaast zijn artikelen en fragmenten van de NOS en Elsevier geselecteerd.

In de archieven van de kwaliteitskranten en in de raadsinformatiesystemen van de gemeenten Den Haag en Amsterdam is gezocht naar artikelen en berichten waarbij de selectiecriteria zijn gehanteerd die later in deze paragraaf worden beschreven. Er zijn ook lokale kranten en media geanalyseerd, aangezien er in deze scriptie onderzoek wordt gedaan naar lokale gebeurtenissen. Bij deze lokale aangelegenheden is er wel degelijk sprake van nationale invloed, maar de focus ligt op het feit dat de gebeurtenissen lokaal zijn ontstaan. Er moet dan ook gekeken worden naar het handelen van de lokale bestuurslaag. Voor iedere stad is een lokale omroep gekozen om meer inzicht te krijgen in de aanwezige lokale informatie. Voor de casussen in Den Haag zijn artikelen en videofragmenten van Omroep West geselecteerd, dit is de omroep voor Zuid-Holland noord. Voor Amsterdam zijn artikelen en videofragmenten van AT5 geselecteerd, dit is de omroep voor Amsterdam en omstreken. De documenten van de gemeenteraden zijn met name geraadpleegd om te analyseren in hoeverre raadsleden de aanpak van de burgemeesters wel of niet steunde.

Er zijn vier criteria opgesteld waaraan de geselecteerde documenten en krantenartikelen moesten voldoen: 1) de context van de problematische demonstraties in de periode van 2011 tot en met 2015 in Den Haag en Amsterdam wordt beschreven; 2) het lokale politieke debat in Den Haag en Amsterdam over de problematische demonstraties in de periode van 2011 tot en met 2015 wordt beschreven; 3) de framing strategieën door de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam worden duidelijk; 4) de reputaties van de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam worden beschreven.

4.4) Operationalisering van de concepten

Mini-crisis, crisis frames, (problematische) demonstraties, crisisexploitatie aan de hand van framing, het politieke spel, overige factoren en (succesvolle) politieke uitkomsten zijn de belangrijkste concepten in dit onderzoek die verder geoperationaliseerd oftewel meetbaar worden gemaakt in tabel 3. Door de operationalisering zijn de concepten waarneembaar gemaakt via meetinstrumenten (indicatoren) waarna ze gebruikt konden worden voor de analyse van dit onderzoek. In deze paragraaf wordt naast de weergave van de operationaliseringstabel eerst een toelichting gegeven op de definitie van het concept problematische demonstraties en op de gekozen indicatoren van (succesvolle) politieke uitkomsten.

Het concept problematische demonstraties wordt in dit onderzoek gebruikt om onderscheid te kunnen maken tussen demonstraties die in goede orde zijn verlopen en demonstraties waarbij de openbare orde is verstoord. Verstoring van de openbare orde is geen nauw omljnd begrip. Gesteld kan worden dat het gaat om *“omstandigheden waarbij direct (dreigend) gevaar voor anderen bestaat of de rechten van anderen worden of dreigen te worden aangetast”* (Bennekom & Jong, 2010: 8). Echter, dit kan verschillen naar situatie en tijd en is gebaseerd op de percepties van mensen. Bij de handhaving van de openbare orde gaat het *“om de zorg voor de naleving van regels, waarbij niet-naleving de rust in het openbare leven verstoord”* (Bennekom & Jong, 2010: 8).

Wat betreft de categorieën die Boin e.a. (2009) gebruiken om het succes van de politieke effecten op de zittende ambtsdragers te classificeren, kan opgemerkt worden dat er in dit onderzoek een kleine aanpassing is gedaan aan de drie categorieën: 1) reputatieschade, 2) geen reputatieschade en 3) reputatieverbetering. Om de uitkomsten van dit onderzoek beter te kunnen classificeren, is ervoor gekozen om de volgende categorieën te hanteren: 1) aanzienlijke reputatieschade; 2) geen tot beperkte reputatieschade; 3) reputatieverbetering. Hierbij wordt de categorie aanzienlijke reputatieschade als niet succesvol beschouwd en worden de categorieën geen tot beperkte reputatieschade en reputatieverbetering wel als succesvol beschouwd, waarbij reputatieverbetering het meest succesvol is.

Theorie	Concepten	Definitie	Indicatoren	Data bronnen
-	Mini-crisis	“Een lokale gebeurtenis die de gemeenschap (groot of klein) vaak kortstondig bezighoudt, veel (media-)aandacht krijgt, maar ook vaak relatief snel weer uit de aandacht verdwijnt” (Van Duin e.a., 2013: 9-10) .	1) De gebeurtenis houdt de lokale samenleving tijdelijk bezig en is na enkele dagen of enkele weken weer uit de aandacht verdwenen; 2) De gebeurtenis is op lokaal niveau, maar heeft ook een regionaal of een nationaal component; 3) De gebeurtenis krijgt veel media-aandacht.	1) Krantenartikelen; 2) Nieuws-uitzendingen; 3) Politierapporten;
-	Problematische demonstraties	Het concept problematische demonstraties wordt in dit onderzoek gebruikt om onderscheid te kunnen maken tussen demonstraties die in goede orde zijn verlopen en demonstraties waarbij de openbare orde is verstoord. Het gaat dan om “omstandigheden waarbij direct (dreigend) gevaar voor anderen bestaat of de rechten van anderen worden of dreigen te worden aangetast” (Bennekom & Jong, 2010: 8).	1) Aantal demonstranten; 2) Aantal gearresteerden; 3) Aantal politieagenten aanwezig; 4) Mobiele Eenheid (ME) ingeschakeld; 5) Veel media-aandacht.	1) Krantenartikelen; 2) Nieuws-uitzendingen; 4) Aanmeldingen demonstraties; 5) Politierapporten.
Crisis exploitatie theorie ¹³	Crisis frames	Boin e.a. (2009: 84) onderscheiden drie crisis frames die leiders kunnen gebruiken bij het framen ¹⁴ van een crisis. 1) <i>Ontkennen</i> dat de gebeurtenissen meer dan ongelukkige incidenten zijn, het politieke standpunt innemen dat er geen sprake is van schuld en de beleidskoers ‘business as usual’ volgen; 2) De gebeurtenissen vormen een <i>kritieke bedreiging</i> voor de status quo oftewel de bestaande toestand, de zittende ambtsdragers en de middelen (het huidige beleid en organisatorische praktijken) verdedigen tegen kritiek, het politieke standpunt innemen dat de schuld verspreid moet worden en de verdediging van de status quo als beleidskoers volgen; 3) De gebeurtenissen zijn een <i>kritieke kans</i> om tekortkomingen in de status quo ex ante bloot te stellen en daarom zelfverwijtbaarheid aanwijzen, het politieke standpunt innemen dat de focus op schuld komt en de aanval van de status quo als beleidskoers volgen.	De burgemeester stelt het volgende bij: 1) <i>Ontkenning</i> : - Er heeft zich geen crisis voorgedaan; - De betekenis van de gebeurtenissen wordt geminimaliseerd; - De ambtsdragers zijn niet verantwoordelijk; 2) <i>Kritieke bedreiging</i> : - Erkenning van de crisis als een bedreiging; - Erkenning van de betekenis van de gebeurtenissen; - De schuld moet verspreid worden, het is niet duidelijk wie de schuldige is; 3) <i>Kritieke kans</i> : - Erkenning van de gebeurtenis als een kans; - De betekenis van de gebeurtenissen wordt gemaximaliseerd; - Focus op de vraag van de schuldige(n) van de gebeurtenissen.	1) Persverklaringen van de burgemeesters; 2) Interviews met de burgemeesters in de media; 3) Krantenartikelen.

¹³ Boin e.a. (2009: 83) definiëren deze theorie als “het doelbewuste gebruik van een crisisachtige retoriek die het niveau van politieke steun voor publieke ambtsdragers en overheidsbeleid significant verandert”. Met deze theorie trachten zij de beleidsmatige en politieke uitkomsten van ‘framing contests’ bij crises in kaart te brengen.

¹⁴ Framing bepaalt hoe we betekenis geven aan dingen en het betekent letterlijk inkaderen (Aarts & Van Woerkum, 2008: 162-163).

Crisis exploitatie theorie	(Succesvolle) politieke uitkomsten	<p>De politieke uitkomsten zijn “<i>de effecten op de zittende ambtsdragers of overheden als uitkomst van het politieke spel</i>”¹⁵ (Boin e.a., 2009: 81-82). Het succes van de politieke effecten op de zittende ambtsdragers wordt door Boin e.a. (2009) in drie categorieën geïnclassificeerd: 1) reputatieschade; 2) geen reputatieschade; 3) reputatieverbetering. In dit onderzoek zijn deze categorieën aangepast naar: 1) aanzienlijke reputatieschade; 2) geen tot beperkte reputatieschade; 3) reputatieverbetering.</p> <p>De categorie aanzienlijke reputatieschade wordt binnen dit onderzoek als niet succesvol beschouwd en de categorieën geen tot beperkte reputatieschade en reputatieverbetering worden in dit onderzoek als succesvol beschouwd, waarbij reputatieverbetering het meest succesvol is.</p>	<p>1) <i>Aanzienlijke reputatieschade:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Een meerderheid in de gemeenteraad uit zijn kritiek op de aanpak van de burgemeester tijdens de mini-crisis; - Een motie van wantrouwen tegen de burgemeester wordt ingediend en aangenomen; - De burgemeester treedt af na de mini-crisis; <p>2) <i>Geen tot beperkte reputatieschade:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Er is verdeeldheid binnen de gemeenteraad over de aanpak van de burgemeester tijdens de mini-crisis; - Indien er een motie van wantrouwen tegen de burgemeester wordt ingediend, dan wordt deze verworpen; - De burgemeester blijft na de mini-crisis; <p>3) <i>Reputatieverbetering:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Een meerderheid in de gemeenteraad steunt de aanpak van de burgemeester tijdens de mini-crisis en uit lof en steun richting de burgemeester; - Er wordt geen motie van wantrouwen tegen de burgemeester ingediend; - De burgemeester blijft na de mini-crisis. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Persverklaringen van de burgemeesters; 2) Interviews met de burgemeesters in de media; 3) Krantenartikelen. 4) Documenten gemeenteraden.
Crisis-exploitatie-theorie	Overige factoren	<p>Volgens Boin e.a. (2009: 95) kunnen naast de crisis frames en het politieke spel, het beleidsspel, de massa media, officiële onderzoeken, contextuele factoren (politieke timing) en situationele factoren (aard van de crisis) van invloed zijn op de politieke uitkomst. In dit onderzoek zijn massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren opgenomen als overige factoren waarmee rekening wordt gehouden in de analyse.¹⁶</p> <p>De massa media vormen “<i>een arena waarin de gevestigden (status-quo spelers) en critici (voorstanders van verandering) moeten presteren om de politieke invloed te behouden of te verkrijgen</i>” (Boin e.a., 2009: 95);</p>	<p>1) <i>Massa media:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester naar voren en ondersteunen dit frame; - De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester niet naar voren en ondersteunen dit frame niet; - De media hebben een bepaalde boodschap anders geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was; - De media wijzen schuldigen aan en benadrukken daarbij exogene factoren van de mini-crisis; - De media wijzen schuldigen aan en benadrukken daarbij endogene factoren van de mini-crisis; - De media geven een ander beeld van de situatie weer. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Persverklaringen van de burgemeesters; 2) Interviews met de burgemeesters in de media; 3) Krantenartikelen. 4) Documenten gemeenteraden.

¹⁵ In het politieke spel wordt de uitkomst van de ‘framing contest’ voor de publieke leider bepaald en moeten “*de oppositionele krachten beslissen of ze de zittende ambtsdragers de schuld kunnen geven voor het ontstaan van een crisis*” (Boin e.a., 2009: 88).

¹⁶ Zie paragraaf 3.8 waarin wordt uitgelegd waarom het beleidsspel en de situationele factoren niet zijn opgenomen in de analyse van het onderzoek.

De start van een officieel onderzoek creëert “*nieuwe ruimte die alle actoren in een post-crisis fase zullen proberen te verkennen*” (Jones & Baumgartner, 2005 in Boin e.a., 2009);
De politieke timing is van belang “*in de lopende politieke en bureaucratische processen*” (Boin e.a., 2009: 99).

2) *Officiële onderzoeken:*

- Naar aanleiding van de mini-crisis is er een officieel onderzoek gestart;
- De resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester.

3) *Contextuele factoren (politieke timing):*

- De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis;
- De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis.

Tabel 3: Operationalisering van de concepten.

4.5) Validiteit en betrouwbaarheid

Zoals al eerder in dit hoofdstuk naar voren kwam, is het van belang dat er rekening wordt gehouden met de interne validiteit of geldigheid van het onderzoek. Hierbij gaat het om de vraag *“in hoeverre het concept dat je wilt meten daadwerkelijk wordt gemeten in het onderzoek”* (Babbie, 2010: 153). De interne validiteit van dit onderzoek is vergroot doordat dit onderzoek een meervoudige casestudie betreft in plaats van een enkelvoudige casestudie (Swanborn, 2010). De te trekken conclusies uit een meervoudige casestudie zijn meer valide of geldig ten opzichte van enkelvoudige casestudies, omdat er meer casussen zijn onderzocht. In dit onderzoek kunnen de uitkomsten van vier casussen met elkaar vergeleken worden.

Het begrip validiteit mag niet worden verward met het begrip betrouwbaarheid. De betrouwbaarheid van een onderzoek houdt in *“dat het opnieuw uitvoeren van het onderzoek onder dezelfde condities tot dezelfde resultaten zullen leiden”* (Babbie, 2010: 150). In dit hoofdstuk is het onderzoeksproces zo duidelijk mogelijk beschreven om zo tegemoet te komen aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek (Van Thiel, 2013). Daarnaast zijn alle casussen volgens een systematische procedure onderzocht waardoor de betrouwbaarheid van dit onderzoek is vergroot (zie bijlage V voor het casestudie protocol).

Opgemerkt kan worden dat de externe validiteit of de toepasbaarheid van dit onderzoek een probleem kan vormen (Van Thiel, 2013). Het is namelijk moeilijk om de uitkomsten te generaliseren naar andere personen of situaties, aangezien er maar een gering aantal onderzoekseenheden wordt onderzocht. De onderzoekseenheden van dit onderzoek bestonden namelijk uit de framing strategieën en de politieke uitkomsten van de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam. Gesteld kan worden dat de uitkomsten van dit onderzoek dan ook niet algemeen geldig kunnen worden verklaard voor alle burgemeesters van Nederland, maar enkel gelden voor de onderzochte casussen. Daarentegen zijn de uitkomsten van dit onderzoek wel analytisch of theoretisch te analyseren (Van Thiel, 2013). Analytische generaliseerbaarheid houdt in *“dat de uitkomsten van het onderzoek kunnen helpen bij de verdere ontwikkeling of het aanpassen van een theorie”* (Van Thiel, 2013: 106). De uitkomsten van dit onderzoek kunnen dan ook helpen bij de verdere ontwikkeling of het aanpassen van de crisisexploitatie theorie van Boin e.a. (2009). Bij theoretische generaliseerbaarheid worden de uitkomsten van het onderzoek gebruikt *“als bouwstenen voor een nieuw model of een nieuwe theorie”* (Van Thiel, 2013: 106).

Hoofdstuk 5 – Bevindingen onderzoek

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het onderzoek gepresenteerd en wordt per casus een antwoord gegeven op de vierde, vijfde en zesde deelvraag:

- *Van welke framing strategieën maakten de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam gebruik tijdens en na de problematische demonstraties?*
- *Welke overige factoren speelden een rol in de casussen en in hoeverre waren deze van invloed op de framing strategieën en politieke uitkomsten?*
- *In hoeverre kunnen de gebruikte framing strategieën gelet op de politieke uitkomsten, succesvol worden genoemd?*

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk worden de demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag besproken. Daarna wordt in de tweede paragraaf de demonstratie naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez en de rellen die daarna ontstonden in Den Haag besproken. Vervolgens wordt in de derde paragraaf de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam beschreven en in de vierde paragraaf komen de bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam aan bod. In iedere paragraaf wordt eerst casusinformatie gegeven, daarna worden de bevindingen van de framing strategieën van de burgemeesters beschreven¹⁷, vervolgens worden de bevindingen van de politieke uitkomsten beschreven, daaropvolgend worden de bevindingen van de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) besproken en als laatste worden in een slotparagraaf de belangrijkste bevindingen gepresenteerd. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf waarin de casussen en uitkomsten met elkaar worden vergeleken.

¹⁷ Van de quotes die meer dan vier regels bevatten, zijn in dit hoofdstuk alleen de kernzinnen van deze quotes opgenomen. Deze kernzinnen worden afgesloten met *(nummer)*. De volledige quotes zijn per nummer opgenomen in bijlage VI.

5.1) Casus 1 – Demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag

5.1.1) Casusinformatie

In de zomerperiode van 2014 vonden verschillende demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag plaats (NRC, 2014c). Deze demonstraties zorgden voor spanningen en maatschappelijke onrust in Den Haag – en met name in de Haagse Schilderswijk – aangezien bij een aantal demonstraties de openbare orde werd verstoord. De vier demonstraties die besproken werden in het spoeddebat op 14 augustus 2014, zijn in deze casus opgenomen. In dit spoeddebat riep de Haagse gemeenteraad burgemeester Jozias Van Aartsen ter verantwoording voor de pro-IS demonstratie op 4 juli 2014, de anti-Israël demonstratie op 12 juli 2014, de pro-Gaza demonstratie op 24 juli 2014 en de anti-IS demonstratie op 10 augustus 2014. Allereerst wordt er een korte omschrijving van de gebeurtenissen gegeven. De politieke uitkomsten van het spoeddebat komen later in dit hoofdstuk aan bod.

Op 4 juli 2014 vond er een *pro-IS demonstratie* plaats op het Hobbemaplein in Den Haag (Omroep West, 2014d). Hierbij demonstreerde een groep radicale moslims voor de vrijlating van Oussama C., alias Abou Yazeed, en andere ‘moslimgevangenen’. De demonstranten hadden doeken om hun gezicht gebonden om onherkenbaar te blijven en toonden vlaggen die ook gebruikt worden door strijders van de islamitische terreurorganisatie Islamitische Staat (IS) (Omroep West, 2014d). Tijdens de demonstratie sprak onder andere Azzedine C., alias Abou Moussa. Hij werd verdacht van opruiing en het ronselen van jihadstrijders en op 20 oktober 2015 eiste het Openbaar Ministerie een straf van zeven jaar onvoorwaardelijke gevangenis tegen hem (Volkskrant, 2015a). De politie was tijdens de demonstratie op ruime afstand aanwezig, maar heeft toen geen aanhoudingen verricht. Wel heeft de politie de initiatiefnemer van de demonstratie gevraagd om de gezichtsbedekking weg te halen. Dit werd door veel demonstranten gedaan, maar door een aantal ook niet (Stassen, 2014).

Op 12 juli 2014 vond er een *anti-Israël demonstratie* op het Spuiplein in Den Haag plaats waarbij er gedemonstreerd werd tegen de bouw van illegale nederzettingen en de bouw van een lange muur op bezet Palestijns gebied (Omroep West, 2014c). Bij deze demonstratie werden geen personen aangehouden, maar er werd wel geconstateerd dat er Israëliische vlaggen werden getoond waarop hakenkruizen stonden afgebeeld (Van Aartsen, 2014d). De organisator van de demonstratie werd door de politie hierop aangesproken en ervoor gewaarschuwd dat de demonstratieve optocht door de stad niet zou worden toegestaan als de demonstranten de uitingen zouden blijven gebruiken. De organisatie liet weten de uitingen ook onwenselijk te vinden en riep de demonstranten op om de bewuste vlaggen en borden te verwijderen waarna de demonstratieve optocht kon beginnen (Van Aartsen, 2014d). Volgens Federatief Joods Nederland (FJN) werd naast het tonen van de vlaggen en borden met hakenkruizen ook veelvuldig de Hitlergroet gebracht tijdens deze demonstratie (Omroep West, 2014a).

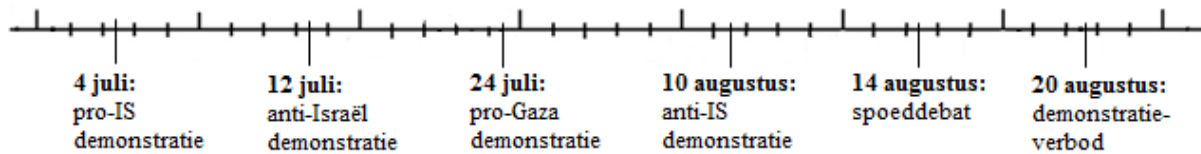
Op 24 juli 2014 vond er een *pro-Gaza demonstratie* aan de Hoefkade plaats waaraan vijftig demonstranten meededen (Van Aartsen, 2014a). Het doel van deze demonstratie was om op te komen voor de Palestijnen. Echter, er waren demonstranten aanwezig, die Arabische, antisemitische leuzen riepen (NRC, 2014h). Onder hen waren ook IS-aanhangers aanwezig en het Openbaar Ministerie beoordeelde een week na de demonstratie dat er tijdens de demonstratie strafbare uitingen waren gedaan (NRC, 2014f). Twee mannen werden aangehouden en verdacht van groepsbelediging en van het in vereniging aanzetten tot geweld tegen een bevolkingsgroep op basis van geloof en ras (NRC, 2014f). Tijdens de demonstratie hield de politie geen personen aan, omdat op dat moment de leuzen niet als strafbaar werden gezien (NRC, 2014h). De politie moest wel ingrijpen op het moment dat er onrust ontstond, omdat Geen Stijl-redacteur Annabel Nanninga een foto van een wijkbewoner op de website van Geen Stijl had geplaatst. Bewoners drongen aan op verwijdering van de foto en een man gooide een blikje frisdrank over de journaliste heen. Annabel Nanninga plaatste op diezelfde dag een bericht op de website van Geen Stijl dat zij bedreigd was en dat zij daar ook aangifte van zou doen (NRC, 2014f & Van Aartsen, 2014a). Bij de demonstratie waren zeven agenten en een politiefunctaris die de Arabische taal beheerste aanwezig (Baldeswingh, 2014a).

Op 10 augustus 2014 vond er een *anti-IS demonstratie* in de Haagse wijken Schilderswijk en Transvaal plaats welke was georganiseerd door een Facebookgroep genaamd Pro Patria (voor het vaderland) (Elsevier, 2014 & NRC, 2014e). Een groep van 150 tot 200 mensen vond dat er te weinig werd opgetreden tegen de aanhang van de islamitische terreurorganisatie IS in Nederland en hield daarom een 'Mars van de vrijheid' (Elsevier, 2014). In de Schilderswijk moest de Mobiele Eenheid ingrijpen, omdat een groep agressieve moslimjongeren de demonstranten opwachtte en met stenen begon te gooien (Elsevier, 2014). Daarbij werd onder andere 'Allah is groot' geroepen. Tevens werd een journalist van persbureau Novum aangevallen waarbij een camera werd vernield en een agent raakte gewond (NRC, 2014a & NOS, 2014c). Bij deze demonstratie waren 213 politieagenten aanwezig en er was bijstand van twee pelotons van de Mobiele Eenheid (Van Oeveren, 2014b). Uiteindelijk werden er zes personen aangehouden (Volkskrant, 2014a). Drie personen voor openlijk geweldpleging, twee personen voor belediging en één persoon voor opruiing (Ministerie van V&J, 2014). Op 15 augustus 2014 werd de persoon aangehouden die er van werd verdacht met een harde klap schade te hebben toegebracht aan een camera van de journalist van persbureau Novum.

Op 20 augustus 2014 schreef burgemeester Van Aartsen in een brief aan de gemeenteraad dat 'risicodemonstraties' in Haagse woonwijken voor twee maanden werden verboden om te voorkomen dat bewoners en ondernemers de dupe zouden worden van meer problematische demonstraties (NRC, 2014b). Het verbod gold voor demonstraties waarbij gevreesd werd voor ongeregeldheden (NRC, 2014j). Van Aartsen zou beperkingen op dergelijke demonstraties leggen en deze naar een geschikte locatie verplaatsen (NRC, 2014j & Van Aartsen, 2014e). Al eerder - tijdens het spoeddebat op 14

augustus 2014 - besloot Van Aartsen demonstraties in de Schilderswijk tijdelijk niet toe te staan (NRC, 2014c).

Bovenstaande is in de volgende tijdlijn schematisch weergegeven.

5.1.2) Bevindingen framing strategie

Na de anti-IS demonstratie op 10 augustus zei burgemeester Van Aartsen tegen een verslaggever van de NOS (2014c): *“We hebben geloof ik acht minuten problemen gehad hier in de wijk en ik vind dat er heel veel ook overdreven is”*. Ook tegen Jeroen Pauw zei Van Aartsen: *“Als u de beelden zou zien van 10 augustus, dan ziet u dat gedurende een aantal minuten, ik geloof acht minuten, er schermutselingen zijn* (VARA, 2014). Van Aartsen vond de hele ophef met name *“een opgeklopte hetze, gericht op zijn persoon”* (NRC, 2014i). Uit deze uitspraken blijkt dat de burgemeester de gebeurtenissen niet als een bedreiging zag en dat deze gebeurtenissen groter waren gemaakt dan dat ze volgens hem in werkelijkheid waren. Deze quotes zijn dan ook een voorbeeld van frametype 1. De elementen ‘overdreven’, ‘schermutselingen’ en ‘opgeklopte hetze’ sluiten aan op een indicator van frametype 1, namelijk het minimaliseren van de betekenis van de gebeurtenissen. Later zei Van Aartsen in het spoeddebat: *“Ik neem alle verantwoordelijkheid. Ik ben verantwoordelijk. Ik zal nooit mijn wethouders afvallen. Dat kan ik ook helemaal niet. Ik zal ambtenaren niet afvallen en ik zal de politie niet afvallen (...) de hetze die daarna ontstond, was echt opgeklopt”* (1) (Van Oeveren, 2014b: 401). Vervolgens voegde hij daaraan toe: *“U gaat vanavond van mij niet horen dat er een fout is gemaakt. Alles wetende van deze zaak, vind ik dat er geen fout is gemaakt. Ik zet de politie niet in de wind en anderen in dit kader ook niet”* (Van Oeveren, 2014b: 404). De burgemeester laat met deze uitspraken zien dat er geen schuldigen aangewezen konden worden, omdat er geen fouten waren gemaakt. Dit duidt ook op frametype 1.

De quote *“Ik zie het als mijn taak om, tot mijn laatste snik, het ideaal van die samenleving te verdedigen tegen de ideologische pyromanen die haar in gevaar brengen”*, is een voorbeeld van frametype 2 (Van Aartsen, 2014f). Deze woorden gebruikte Van Aartsen bij de afkondiging van een tijdelijk demonstratieverbod van twee maanden in Haagse woonwijken waarbij demonstraties met ‘risico op confrontatie en provocatie’ werden verboden (NRC, 2014b). Met deze quote erkende de burgemeester de kritieke bedreiging van de gebeurtenissen die een gevaar konden vormen voor de samenleving. Dit duidt op frametype 2 waarin de indicator ‘kritieke bedreiging’ is opgenomen. Ook de volgende quote van de burgemeester is typerend voor frametype 2. *“Over de demonstratie van 10*

augustus van 2014 was van tevoren al enige zorg. Wie zich verdiept in de antecedenten van de organisatoren en hun aanhang, zal begrijpen waarom”, aldus Van Aartsen (2014f). Hiermee erkent hij dat er bij de demonstratie van 10 augustus van tevoren al sprake was van *“een gegronde vrees voor wanordelijkheden”*, wat typerend is voor frametype 2 (Van Aartsen, 2014e).

Naar aanleiding van het spoeddebat op 14 augustus 2014 zette de burgemeester het Haagse demonstratiebeleid en de toepassing daarvan in de praktijk nog eens uiteen in een brief. In deze brief stelde Van Aartsen het volgende: *“Ik stel vast dat de demonstraties in de afgelopen twee maanden de gemoederen zeer hebben verhit. De organisatoren van een aantal demonstraties zijn niet in staat gebleken te voorkomen dat deze ook kwaadwillenden hebben aangetrokken, die niet het doel hadden een mening te uiten maar op een confrontatie uit waren”* (2) (Van Aartsen, 2014e). Uit de elementen ‘gemoederen zeer verhit’, ‘de organisatoren zijn niet in staat gebleken te voorkomen dat deze ook kwaadwillenden hebben aangetrokken’, ‘confrontatie’, ‘organisatoren hadden een belangrijk deel van hun sympathisanten niet onder controle’, ‘niet in staat om de demonstratie ordelijk te laten verlopen’, en ‘de organisatoren hebben zich niet aan de afspraken gehouden, of kunnen houden’ blijkt dat de burgemeester de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging erkent, maar ook dat hij de schuld neerlegt bij de organisatoren van de demonstraties die niet in staat bleken om de demonstraties ordelijk te laten verlopen en zich niet aan de afspraken hielden. Deze quote sluit dan ook aan op twee indicatoren van frametype 2.

Met betrekking tot de demonstratie op 24 juli 2014 zei van Aartsen het volgende in het interview met Jeroen Pauw: *“We hebben daarna – en daar heb ik zelf om gevraagd bij het Openbaar Ministerie – hele heldere afspraken gemaakt over dit soort kreten, maar ook bijvoorbeeld over jihad en ISIS-vlaggen, want dat was voor die demonstratie niet geheel helder. Ik had daar al geruime tijd op aangedrongen”* (VARA, 2014). Deze quote is een voorbeeld van frametype 3. De elementen ‘daar heb ik zelf om gevraagd’ en ‘hele heldere afspraken gemaakt’ duiden op een indicator van frametype 3, namelijk de gebeurtenis als een kritieke kans zien. Van Aartsen zag de demonstratie als een kans om met het Openbaar Ministerie heldere afspraken te maken over bepaalde uitlatingen en het tonen van jihad en ISIS-vlaggen. De burgemeester had hier al eerder op aangedrongen, maar doordat het Openbaar Ministerie prioriteit gaf aan een andere strafrechtelijke zaak in Den Haag waren deze afspraken nog niet gemaakt.

Uit bovenstaande blijkt dat burgemeester Van Aartsen in deze casus met name frametype 1 en frametype 2 gebruikte. Hij deed ongeveer evenveel uitspraken waarin hij ontkende dat er een mini-crisis was als uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging beschouwde. Wat betreft het gebruik van de frametypen is er geen patroon zichtbaar waaruit geconstateerd kan worden dat er een verschuiving over tijd in het gebruik van de frametypen optrad. Opvallend is wel dat burgemeester Van Aartsen tijdens het spoeddebat drie belangrijke uitspraken

deed die typerend zijn voor frametype 1 en dat hij geen uitspraken deed die gekoppeld kunnen worden aan frametype 2.

De uitkomsten van de codering van de frametypen zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van de burgemeester per frametype</i>	
Frametype 1 – ontkenning van crisis (code 0)	14 quotes
Frametype 2 – gebeurtenis als kritieke bedreiging (code 1)	12 quotes
Frametype 3 – gebeurtenis als kritieke kans (code 2)	1 quote

Tabel 4: Uitkomsten codering frametypen (casus 1).

5.1.3) Bevindingen politieke uitkomsten

Zoals eerder gezegd, werd er op 14 augustus 2014 een spoeddebat georganiseerd waarin de Haagse gemeenteraad burgemeester Van Aartsen ter verantwoording riep. Dit debat was aangevraagd op verzoek van Groep de Mos/Ouderen Partij naar aanleiding van de demonstraties in de Schilderswijk (De Mos e.a., 2014). Met de steun van de PVV en de SP kwamen het stadsbestuur en de raad dan ook vroegtijdig terug van zomerreces (NRC, 2014d). De belangrijkste uitspraken van de raadsleden, die betrekking hebben op het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstraties, worden in deze paragraaf besproken. Door de negatieve en positieve uitspraken van de raadsleden over het handelen van de burgemeester tegenover elkaar te zetten, kan vervolgens een uitspraak worden gedaan over de mate waarin Van Aartsen te maken heeft gekregen met aanzienlijke reputatieschade (niet succesvol), geen tot beperkte reputatieschade (succesvol) of reputatieverbetering (meest succesvol).

Uit de drie uitspraken van de SP *“Ik steun het betoog van de burgemeester op het punt dat hij tegemoetkwam aan de wensen die bij de bewoners in de wijk leefden”* (Van Oeveren, 2014b: 375), *“Ik ben blij dat wij een burgemeester hebben die nu optreedt. Daar heeft de stad behoefte aan en niet, zoals de PVV voorstelt, een burgemeester die aftreedt”* (Van Oeveren, 2014b: 380) en *“In het betoog van de burgemeester heeft hij een duidelijke lijn uitgezet voor de komende periode, als het gaat om het verbod op demonstraties in de Schilderswijk. Complimenten daarvoor”* (Van Oeveren, 2014b: 380), wordt duidelijk dat deze partij positief was over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstraties. Uit het gebruik van de woorden ‘steun’, ‘blij’ en ‘complimenten’ blijkt deze positieve toon.

Ook uit de volgende uitspraak van het CDA *“Zoals ik al eerder zei, is het CDA blij met de verklaring die de burgemeester heeft gegeven aan het begin van dit debat. Hiermee heeft de burgemeester krachtig afstand genomen van de verwerpelijke uitingen en aangegeven goed te weten wat er speelt in de Schilderswijk en de zorgen van de stad te delen. Dat is waar de stad met smart op wachtte”* (Van Oeveren, 2014b: 394), blijkt een positieve toon. Dit geldt tevens voor een quote van PvdD *“Mijn fractie wil daarom dan ook een blijk van waardering uitspreken voor de verklaring zojuist van de*

burgemeester, die veel verheldering heeft gebracht” (Van Oeveren, 2014b: 396) en twee quotes van de Islam Democraten “Wat ons betreft kon deze kwestie schriftelijk worden afgedaan. Maar nu we hier toch zitten, willen we onze steun uitspreken richting onze burgemeester” (Van Oeveren, 2014b: 399) en “Afgezien van de onregelmatigheden van het afgelopen weekend heeft de burgemeester zich als een ware gastheer van de internationale stad van vrede en recht gedragen” (Van Oeveren, 2014b: 399). Uit de woorden ‘blijk van waardering’, ‘steun’ en ‘ware gastheer’ wordt opnieuw de positieve toon duidelijk.

Echter, raadslid De Mos van Groep de Mos/Ouderenpartij schreef in zijn brief met vragen aan de burgemeester naar aanleiding van de demonstratie op 24 juli 2014 het volgende: *“Het is werkelijk stuitend te noemen dat burgemeester Van Aartsen stelt dat er geen grenzen zijn overschreden als diverse journalisten op internet melden dat zij vanwege bedreigingen hun werk niet konden doen en zelfs naar het politiebureau zijn vervoerd om hun veiligheid te garanderen. Zulk struisvogelgedrag is een burgemeester onwaardig” en “Van Aartsen lijkt optreden tegen puur wangedrag niet aan te durven. Terwijl de persvrijheid in onze stad onder druk staat, lijkt Van Aartsen helaas een ruggengraat van slagroom te hebben. Een gotspe!” (Baldeswingh, 2014b). Deze uitspraken zijn gecodeerd met de code 4, overwegend negatief over de betreffende burgemeester tijdens of na de problematische demonstraties. De negatieve toon blijkt uit de woorden ‘stuitend’, ‘struisvogelgedrag’, ‘onwaardig’, ‘ruggengraat van slagroom’ en ‘een gotspe’.*

Belangrijke quotes van de PVV tijdens het spoeddebat waren: *“Laat ik maar direct beginnen te zeggen dat de burgemeester zojuist een stukje Nederland heeft weggegeven: de Schilderswijk. Weggegeven aan de islam. Een trieste avond. Met zijn laffe beslissing om geen demonstraties meer toe te staan in de Schilderswijk, buigt de burgemeester voor ISIS-tuig. Hij buigt voor het geweld van dit tuig, precies wat het wil” (Van Oeveren, 2014b: 373), “Een burgemeester die vindt dat er geen grenzen zijn overschreden, een burgemeester die geen noodzaak ziet om terug te keren van zijn vakantie terwijl zijn stad onder grote druk staat, een burgemeester die niet tegen dergelijk wangedrag optreedt, heeft wat de PVV betreft niets te zoeken in de stad van vrede en recht” (Van Oeveren, 2014b: 376), “De PVV kan niet anders dan concluderen dat de heer Van Aartsen meesterlijk gefaald heeft. ISIS krijgt het Haagse kalifaat in haar schoot geworpen” (Van Oeveren, 2014b: 378) en “Den Haag verdient beter dan deze burgemeester. Het geduld van de PVV is op, want geduld kent zijn grenzen. En wanneer je die grens overschrijdt, wordt het lafheid. De PVV en de Haagse bewoners hebben meer dan genoeg geduld gehad” (Van Oeveren, 2014b: 379). Deze quotes weerspiegelen overduidelijk een negatieve toon. De PVV was dan ook overwegend negatief over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstraties. Woorden als ‘laffe beslissing’, ‘gefaald’ en ‘lafheid’ laten dat zien. De negatieve toon blijkt ook uit een tweetbericht van León de Jong (PVV): *“Van Aartsen buigt voor islam. Laat islamtuig ongestoord met ISIS-vlaggen wapperen, de sharia domineren en bewoners in de steek #opstappen” (Van Oeveren, 2014b: 374). De PVV gaf aan dat de**

burgemeester schandelijk had gefaald en zei het vertrouwen in burgemeester Van Aartsen op door een motie van wantrouwen in te dienen (Van Oeveren, 2014b & De Jong e.a., 2014). Deze motie werd met 29 tegen 6 stemmen verworpen (Van Oeveren, 2014a).

De ChristenUnie/SGP zei tijdens het debat: *“Mede door een wat de ChristenUnie-SGP-fractie betreft achteloze omgang met de demonstratievrijheid door het stadsbestuur - we hebben er meerdere malen de vinger bij gelegd - zijn de spanningen in met name de Schilderswijk de achterliggende tijd tot het kookpunt opgelopen”* (Van Oeveren, 2014b: 385) en over de communicatie namens de burgemeester zei deze partij het volgende: *“Het is bijna te pijnlijk om te benoemen, maar alles wat fout kon worden gedaan, werd fout gedaan. Een complete woordvoeringsramp”* (Van Oeveren, 2014b: 386). Ook deze uitspraken laten een negatieve toon zien. De elementen ‘achteloze omgang’ en ‘woordvoeringsramp’ weerspiegelen deze negatieve toon.

Uit bovenstaande blijkt dat een gedeelte van de Haagse raadsleden positief was over het handelen van de burgemeester tijdens en na de demonstraties en een ander gedeelte negatief. Binnen de Haagse gemeenteraad was er dan ook verdeeldheid over de aanpak van de burgemeester tijdens de mini-crisis. Er werd zelfs een motie van wantrouwen ingediend, maar deze werd door een meerderheid van de raadsleden verworpen. De overzichtstabel die in bijlage VII is opgenomen, laat zien dat in de geselecteerde documenten en fragmenten meer negatieve (code 4) dan positieve (code 5) uitspraken werden gecodeerd. Het grote aantal negatieve uitspraken werd geuit door drie partijen: Groep de Mos/Ouderenpartij, de PVV en (in mindere mate) de ChristenUnie/SGP. Ondanks de negatieve uitspraken van deze drie partijen schaarde de meerderheid van de raadsleden (namelijk van de partijen: VVD, D66, SP, CDA, PvdA, PvdD, Islam Democraten, HSP en Groep van der Helm) zich achter de burgemeester en achter de uitkomsten van het debat waarbij de SP, het CDA, de Islam Democraten en de PvdD hun lof en steun richting de burgemeester uitspraken.

De oppositie sprak de burgemeester dan ook vrij van schuld en de burgemeester zelf had zijn verantwoordelijkheid geaccepteerd (zie vorige paragraaf). Volgens de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009) (zie tabel 1 in hoofdstuk 3) leidt deze combinatie van vrijspraak van schuld en acceptatie van verantwoordelijkheid tot schuld minimalisering, waarbij de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt. Gesteld kan worden dat Van Aartsen geen tot beperkte reputatieschade opliep in deze casus en dat hij in staat was om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen. Vanwege het spoeddebat en vanwege de rol die de massa media in deze casus speelden (zie sub paragraaf 5.1.4.1), wordt er gesproken van geen tot beperkte reputatieschade (in plaats van geen reputatieschade). Geconcludeerd kan worden dat Van Aartsen het spoeddebat overleefde en aanbleef als burgemeester.

De uitkomsten van de codering van de politieke uitkomsten zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van raadsleden over het handelen van de burgemeester</i>	
Overwegend neutraal óf er worden alleen feiten beschreven (code 3)	34 keer
Overwegend negatief (code 4)	30 quotes
Overwegend positief (code 5)	15 quotes
<i>Aantal keren de volgende feiten gecodeerd</i>	
De burgemeester blijft aan na de gebeurtenis (code 6)	1 keer
De burgemeester treedt af na de gebeurtenis (code 7)	0 keer

Tabel 5: Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 1).

5.1.4) Bevindingen overige factoren

In deze paragraaf wordt beschreven of de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) aanwezig waren in de eerste casus. Daarnaast wordt beschreven in hoeverre de factoren van invloed waren op de ‘framing contest’, op het gekozen crisis frame van burgemeester Van Aartsen en op de politieke uitkomst van de burgemeester. Later in dit hoofdstuk, bij de belangrijkste bevindingen, wordt beschreven in hoeverre de overige factoren van invloed zijn geweest op het verband (framing strategie - politieke uitkomst) dat in deze scriptie wordt onderzocht.

5.1.4.1) Massa media

Deze overige factor is geoperationaliseerd in zes indicatoren (zie tabel 3 en bijlage V). De quotes die één van de indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd aan de hand van een coderingstabel (zie tabel 22 in bijlage V). In deze casus waren de massa media als overige factor aanwezig en de belangrijkste quotes die de rol van de massa media beschrijven, zijn in deze sub paragraaf opgenomen.

Allereerst bleken de media een boodschap van een woordvoerder van de burgemeester anders te hebben geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was, waardoor er kritiek kwam op burgemeester Van Aartsen (Van Oeveren, 2014b). Na de pro-Gaza demonstratie op 24 juli waarbij antisemitische leuzen werden gescandeerd, zou een woordvoerder van de burgemeester namelijk tegen Omroep West (2014e) gezegd hebben dat “*er geen grenzen waren overschreden, omdat er geen arrestaties waren verricht*”. Op deze uitspraak kwam veel kritiek, omdat het Openbaar Ministerie een week na de demonstratie beoordeelde dat er tijdens de demonstratie strafbare uitingen waren gedaan (NRC, 2014f). De burgemeester reageerde in zijn beantwoording op schriftelijke vragen van raadslid Grinwis dat de woordvoerder van de burgemeester had geantwoord op de vraag of er aanhoudingen waren verricht “*dat zulks op dat moment niet het geval was, omdat op dat moment niet door de politie was vastgesteld dat er strafrechtelijke grenzen waren overschreden. Er is niet meer en niet minder meegedeeld. Deze mededeling is door sommige media onjuist c.q. onvolledig weergegeven*” (Van Aartsen, 2014a). Van Aartsen gaf in het spoeddebat aan dat hij de uitspraak niet had gedaan, dat het ook niet op zijn gezag was gezegd en dat hij zeer was geraakt door het feit dat hem iets werd aangewreven wat hij niet had gezegd (Van Oeveren, 2014b: 400). Ook in een interview met Jeroen

Pauw herhaalde Van Aartsen deze uitspraken (VARA, 2014). De media kunnen hier gezien worden als een katalysator die ervoor zorgde dat de uitspraak van de woordvoerder van de burgemeester als het ware onder een vergrootglas kwam te liggen wat leidde tot kritiek op de burgemeester zelf.

Daarnaast bleken de massa media het gekozen crisis frame van de burgemeester niet te ondersteunen en zij brachten dit frame dan ook niet naar voren. Van Aartsen gaf dit aan in de volgende uitspraak: *“Wat ik heel erg heb gevonden is dat kennelijk niemand heeft willen geloven dat ik dat nooit heb gezegd en dat het ook nooit namens mij is gezegd. Het allerergste van die periode vond ik dat mij verweten werd (...) dat ik min of meer antisemitische uitlatingen toeliet. Niet is verder van mij dan dat (...) Dat heeft me diep geraakt”* (3) (VARA, 2014). De boodschap dat Van Aartsen de antisemitische uitlatingen abject en verwerpelijk vond, was volgens hem onvoldoende door de media gecommuniceerd waardoor er veel verwarring ontstond (Van Oeveren, 2014b & Baldewsingh, 2014c). Ook een rectificatie – naar buiten gebracht door de woordvoerder van de burgemeester – op eerdere berichtgeving werd nauwelijks door de media overgenomen (Van Oeveren, 2014b). Doordat de massa media het gekozen crisis frame van de burgemeester niet naar buiten brachten, werd de mening van de burgemeester over de antisemitische uitlatingen niet duidelijk.

Als laatste was er sprake van negatieve media-aandacht voor de Schilderswijk en werden er door de media onwaarheden over de situatie in de Schilderswijk verspreid. Dit blijkt onder andere uit de volgende uitspraken van de burgemeester: *“De bewoners moesten tot hun verdriet aanzien dat hun wijk in de media weer in een slecht daglicht werd gesteld”* (Van Oeveren, 2014b: 365) en *“De negatieve media-aandacht heeft een beeld veroorzaakt alsof het extremisme in de Schilderswijk groot is. Mensen en bewoners die niets met de demonstraties te maken hebben, worden ook in één keer gekenmerkt als extremisten. Dit beeld is absoluut niet juist en een groot deel van de bewoners herkent zich hier ook niet in”* (Van Oeveren, 2014b: 392). Deze negatieve rol van de media werd ook bevestigd door uitspraken van respectievelijk de PvdA en de HSP: *“En nee, dat is geen 'paradijs-op-aardebeeld', maar het is echt een heel ander beeld dan ik in de media heb gezien de afgelopen tijd”* (Van Oeveren, 2014b: 390) en *“Er is ongelofelijk veel gecommuniceerd de laatste dagen, zowel in de gewone media als op internet. Feit en fictie zijn vaak lastig van elkaar te onderscheiden. Naast genuanceerde meningen is er helaas ook veel onzin te lezen en daarnaast zien we ook veel haatzaaijerij op het web”* (Van Oeveren, 2014b: 378).

Uit deze sub paragraaf is gebleken dat de media een grote rol speelden in de ‘framing contest’. De media brachten namelijk niet het gekozen crisis frame van de burgemeester naar voren waardoor de mening van de burgemeester over antisemitische uitlatingen niet duidelijk werd. Van Aartsen werd door de media neergezet als een burgemeester die de antisemitische uitlatingen min of meer toeliet. Gesteld kan worden dat dit het minst gunstige crisis frame voor Van Aartsen was. Hij moest dan ook moeite doen om dit door de media gecreëerde beeld te veranderen zodat het geen invloed zou hebben

op zijn politieke uitkomst. Vanwege het feit dat juist de media-aandacht nog meer aandacht in de (lokale) politiek en media opriep, riep burgemeester Van Aartsen zichzelf uit tot de ‘zomerkomkommer’ van 2014 (Van Duin & Wijkhuijs, 2015 en Volkskrant, 2015b).

5.1.4.2) Officieel onderzoek

Bij deze overige factor wordt er gekeken of er een officieel onderzoek is gestart naar aanleiding van de mini-crisis en als dit het geval is, dan wordt er ook gekeken naar de resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester. Bij deze casus zijn er geen uitspraken gecodeerd met de codes 9.1 of 9.2. Gesteld kan worden dat er naar aanleiding van de problematische demonstraties in de zomerperiode van 2014 in Den Haag geen officieel onderzoek is gestart. Deze overige factor heeft dan ook geen rol gespeeld in deze casus. Logischerwijs is deze factor niet van invloed geweest op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.1.4.3) Contextuele factoren

De laatste van de drie overige factoren in dit onderzoek bestaat uit de contextuele factoren. Hierbij wordt er gekeken naar de politieke timing. Deze overige factor is geoperationaliseerd in twee indicatoren: 1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis; 2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis. De quotes die één van deze indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd met de codes 10.1 en 10.2 (zie tabel 6 en bijlage VII). In deze casus was de politieke timing als overige factor aanwezig en de belangrijkste quotes die de rol van de politieke timing beschrijven, zijn in deze sub paragraaf opgenomen.

Tijdens het spoeddebat zei raadslid de Mos *“dat de gemoederen in de stad, op zijn zachtst gezegd, nogal verhit waren geraakt tijdens de afwezigheid van de burgemeester”* (Van Oeveren, 2014b: 366). Groep de Mos/Ouderen Partij diende dan ook de motie ‘Chain of Command’ in, omdat de partij vond dat 1) tijdens de vakantie van de burgemeester niet duidelijk was wie op welk moment zijn plaatsvervanger was; 2) dat mogelijk wel drie plaatsvervangend burgemeesters in een relatief korte periode de burgemeester hebben vervangen en verantwoordelijk waren voor het dossier demonstraties en beslissingen hierin; 3) dat de woordvoering over de demonstraties en het informeren van de bevolking voor- en achteraf te wensen overliet (De Mos & Van Ermel, 2014). Volgens Groep de Mos/Ouderen Partij waren *“tijdens de afwezigheid van de burgemeester de leefbaarheid, de veiligheid en de persvrijheid ernstig onder druk komen te staan. Het imago van onze stad van vrede en recht heeft daarmee een enorme deuk opgelopen”* (Van Oeveren, 2014b: 366).

De PVV zie hierover het volgende: *“De sfeer in Den Haag is explosief en dat was tijdens de demonstraties duidelijk te zien. En wat deed burgemeester Van Aartsen? Hij bleef op zijn vakantieadres. Onbegrijpelijk! De burgemeester van de stad van vrede en recht hoort daadkrachtig*

paal en perk te stellen aan dergelijke misstanden” (Van Oeveren, 2014b: 376). En de SP stelde dat de burgervader werd gemist. “De stad, de bewoners van de Schilderswijk, journalisten, politici; iedereen wilde weten waarom er gehandeld is zoals er gehandeld is. Nergens was het stil in de stad, behalve in het stadhuis. Het geweld werd niet afgewezen, er werd niet duidelijk stelling genomen, er werden geen duidelijke maatregelen aangekondigd” (Van Oeveren, 2014: 382).

Jeroen Pauw vroeg de burgemeester of hij eerder terug had moeten komen van vakantie. Daarop was het antwoord van Van Aartsen: *“Nee als ik dat zou zeggen, dan zou ik de Haagse gemeenteraad schofferen. Dit is ook besproken tijdens de gemeenteraad op 14 augustus. Het optreden van het Openbaar Ministerie is gebeurd, daar ben ik als burgemeester nauw bij betrokken geweest. Bestuurders moeten koel, met verstand, met ratio reageren. Anders wordt het besturen in Nederland wel heel ingewikkeld. Ik ging niet opzij voor een hetze zoals deze” (VARA, 2014). Eerder gaf Van Aartsen tijdens het spoeddebat het volgende antwoord op dezelfde vraag: “Ik heb duidelijk voor mijzelf geconcludeerd dat bestuurders niet altijd aan alle berichten die op het web staan, alle commotie die daarover ontstaat en ook al het vuil dat dan gespoten wordt, dan maar meteen min of meer moeten toegeven en terug moeten komen. Ik heb dat wel even overwogen, maar ik heb dat niet gedaan en ik sta daar op dit moment nog steeds 100 procent achter” (Van Oeveren, 2014b: 401).*

Uit bovenstaande blijkt dat de politieke timing in deze casus als ongelukkig werd ervaren. Burgemeester van Aartsen was tijdens de problematische demonstraties van 24 juli en 10 augustus 2014 op vakantie en hij besloot op zijn vakantieadres in Frankrijk te blijven. Een aantal oppositiepartijen gaf kritiek op deze beslissing. Zij misten de burgemeester als leider, maar ook als burgervader. De afwezigheid van burgemeester Van Aartsen had ook invloed op de ‘framing contest’. Van Aartsen was namelijk door zijn afwezigheid niet zelf in staat om de media te woord te staan na de problematische demonstratie op 24 juli en 10 augustus 2014 waardoor het crisis frame van de burgemeester niet duidelijk werd en de media hem neerzetten als *“een vakantievierende technocraat die oogluikend antisemitisme zou toestaan” (NRC, 2014i).*

De tweede indicator van deze overige factor bestond uit de periode dat de burgemeester gevestigd was op het moment van de mini-crisis. Uit de geselecteerde dataset is niet gebleken hoelang Van Aartsen gevestigd was als burgemeester op het moment van de mini-crisis. Echter, gesteld kan worden dat het een feit is dat Van Aartsen sinds 2008 burgemeester van Den Haag is en dat hij tot 2020 als burgemeester gevestigd zal blijven.¹⁸ In 2013 is Van Aartsen namelijk herbenoemd voor een nieuwe ambtstermijn van zes jaar. Van Aartsen was ongeveer 6,5 jaar als burgemeester gevestigd toen hij met de problematische demonstraties in de zomerperiode van 2014 te maken kreeg.

De uitkomsten van de codering van de overige factoren zijn samengevat in de volgende tabel.

¹⁸ Zie: NRC Handelsblad (2013), ‘Van Aartsen blijft burgemeester van Den Haag’, 20 december.

<i>Aantal keren de volgende indicatoren van de overige factoren gecodeerd</i>	
<i>Massa media</i>	
1) De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester wel/niet naar voren en ondersteunen dit crisis frame wel/niet; - wel; - niet;	0 keer 2 keer
2) De media hebben een bepaalde boodschap anders geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was;	2 keer
3) De media wijzen schuldigen aan: - en benadrukken daarbij exogene factoren van de mini-crisis; - en benadrukken daarbij endogene factoren van de mini-crisis.	0 keer 0 keer
4) De media geven een ander beeld van de situatie weer.	5 keer
<i>Officieel onderzoek</i>	
1) Naar aanleiding van de mini-crisis is er een officieel onderzoek gestart;	0 keer
2) De resultaten van het officieel onderzoek.	0 keer
<i>Contextuele factoren</i>	
1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis;	14 keer
2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis.	0 keer

Tabel 6: Uitkomsten codering overige factoren (casus 1).

5.1.5) Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf worden de belangrijkste bevindingen van de eerste casus besproken.¹⁹ Wat betreft de framing strategie van burgemeester Van Aartsen kan gesteld worden dat de burgemeester een combinatie van de frametypen 1 en 2 gebruikte tijdens en na de problematische demonstraties in de zomerperiode van 2014. Van Aartsen gebruikte frametype 1 waarbij de gebeurtenis niet wordt gezien als een bedreiging en hij gebruikte frametype 2 waarbij de gebeurtenis wel als een kritieke bedreiging wordt gezien. Wat betreft het gebruik van de frametypen was er geen patroon zichtbaar waaruit geconstateerd kon worden dat er een verschuiving over tijd in het gebruik van de frametypen optrad. Opvallend was wel dat burgemeester Van Aartsen tijdens het spoeddebat drie belangrijke uitspraken deed die typerend zijn voor frametype 1 en dat hij geen uitspraken deed die gekoppeld kunnen worden aan frametype 2, terwijl hij voor en na het spoeddebat zowel frametype 1 als frametype 2 gebruikte. Het lijkt er dan ook op dat het een bewuste strategie van burgemeester Van Aartsen was om tijdens het spoeddebat alleen frametype 1 te gebruiken en daarmee te ontkennen dat de gebeurtenissen bedreigingen waren. Op deze manier hoopte Van Aartsen dat de ambtsdragers niet verantwoordelijk zouden worden gehouden voor de problematische demonstraties en dat het spoeddebat een positieve politieke uitkomst voor hemzelf zou opleveren.

Wat betreft de politieke uitkomst kan gesteld worden dat burgemeester Van Aartsen geen tot beperkte reputatieschade opliep na de mini-crisis. Een drietal partijen (Groep de Mos/Ouderenpartij, de PVV en de ChristenUnie/SGP) deed negatieve uitspraken over het handelen van de burgemeester tijdens en na

¹⁹ Een overzichtstabel met de uitkomsten van het coderen is opgenomen in bijlage VII.

de problematische demonstraties. Daarnaast werd er een motie van wantrouwen tegen burgemeester Van Aartsen ingediend, maar deze werd door de meerderheid van de raadsleden verworpen. De oppositie sprak de burgemeester dan ook vrij van schuld en de burgemeester accepteerde zijn verantwoordelijkheid met als gevolg dat hij het spoeddebat overleefde. Vanwege het feit dat er een spoeddebat georganiseerd werd en vanwege de rol die de massa media in deze casus speelden, wordt er gesproken van geen tot beperkte reputatieschade (in plaats van geen reputatieschade).

Wat betreft de overige factoren kan gesteld worden dat twee van de drie overige factoren, namelijk de massa media en de contextuele factoren, een rol speelden in deze casus. Allereerst speelden de massa media een grote rol, aangezien deze namelijk niet het gekozen crisis frame van de burgemeester naar voren brachten waardoor de mening van de burgemeester over antisemitische uitlatingen niet duidelijk werd. Van Aartsen werd door de media neergezet als een burgemeester die de antisemitische uitlatingen min of meer toeliet. Gesteld kan worden dat dit het minst gunstige crisis frame voor Van Aartsen was en dat de media hier invloed hadden op de ‘framing contest’. Van Aartsen moest dan ook moeite doen om dit door de media gecreëerde beeld te veranderen zodat het geen invloed zou hebben op zijn politieke uitkomst. Daarnaast werd in deze casus duidelijk dat de media als een katalysator werkten die ervoor zorgden dat een uitspraak van de woordvoerder van de burgemeester als het ware onder een vergrootglas kwam te liggen wat tot kritiek op de burgemeester zelf leidde. Als laatste speelden de media een rol in het afspiegelen van een negatief beeld over de Schilderswijk. Uiteindelijk had deze overige factor geen invloed op de politieke uitkomst van de burgemeester in de zin dat deze uitkomst veranderde door de rol van de massa media.

Naast de overige factor massa media, speelden de contextuele factoren een rol. De politieke timing werd in deze casus als ongelukkig ervaren. Burgemeester van Aartsen was tijdens de problematische demonstraties van 24 juli en 10 augustus 2014 op vakantie en hij besloot op zijn vakantieadres in Frankrijk te blijven. Een aantal oppositiepartijen gaf kritiek op deze beslissing. Zij misten de burgemeester als leider, maar ook als burgervader. Naast deze invloed van de overige factor op de politieke uitkomst, had de afwezigheid van burgemeester Van Aartsen ook invloed op de ‘framing contest’. Van Aartsen was namelijk door zijn afwezigheid niet zelf in staat om de media te woord te staan na de problematische demonstratie op 24 juli en 10 augustus 2014 waardoor het crisis frame van de burgemeester niet duidelijk werd en de media hem neerzetten als *“een vakantievierende technocraat die oogluikend antisemitisme zou toestaan”* (NRC, 2014i).

Geconcludeerd kan worden dat het mechanisme er bij deze casus als volgt uitzag. Burgemeester Van Aartsen gebruikte als framing strategie een combinatie van de frametypen 1 en 2. Hij deed zowel uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenis niet als een bedreiging zag als uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenis wel als een kritieke bedreiging zag, waarbij hij tijdens het spoeddebat alleen frametype 1 gebruikte. De politieke uitkomst van deze casus was geen tot beperkte reputatieschade

voor de burgemeester en de overige factoren massa media en contextuele factoren speelden in deze casus een grote rol. Deze overige factoren hadden allebei invloed op de 'framing contest', maar bepaalden uiteindelijk niet de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.2) Casus 2 – Demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag

5.2.1) Casusinformatie

Op 27 juni 2015 werd rond 21.45 uur de in Nederland vakantievierende 42-jarige Arubaan Mitch Henriquez bij het muziekfestival Night at the Park in het Haagse Zuiderpark met politiegeweld aangehouden waarna hij een dag later in het ziekenhuis overleed (Elsevier, 2015c & NRC, 2015d). Omstanders filmde de aanhouding en plaatste het filmpje op internet waar veel boze reacties op kwamen. Volgens het Openbaar Ministerie gebruikte de politie geweld bij de aanhouding, omdat Henriquez zich hevig verzette op het moment dat agenten hem aan wilden houden vanwege het feit dat hij meerdere malen geroepen zou hebben dat hij een wapen bij zich had (Rijksrecherche, 2015b). Later liet het Openbaar Ministerie weten dat Henriquez geen wapen op zak had (NRC, 2015d). De vijf agenten die betrokken waren bij de arrestatie werden geschorst en verdacht van betrokkenheid bij de dood van de Arubaanse man (Elsevier, 2015g & Omroep West, 2015c).

Op 29 juni 2015 kwamen ongeveer 500 demonstranten bij het politiebureau De Heemstraat in de Schilderswijk samen om te protesteren tegen de gewelddadige dood van de Arubaan (Elsevier, 2015a). Deze betoging was niet aangemeld bij de burgemeester. Naar aanleiding van berichten die in de sociale media circuleerden was getracht contact op te nemen met de organisatoren van de demonstratie, maar tevergeefs. *“Uit piëteit en gezien de ernstige en plotselinge aanleiding heeft de burgemeester maandag 29 juni ruimte gegeven om mensen de gelegenheid te bieden om uiting te geven aan gevoelens en emoties”* (Van Aartsen, 2015b). De demonstranten hadden tijdens de betoging pamfletten, vlaggen en T-shirts bij zich met leuzen als ‘Stop politiegeweld’, ‘Onbetrouwbaar ministerie’ en ‘I love Aruba’. De demonstranten vermoedden dat er racistische motieven in het spel waren bij de aanhouding van Henriquez (Elsevier, 2015b). Tevens refereerden zij naar de 17-jarige Rishi Chandrikasing die in 2012 door een agent werd doodgeschoten op station Den Haag Hollands Spoor. De verantwoordelijke agent werd vrijgesproken van moord en doodslag, wat tot veel frustratie leidde bij allochtone jongeren in Den Haag (NRC, 2015d).

De betoging op 29 juni begon rustig, maar na 21.00 uur sloeg de stemming om (NOS, 2015d). Demonstranten bedreigden een kleine groep agenten en gooiden stenen, vuurwerk en andere voorwerpen naar de agenten en het politiebureau. De Mobiele Eenheid moest ingrijpen en zette een waterkanon en politiehonden in. Na de charges verspreidden de demonstranten zich in de wijk en een aantal van hen ging naar de Haagse Markt waar zij vuurwerk afstaken, ramen ingooiden en een bouwkeet in brand staken (NOS, 2015d). Het openbaar vervoer moest stilgelegd worden en tot diep in de nacht bleef het onrustig. Ook de vier nachten die volgden verliepen onrustig. In de nacht van 29 op 30 juni 2015 werden ramen en bushokjes vernield (NRC, 2015a). Ook werd de politie opnieuw bekogeld met onder meer vuurwerk en flessen. Deze nacht werden er 16 aanhoudingen verricht

(Politie, 2015). In de nacht van 30 juni op 1 juli 2015 ontstonden er ook wat ongeregelheden waarna de politie 11 personen aanhield voor onder andere vandalisme, openlijk geweld en belediging (Politie, 2015). De Mobiele Eenheid werd ingezet en voerde enkele charges uit om de rust weer terug te brengen.

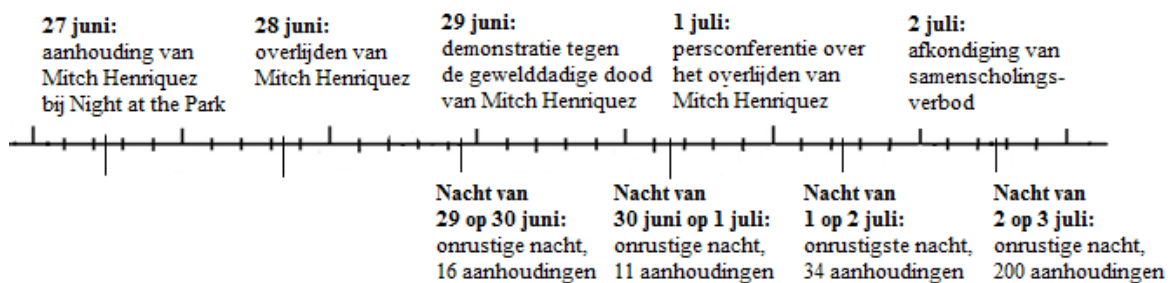
Op 1 juli 2015 hielden burgemeester Van Aartsen, de politie en het Openbaar Ministerie een persconferentie over het overlijden van Mitch Henriquez. Hoofdofficier Kitty Nooy van het Openbaar Ministerie zei tijdens deze persconferentie dat het aannemelijk was dat Henriquez aan zuurstofgebrek was overleden en dat dat waarschijnlijk door het politieoptreden was veroorzaakt (NOS, 2015a). Volgens de hoofdofficier waren er geen andere verklaringen voor het zuurstoftekort gevonden en ook geen natuurlijke oorzaken voor het overlijden. Tevens werd bevestigd dat Henriquez geen drugs gebruikt zou hebben of te veel alcohol zou hebben gedronken.

In de nacht die op deze dag volgde (van 1 op 2 juli 2015) ontstonden de hevigste rellen sinds het overlijden van Henriquez (NRC, 2015b). Om 21.00 uur begon een betoging van ongeveer 200 demonstranten bij politiebureau De Heemstraat nog rustig, maar nadat het donker was geworden sloeg de sfeer om. Er werden siervuurwerk en nitraatbommen afgestoken. Tevens werden er brandjes gesticht, winkelruiten ingeslagen en winkels geplunderd, bushokjes en pinautomaten vernield, en het theater voor amateurpodiumkunsten De Vaillant werd zwaar beschadigd (NRC, 2015b). Een deel van de inboedel van het theater belandde op straat en binnen werd een ravage aangericht. Buiten waren antisemitische leuzen te horen (Elsevier, 2015h). Ook gooiden relschoppers flessen, stenen en brandstof naar agenten (Elsevier, 2015j). De agenten werden zodanig in het nauw gedreven dat zij genoodzaakt waren om twee waarschuwingsschoten te lossen om zo hun belagers op afstand te houden (Politie, 2015). Journalist Kim Bos die op dat moment ter plaatse was schreef: *“Een groep jonge mannen, misschien wel 100, de meeste niet ouder dan 25, renden schreeuwend over het Hobbemaplein. Daar reageerde de politie op, en daar reageerden de jongeren weer op (...) De ME probeerde dit in te dammen. De mensen met spandoeken waren niet meer te zien. Het leek wel een oorlogsgebied. Boven de stad vlogen helikopters”* (4) (NRC, 2015b). De demonstranten werden weggedreven door ME'ers in busjes en politieagenten in burger met wapenstokken, en er werden politiehonden ingezet (Volkskrant, 2015a). In deze nacht werden er 34 aanhoudingen verricht (Politie, 2015).

Naar aanleiding van de hevige rellen die waren ontstaan, besloot burgemeester Van Aartsen op 2 juli 2015 een samenscholingsverbod in de Haagse buurten Schilderswijk en Transvaal af te kondigen (Elsevier, 2015k & NRC, 2015e). Dit samenscholingsverbod gold voor groepen van meer dan drie mensen die zonder redelijk doel bijeen waren. Ook gold een verbod op het ‘meevoeren van gevaarlijke voorwerpen’ (NRC, 2015e). Echter, in de nacht van 2 op 3 juli 2015 dreigde het opnieuw op rellen uit te lopen, maar de politie greep in (Elsevier, 2015g). Er werden in deze nacht in totaal ruim 200

personen aangehouden waarvan een groot deel al in de vooravond werd aangehouden op het Hobbemaplein, omdat zij vuurwerk en stenen naar de politie gooiden (Politie, 2015). Daarna werd vanwege samenscholing een groep van ongeveer 140 personen door ME'ers (die in grote getalen aanwezig waren) op het Hobbemaplein ingesloten, aangehouden en onder politiebegeleiding naar het politiebureau gebracht. Deze groep werd omstreeks 23.30 uur aangehouden en zonder problemen met lijnbussen en politiebussen naar het politiebureau gebracht (Elsevier, 2015g & Politie, 2015). In de loop van de nacht werd nog een aantal personen aangehouden vanwege kleine ongeregelheden. Omstreeks 02.30 was het rustig in de wijk (Politie, 2015). In totaal hielden agenten vanwege de rellen in de Schilderswijk 250 verdachten aan, onder wie 83 minderjarigen (Elsevier, 2015m). Velen werden aangehouden voor het plegen van vernielingen en kwamen van buiten de Schilderswijk (Politie, 2015).

Bovenstaande is in de volgende tijdlijn schematisch weergegeven.

5.2.2) Bevindingen framing strategie

De quote *“Het is mijn verantwoordelijkheid. Ik zie niet in hoe we het op die avond anders hadden kunnen doen”* (Ramgolam, 2015b: 61) is een voorbeeld van frametype 1. Deze quote slaat terug op de rellen die in de nacht van 1 op 2 juli 2015 ontstonden. Met deze uitspraak gaf Van Aartsen aan dat er geen schuldigen aangewezen konden worden en dat hij zijn verantwoordelijkheid accepteerde. Het niet aan kunnen wijzen van schuldigen is een indicator van frametype 1.

De quotes *“Het enige verzoek dat ik aan iedereen zou willen doen: Hou ermee op, dit is zo’n ernstige zaak waar velen heel veel verdriet, boosheid en emoties bij hebben, maar hou deze emoties alstublieft binnen en verniel deze wijk niet verder. Het gaat hier om vernielingen die niets meer te maken hebben met de dood van iemand”* (Omroep West, 2015a) en *“Deze vorm van geweld, de vernielingen die worden aangebracht in een wijk waar de bewoners helemaal niets met deze zaak te maken hebben, die hun eigendommen vernield zien worden, dat kan niet anders dan leiden tot optreden van de politie. Ik betreur dat enorm, dat dat moet, maar helaas is dat nodig. Geweld is niet de oplossing”* (Omroep West, 2015a), zijn voorbeelden van frametype 2. De elementen ‘vernielingen’, ‘geweld’ en ‘optreden van de politie’ wijzen namelijk op de erkenning van een kritieke bedreiging. De burgemeester was bang dat de situatie nog verder uit de hand zou lopen en daarom deed hij op 29 juni 2015 het verzoek aan iedereen om met het geweld en de vernielingen op te houden.

De quotes *“Ik hoop en ik doe daar ook een beroep op dat iedereen in de stad de kalmte wilt bewaren. We hebben in de stad (...) een situatie gehad waarbij het helemaal niet meer ging om emotie en meeleven met de dood van Mitch Henriquez. (...) we hebben toen ook te maken gekregen, in de loop van de avond, met stomweg relschoppers. Daar moet de politie ook tegen optreden en ik hoop echt dat iedereen zijn verstand erbij houdt (...)”* (5) (NOS, 2015i) en *“Op maandagavond heeft er een aantal relschoppers grof geweld gebruikt. We hebben gewoon vandalisme gezien (...) Ik hoop dat iedereen die daartoe geneigd toe is, die denkt ik ga weer lekker rellen, dat die daar ook eens een seconde over na zou willen denken (...)”* (6) (Omroep West, 2015c), zijn tevens voorbeelden van frametype 2. Deze uitspraken deed Van Aartsen tijdens en na de persconferentie. Bij deze quotes duiden elementen, zoals ‘kalmte bewaren’, ‘relschoppers’ en ‘vandalisme’ op een indicator van frametype 2, de erkenning van een kritieke bedreiging door de burgemeester.

Het besluit van burgemeester Van Aartsen om een samenscholingsverbod af te kondigen duidt eveneens op het gebruik van frametype 2 (Elsevier, 2015k & NRC, 2015e). Door deze beslissing wordt duidelijk dat de burgemeester de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging erkende. Met het samenscholingsverbod wilde Van Aartsen dreigingen vanuit grotere groepen voorkomen en de kans op rellen en vernielingen verkleinen.

De quotes *“Van Aartsen heeft laten weten dat hij wil dat het onderzoek naar de dood van de 42-jarige Arubaan zorgvuldig, kritisch, maar vooral ook snel wordt gedaan zodat er op de kortst mogelijke termijn duidelijkheid is over wat zich precies heeft afgespeeld”* (Elsevier, 2015l) en *“Ik ben het Openbaar Ministerie er zeer dankbaar voor dat het op verzoek van de driehoek enorm veel capaciteit, inventiviteit en creativiteit heeft ingezet en druk heeft gezet om de eerste bevindingen van het onderzoek snel naar voren te laten komen”* (Ramgolam, 2015b: 59), zijn voorbeelden van frametype 3. Met deze uitspraken liet de burgemeester zien dat hij de feiten snel boven water wilde krijgen. De elementen ‘zorgvuldig, kritisch en snel onderzoek’ en ‘duidelijkheid over wat zich precies heeft afgespeeld’, duiden op een indicator van frametype 3, de focus op de vraag van de schuldige(n) van de gebeurtenissen. Later in dit hoofdstuk (bij de bevindingen overige factoren) wordt nader ingegaan op het onderzoek van het Openbaar Ministerie naar aanleiding van de dood van Mitch Henriquez.

Uit bovenstaande blijkt dat Van Aartsen alle drie de frametypen gebruikte na de dood van Mitch Henriquez en tijdens en na de demonstraties en rellen die daarop volgden, maar hij gebruikte frametype 2 veruit het meest. Bij dit frametype erkent de burgemeester de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging en wordt de schuld verspreid, omdat het niet duidelijk is wie de schuldige is.

De uitkomsten van de codering van de frametypen zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van de burgemeester per frametype</i>	
Frametype 1 – ontkenning van crisis (code 0)	1 quote
Frametype 2 – gebeurtenis als kritieke bedreiging (code 1)	17 quotes
Frametype 3 – gebeurtenis als kritieke kans (code 2)	2 quotes

Tabel 7: Uitkomsten codering frametypen (casus 2).

5.2.3) Bevindingen politieke uitkomsten

Tijdens het debat in de gemeenteraad op 8 juli 2015 – dat niet alleen ging over politiegeweld en de dood van Mitch Henriquez, maar ook over racisme en discriminatie binnen het Haagse politiekorps – werden er verschillende uitspraken gedaan over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstratie en de rellen die ontstonden. De belangrijkste uitspraken van de raadsleden, met betrekking tot dit handelen van de burgemeester, worden in deze paragraaf besproken. Door de negatieve en positieve uitspraken van de raadsleden over het handelen van de burgemeester tegenover elkaar te zetten, kan vervolgens een uitspraak worden gedaan over de mate waarin Van Aartsen te maken heeft gekregen met aanzienlijke reputatieschade (niet succesvol), geen tot beperkte reputatieschade (succesvol) of reputatieverbetering (meest succesvol).

Allereerst worden vier belangrijke uitspraken van Groep de Mos/Ouderen Partij beschreven. *“In plaats van een kordate burgemeester, hadden we een burgervader die aan het zwalken was. Hij is immers degene die een geldend demonstratieverbod had moeten handhaven; hij had ervoor moeten zorgen dat er in de Schilderswijk geen brandende lont in het kruitvat werd gestoken”* (Ramgolam, 2015b: 16), *“Klaarblijkelijk zitten er gaten in het demonstratiebeleid van de burgemeester, waardoor de Schilderswijk en daarmee heel Den Haag wederom in een kwaad daglicht is komen te staan”* (Ramgolam, 2015b: 16), *“De eerste demonstratie was het startsein voor een geweldsexplosie en in plaats van een burgemeester die daar keihard tegen heeft opgetreden, hadden we een burgervader die met knotsgekke uitspraken de boel wilde relativieren”* (Ramgolam, 2015b: 17) en *“Ik ken hem als een daadkrachtig man, maar hier gaf hij even niet thuis. Om het gevoel van emotie dat terecht is, te adresseren, had hij de demonstratie in het Zuiderpark moeten laten plaatsvinden en niet in de Schilderswijk die al zwaar onder druk staat”* (Ramgolam, 2015b: 17). Uit deze uitspraken blijkt dat de partij negatief was over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstratie en rellen. Uit het gebruik van de elementen ‘zwalken’, ‘gaten in het demonstratiebeleid van de burgemeester’, ‘knotsgekke uitspraken’ en ‘hier gaf hij even niet thuis’, blijkt deze negatieve toon. Groep de Mos/Ouderen Partij was dan ook zeer kritisch op het handelen van de burgemeester.

Ook de uitspraak van de SP *“De beslissing van de burgemeester om de demonstratie de eerste avond te laten plaatsvinden bij bureau De Heemstraat vonden wij een grove inschattingfout. Het bureau had met Mitch niets te maken. Er waren al aanwijzingen dat het op die plek uit de hand zou kunnen lopen”* (Ramgolam, 2015b: 42) duidt op een negatieve toon. Het element ‘grove inschattingfout’ laat zien dat de SP negatief was over het handelen van de burgemeester.

Twee belangrijke uitspraken van de PvdE (Partij van de Eenheid) in de gemeenteraad waren: *“Ik ben vooral boos. Boos omdat deze rellen voorkomen hadden kunnen worden (...) Boos omdat uit de reacties van de burgemeester en het college na de dood van Mitch Henriquez geen enkel blijk van invoelend vermogen werd gegeven richting de frustraties van de inwoners van de Schilderswijk en omliggende wijken”* (7) (Ramgolam, 2015b: 36), en *“(...) De relatie tussen jongeren uit de wijk en de politie is prima, aldus de burgemeester. Nog bonter maakte PvdA-wethouder Baldewsingh het vorige week in de raad door te stellen dat er geen enkele relatie is tussen spanningen in de wijk en discriminatie (...) Aangezien de wethouder spreekt namens het college, is dat dus automatisch het standpunt van het college (...) Wat een totaal gebrek aan realiteitsbesef heeft dit stadsbestuur. Het is werkelijk tenenkrommend (...) Het was de laatste druppel in hoog opgelopen boosheid en frustratie over het wanbeleid van dit stadsbestuur van de afgelopen jaren”* (8) (Ramgolam, 2015b: 36). De elementen ‘boos’, ‘ik heb ervoor gewaarschuwd’, ‘geen enkel blijk van invoelend vermogen’, ‘volslagen onbegrip voor wat er leeft bij de bewoners’, ‘bonter’, ‘abjecte link’, ‘van welke planeet komen deze mensen’, ‘wereldvreemd’, ‘gebrek aan realiteitsbesef’, ‘tenenkrommend’, ‘ontkenning’, ‘jarenlange onwil’ en ‘wanbeleid’ duiden op een negatieve toon. Deze partij was dan ook zeer negatief over het handelen van de burgemeester.

Belangrijke quotes van respectievelijk Groep Okcuoglu en de ChristenUnie/SGP waren: *“Ik kom nu op een fundamenteel punt, waar de burgemeester besloot een onaangemelde demonstratie geen beperkingen op te leggen. Ik vraag mij oprecht af of de burgemeester dan niet heeft geleerd van de demonstraties in de Schilderswijk vorig jaar. Als we zeggen de bewoners met rust te laten, kunnen we ons daar dan ook alsjeblieft aan houden?”* (Ramgolam, 2015b: 50) en *“Ik vind het toch jammer, omdat de raad en de burgemeester vorig jaar heel duidelijk zijn geweest dat er in woonwijken en zeker in de Schilderswijk niet wordt gedemonstreerd (...)”* (9) (Ramgolam, 2015b: 62). Uit deze uitspraken duiden de elementen ‘of de burgemeester dan niet heeft geleerd van de demonstraties in de Schilderswijk vorig jaar’ en ‘ik vind het toch jammer’ op een negatieve toon. Deze partijen waren dan ook met name verbijsterd dat de burgemeester na de problematische demonstraties in de Schilderswijk die een jaar eerder plaatsvonden, de onaangemelde betoging toch door liet gaan.

Uit de uitspraak van de VVD *“Wij willen een compliment geven aan de burgemeester. Hij was op het juiste moment daar. Hij heeft namens de stad de familie bijgestaan, de stad steeds op de hoogte gehouden en op de juiste momenten een tand bijgezet om de rellen onder controle te krijgen”* (Ramgolam, 2015b: 39), blijkt een positieve toon. De elementen ‘compliment geven’, ‘op het juiste moment daar’ en ‘op de juiste momenten een tand bijgezet’ laten zien dat de VVD positief was over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstratie en rellen. Ook uit de uitspraak van het CDA *“Wij denken ook dat het goed is dat de burgemeester uit piëteit naar de nabestaanden en vrienden coulant heeft gehandeld en hun een plek heeft willen geven om te kunnen*

rouwen” (Ramgolam, 2015b: 46) blijkt een positieve toon. De elementen ‘goed’ en ‘coulant gehandeld’ laten zien dat het CDA positief was over het handelen van de burgemeester.

Belangrijk uitspraken van respectievelijk de HSP (Haagse Stadspartij) en de PvdA waren: *“We zijn heel erg blij dat er snel duidelijkheid is gekomen over de vermoedelijke doodsoorzaak van de heer Henriquez en willen de burgemeester ervoor bedanken dat er de afgelopen week door middel van onder andere persconferenties zorgvuldig en transparant met de stad is gecommuniceerd over de gebeurtenissen rondom het overlijden van de heer Henriquez”* (Ramgolam, 2015b: 48) en *“Veel waardering van de PvdA voor alle informatie en de nadere duiding die we in deze vergadering hebben gekregen. Dank daarvoor aan de burgemeester, de hoofdcommissaris en de hoofdofficier van justitie, evenals voor het vele werk dat de afgelopen week is verzet om die informatie op tafel te krijgen. We wensen hun natuurlijk heel veel succes met het verdere onderzoek”* (Ramgolam, 2015b: 77). De elementen in deze uitspraken ‘heel erg blij’, ‘bedanken’, ‘veel waardering’, ‘dank’ en ‘heel veel succes’ duiden op een positieve toon. Deze partijen waren dan ook positief over het handelen van de burgemeester.

Tevens bevat de volgende uitspraak van GroenLinks een positieve toon. *“Allereerst wil ik heel graag de burgemeester (...) bedanken voor de uitgebreide beantwoording. Ik vind dat er door de burgemeester en de politiechef positieve stappen worden gezet in dit debat (...) De toon die ik vandaag hoor, is echt anders dan de toon die ik voorheen gehoord heb (...)”* (10) (Ramgolam, 2015b: 76). De elementen ‘bedanken’ en ‘positieve stappen’ duiden erop dat deze partij positief is over het handelen van de burgemeester. Niet direct met betrekking tot de problematische demonstratie en de rellen die ontstonden na de dood van Mitch Henriquez, maar wel met betrekking tot de erkenning van racisme en discriminatie in het Haagse politiekorps.

Uit bovenstaande blijkt dat een gedeelte van de Haagse raadsleden positief was over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstratie en rellen en een ander gedeelte negatief. Binnen de Haagse gemeenteraad was er dan ook verdeeldheid over de aanpak van de burgemeester tijdens de mini-crisis. De overzichtstabel die in bijlage VIII is opgenomen, laat zien dat in de geselecteerde documenten en fragmenten meer negatieve (code 4) dan positieve (code 5) uitspraken werden gecodeerd. Negatieve uitspraken werden gedaan door Groep de Mos/OuderenPartij, SP, PvdE, Groep Okcuoglu en de ChristenUnie/SGP. Een meerderheid van de partijen – VVD, CDA, PvdA, D66, PVV, PvdD, GroenLinks en HSP – was overwegend positief over het handelen van de burgemeester waarbij de VVD, de HSP, de PvdA en GroenLinks hun lof en steun richting de burgemeester uitspraken. Groep van der Helm en de Islam Democraten gaven geen oordeel over het handelen van de burgemeester, zij gaven alleen een oordeel over het handelen van de politie. Ondanks de negatieve quotes sprak de oppositie de burgemeester vrij van schuld en de burgemeester zelf had zijn verantwoordelijkheid geaccepteerd (zie vorige paragraaf). Volgens de matrix van het politieke

spel van Boin e.a. (2009) (zie tabel 1 in hoofdstuk 3) leidt deze combinatie van vrij spraak van schuld en acceptatie van verantwoordelijkheid tot schuld minimalisering, waarbij de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt. Gesteld kan worden dat Van Aartsen in deze casus geen tot beperkte reputatieschade opliep. De burgemeester overleefde het debat in de gemeenteraad en bleef na de mini-crisis als burgemeester van Den Haag gevestigd. Uit tabel 8 blijkt niet dat burgemeester Van Aartsen aanbleef na de gebeurtenis. Echter, dit is een feit, maar dit kwam in de geselecteerde documenten en fragmenten niet naar voren. Burgemeester Van Aartsen was in staat om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen waardoor hij geen tot beperkte reputatieschade opliep.

De uitkomsten van de codering van de politieke uitkomsten zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van raadsleden over het handelen van de burgemeester</i>	
Overwegend neutraal óf er worden alleen feiten beschreven (code 3)	56 keer
Overwegend negatief (code 4)	16 quotes
Overwegend positief (code 5)	11 quotes
<i>Aantal keren de volgende feiten gecodeerd</i>	
De burgemeester blijft aan na de gebeurtenis (code 6)	0 keer
De burgemeester treedt af na de gebeurtenis (code 7)	0 keer

Tabel 8: Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 2).

5.2.4) Bevindingen overige factoren

In deze paragraaf wordt beschreven of de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) aanwezig waren in de tweede casus. Daarnaast wordt beschreven in hoeverre de factoren van invloed waren op de ‘framing contest’, op het gekozen crisis frame van burgemeester Van Aartsen en op de politieke uitkomst van de burgemeester. Later in dit hoofdstuk, bij de belangrijkste bevindingen, wordt beschreven in hoeverre de overige factoren van invloed zijn geweest op het verband (framing strategie - politieke uitkomst) dat in deze scriptie wordt onderzocht.

5.2.4.1) Massa media

Deze overige factor is geoperationaliseerd in zes indicatoren (zie tabel 3 en bijlage V). De quotes die één van de indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd aan de hand van een coderingstabel (zie tabel 22 in bijlage V). In deze casus waren de massa media als overige factor aanwezig en de belangrijkste quotes die de rol van de massa media beschrijven, zijn in deze sub paragraaf opgenomen.

Allereerst bleken de media een aantal boodschappen van burgemeester Van Aartsen anders te hebben geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was. Dit blijkt uit de volgende vraag die de SP stelde in de gemeenteraad: *“Ik hoor de burgemeester nu zeggen dat hij de uitspraak die in verschillende media heeft gestaan dat er geen racisme is binnen de Nederlandse politie zo niet heeft*

gedaan. Kan ik dan constateren dat één specifieke zin in meerdere media verkeerd is geciteerd?” (Ramgolam, 2015b: 64). Burgemeester Van Aartsen gaf op deze vraag het volgende antwoord: *“Het antwoord is ja. Ik noem dat een falsificatie (...) net zo goed als dat de invloed van sociale media immens groot is (...) Dat kan soms ook desastreuze uitwerkingen hebben (...) Ik ben daar ongelofelijk kwaad over geweest. Dat is totale onzin (...) Dat is een falsificatie. Dat kan tot enorme problemen leiden. Ik heb deze gelegenheid om dat helder te zeggen (...) Dat is een gevaarlijke ontwikkeling in onze samenleving. Wij als verantwoordelijke bestuurders (...) moeten daar ongelofelijk precies in zijn (...)”* (11) (Ramgolam, 2015b: 64-65). De elementen ‘verkeerd geciteerd’, ‘falsificatie’, ‘totale onzin’ en ‘zo heb ik het niet gezegd’ sluiten aan op één van de indicatoren van massa media in dit onderzoek, namelijk dat de media een bepaalde boodschap anders hebben geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was.

GroenLinks en het CDA zeiden achtereenvolgens na de bovenstaande verklaring van de burgemeester: *“Ik vind het ook goed om te vernemen dat de burgemeester afstand neemt van de wijze waarop hij geciteerd is in de media. Dat bewuste citaat heeft tot heel veel onrust geleid en ik vind het dan ook goed dat de burgemeester er op een heel duidelijke wijze afstand van heeft genomen”* (Ramgolam, 2015b: 76) en *“Ten slotte merk ik op dat het goed is dat de burgemeester en de politiechef hier de ruimte hebben genomen om foute citaten van hen in de pers, recht te zetten. Dat onderstreept wat mij betreft nog maar eens het belang dat we niet te snel conclusies moeten trekken naar aanleiding van allerlei berichten in de pers en sociale media (...) Laten we nu echt de kalmte bewaren en gewoon de feiten afwachten”* (12) (Ramgolam, 2015b: 78). Uit de elementen ‘dat de burgemeester afstand neemt van de wijze waarop hij geciteerd is in de media’, ‘op een heel duidelijke wijze afstand van genomen’ en ‘foute citaten in de pers’ blijkt dat de raadsleden van deze partijen erkennen dat de media bepaalde boodschappen anders hebben geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was. Burgemeester Van Aartsen kreeg dan ook verder geen kritiek op de besproken uitspraken waardoor deze andere interpretaties door de media geen gevolgen hadden voor de politieke uitkomst van de burgemeester.

Tevens bleken de media in deze casus een rol te hebben in het aanwijzen van schuldigen waarbij externe factoren (van buiten afkomstig) van de mini-crisis werden benadrukt. Zo werden na de dood van Mitch Henriquez een aantal politieagenten als schuldigen aangewezen en op het internet werden dan ook foto’s van deze politieagenten verspreid. Deze politieagenten werden door de media verantwoordelijk gehouden voor de dood van de Arubaanse man en de Haagse politie werd als een racistisch korps afgebeeld die buitensporig geweld zou gebruiken. Op de website van de politie verscheen het volgende bericht: *“Op internet circuleren foto's van politieagenten die niets met de gebeurtenissen van dit weekend te maken hebben. Zij worden ten onrechte herkend als betrokkenen bij de aanhouding van Mitch Henriquez. Dit is niet alleen een enorme schending van hun privacy, het leidt bovendien tot zeer ernstige bedreigingen”* (Politie, 2015). Daarnaast schreven de media over de warmte en de ramadan als oorzaken van de rellen die ontstonden na de dood van Mitch Henriquez,

zoals ook eerder besproken. Uitspraken hierover door de burgemeester werden breed uitgemeten in de media en bekritiseerd. Van Aartsen liet weten dat hij daar geen uitspraken over had gedaan: *“In de Volkskrant stond: de burgemeester zegt ‘de rellen liggen aan de ramadan’. Ik heb dat uitgelegd. Dat is totale onzin. Ik heb dat nooit gezegd”* (Ramgolam, 2015b: 80). De media gebruikten alleen deze paar woorden en niet de uitleg die erbij hoorde waardoor Van Aartsen in een kwaad daglicht werd gesteld. Gesteld kan worden dat de media hier als katalysatoren werkten waardoor de boodschap van de burgemeester als het ware onder een vergrootglas kwam te liggen.

Uit deze sub paragraaf is gebleken dat de media verschillende rollen speelden in de casus. Allereerst interpreteerden de media bepaalde boodschappen van de burgemeester op een andere manier dan dat oorspronkelijk de bedoeling was en daarnaast speelden de media een rol in het aanwijzen van schuldigen door exogene factoren van de mini-crisis te benadrukken. Door de andere interpretaties van de boodschappen van de burgemeester door de media werd het crisis frame van de burgemeester niet ondersteund. Van Aartsen gebruikte namelijk frametype 2 om de gebeurtenissen als kritieke bedreigingen te erkennen terwijl de media deden doen vermoeden dat Van Aartsen frametype 1 gebruikte om de ernst van de gebeurtenissen te ontkennen. In de gemeenteraad werden aan de burgemeester vragen gesteld over bepaalde berichten die in de media waren verschenen. Na een verklaring van de burgemeester over deze berichten schaarden de raadsleden zich achter Van Aartsen. Door de mogelijkheid die Van Aartsen kreeg om de falsificaties toe te lichten, leidden de berichten in de media dan ook niet tot reputatieschade en hadden de media geen invloed hadden op de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.2.4.2) Officieel onderzoek

Bij deze overige factor wordt er gekeken of er een officieel onderzoek is gestart naar aanleiding van de mini-crisis en als dit het geval is, dan wordt er ook gekeken naar de resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester. Deze factor is dan ook geoperationaliseerd in de volgende twee indicatoren: 1) Naar aanleiding van de problematische demonstratie is er een officieel onderzoek gestart; 2) De resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester. De quotes die één van deze twee indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd met de codes 9.1 en 9.2 (zie tabel 22 in bijlage V). In deze casus was het officieel onderzoek als overige factor aanwezig en de belangrijkste quotes die de rol van het officieel onderzoek beschrijven, zijn in deze sub paragraaf opgenomen.

In een brief aan de gemeenteraad van 29 juni 2015 informeerde de burgemeester de leden van de gemeenteraad over het onderzoek dat de Rijksrecherche onder leiding van het Openbaar Ministerie in Den Haag was gestart naar de aanhouding en het daarop onwel worden van de 42-jarige Mitch Henriquez bij het muziekfestival Night at the Park (Van Aartsen, 2015e & Rijksrecherche, 2015a). Op

1 juli 2015 kwam het Openbaar Ministerie tijdens de persconferentie al met de eerste bevindingen van het onderzoek. Deze bevindingen waren *“tragisch en schokkend”*, aldus de burgemeester (Van Aartsen, 2015f). Volgens de voorlopige uitkomsten van het sectierapport kon het volgende gemeld worden: *“het overlijden van het slachtoffer kan zeer waarschijnlijk worden verklaard door een bij hem ontstaan zuurstoftekort. Het is aannemelijk dat dit zuurstoftekort een gevolg is van het optreden van de politie”* (Rijksrecherche, 2015b). Vijf agenten werden dan ook verdacht van betrokkenheid bij het overlijden van Mitch Henriquez.

Op 6 november 2015 meldde de NOS (2015c) dat het Openbaar Ministerie van plan was om één of meer agenten te vervolgen voor de dood van Mitch Henriquez. Dit had het OM zich voorgenomen na het lezen van het onderzoeksrapport van de Rijksrecherche waarin onder andere staat dat Henriquez is gestikt door de nekklem die werd toegepast bij zijn arrestatie. Formeel heeft het OM nog geen besluit genomen over de vervolging van de betrokken agenten. Justitie zegt dan ook dat het rapport eerst grondig moet worden bestudeerd en dat het *“nog niet volledig duidelijk is wat bepalend is geweest voor de dood van Henriquez”*, aldus een woordvoerder van het OM. Het OM zal eerst nog een bijeenkomst met de rechter-commissaris organiseren om te kijken of er nog meer onderzoek moet worden gedaan. De vijf agenten mogen een eventueel proces in vrijheid afwachten (NOS, 2015c).

Uit bovenstaande blijkt dat in de geselecteerde documenten en fragmenten naar voren kwam dat er een officieel/onafhankelijk onderzoek naar de doodsoorzaak van Mitch Henriquez was gestart. Verschillende partijen, zoals de burgemeester, raadsleden, de politie en bewoners, vonden het van belang dat de feiten boven water komen en dat de schuldigen bestraft worden. Doordat op het moment van schrijven de onderzoeksresultaten nog niet (volledig) naar buiten zijn gebracht, is het nog niet mogelijk om een oordeel te vellen over de vraag of het officieel onderzoek wel of niet van invloed is geweest op de politieke uitkomst van de burgemeester in deze casus. Wel werd duidelijk dat het gekozen crisis frame van de burgemeester (frametype 2) niet direct in lijn lag met de start van een officieel onderzoek, maar dat de start van het officieel onderzoek geen invloed heeft gehad op het crisis frame van de burgemeester.

5.2.4.3) Contextuele factoren

De laatste van de drie overige factoren in dit onderzoek bestaat uit de contextuele factoren. Hierbij wordt er gekeken naar de politieke timing. Deze overige factor is geoperationaliseerd in twee indicatoren: 1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis; 2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis. Bij deze casus zijn er geen uitspraken gecodeerd met de codes 10.1 of 10.2 (zie tabel 9 en bijlage VIII). Deze overige factor heeft dan ook geen rol gespeeld in deze casus. Logischerwijs is deze factor niet van invloed geweest op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

Uit de geselecteerde dataset is niet gebleken hoelang Van Aartsen gevestigd was als burgemeester op het moment van de mini-crisis. Echter, gesteld kan worden dat het – net zoals bij de eerste casus – een feit is dat Van Aartsen sinds 2008 burgemeester van Den Haag is en dat hij tot 2020 als burgemeester gevestigd zal blijven.²⁰ In 2013 is Van Aartsen namelijk herbenoemd voor een nieuwe ambtstermijn van zes jaar. Van Aartsen was ongeveer 7,5 jaar als burgemeester gevestigd toen hij met de problematische demonstraties en rellen vanwege de dood van Mitch Henriquez te maken kreeg.

De uitkomsten van de codering van de overige factoren zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal keren de volgende indicatoren van de overige factoren gecodeerd</i>	
<i>Massa media</i>	
1) De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester wel/niet naar voren en ondersteunen dit crisis frame wel/niet;	
- wel;	0 keer
- niet;	0 keer
2) De media hebben een bepaalde boodschap anders geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was;	6 keer
3) De media wijzen schuldigen aan:	
- en benadrukken daarbij exogene factoren van de mini-crisis;	6 keer
- en benadrukken daarbij endogene factoren van de mini-crisis.	0 keer
4) De media geven een ander beeld van de situatie weer.	0 keer
<i>Officieel onderzoek</i>	
1) Naar aanleiding van de mini-crisis is er een officieel onderzoek gestart;	57 keer
2) De resultaten van het officieel onderzoek.	0 keer
<i>Contextuele factoren</i>	
1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis;	0 keer
2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis.	0 keer

Tabel 9: Uitkomsten codering overige factoren (casus 2).

5.2.5) Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf worden de belangrijkste bevindingen van de tweede casus besproken.²¹ Wat betreft de framing strategie van burgemeester Van Aartsen kan gesteld worden dat de burgemeester voornamelijk frametype 2 gebruikte tijdens en na de problematische demonstraties en de rellen die na de dood van Mitch Henriquez ontstonden. Bij dit frametype erkent de burgemeester de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging en wordt de schuld verspreid.

Wat betreft de politieke uitkomst kan gesteld worden dat burgemeester Van Aartsen geen tot beperkte reputatieschade opliep na de mini-crisis. In de gemeenteraad werden meer negatieve dan positieve uitspraken gedaan over het handelen van de burgemeester, maar na een verklaring van de burgemeester schaarde de meerderheid van de Haagse raadsleden zich achter de burgemeester en

²⁰ Zie: NRC Handelsblad (2013), ‘Van Aartsen blijft burgemeester van Den Haag’, 20 december.

²¹ Een overzichtstabel met de uitkomsten van het coderen is opgenomen in bijlage VIII.

achter de uitkomsten van het debat. Negatieve uitspraken werden gedaan door Groep de Mos/OuderenPartij, SP, PvdE, Groep Okcuoglu en de ChristenUnie/SGP, maar een meerderheid van de partijen – VVD, CDA, PvdA, D66, PVV, PvdD, GroenLinks en HSP – was overwegend positief over het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstraties en rellen. De oppositie sprak de burgemeester dan ook vrij van schuld en de burgemeester accepteerde zijn verantwoordelijkheid met als gevolg dat Van Aartsen het debat overleefde.

Wat betreft de overige factoren kan gesteld worden dat binnen deze casus twee van de drie overige factoren een rol speelden, namelijk de massa media en een officieel onderzoek. De media interpreteerden bepaalde boodschappen van de burgemeester op een andere manier dan dat oorspronkelijk de bedoeling was en speelden een rol in het aanwijzen van schuldigen door exogene factoren van de mini-crisis te benadrukken. Door de andere interpretaties van de boodschappen van de burgemeester door de media werd het crisis frame van de burgemeester niet ondersteund. De media deden doen vermoeden dat Van Aartsen frametype 1 gebruikte om de ernst van de gebeurtenissen te ontkennen terwijl hij frametype 2 als strategie had gekozen. Echter, door de mogelijkheid die Van Aartsen kreeg om de falsificaties in de gemeenteraad toe te lichten, leidden de berichten in de media niet tot reputatieschade. De media hadden dan ook geen invloed op de politieke uitkomst van de burgemeester.

Naast de overige factor massa media speelde het officieel onderzoek een rol. Naar aanleiding van de dood van Mitch Henriquez was er namelijk door de Rijksrecherche onder leiding van het Openbaar Ministerie in Den Haag een onderzoek gestart naar de aanhouding en het daarop onwel worden van de 42-jarige Mitch Henriquez bij het muzikfestival Night at the Park. Doordat op het moment van schrijven de onderzoeksresultaten nog niet (volledig) naar buiten zijn gebracht, is het nog niet mogelijk om een oordeel te vellen over de vraag of het officieel onderzoek wel of niet van invloed is geweest op de politieke uitkomst van de burgemeester in deze casus. Wel werd duidelijk dat het gekozen crisis frame van de burgemeester (frametype 2) niet direct in lijn lag met de start van een officieel onderzoek, maar dat de start van het officieel onderzoek geen invloed heeft gehad op het crisis frame van de burgemeester.

Geconcludeerd kan worden dat het mechanisme er bij deze casus als volgt uitzag. Burgemeester Van Aartsen gebruikte voornamelijk frametype 2 als framing strategie. Hij erkende de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging en gaf aan dat de schuld verspreid moest worden. De politieke uitkomst van deze casus was geen tot beperkte reputatieschade voor de burgemeester en de overige factoren massa media en officieel onderzoek speelden in deze casus een rol. Echter, de invloed van deze overige factoren (in ieder geval de invloed van de massa media) bepaalde uiteindelijk niet de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.3) Casus 3 – Demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam

5.3.1) Casusinformatie

Op 23 oktober 2011 werd er in Amsterdam een demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK gehouden. De terroristische organisatie PKK strijdt in Turkije voor Koerdische autonomie in het zuidoosten van Turkije. De demonstranten protesteerden tegen een aanval van de PKK op 19 oktober 2011 waarbij 24 Turkse militairen om waren gekomen (AT5, 2011i & Elsevier, 2011a). De demonstratie van 23 oktober 2011 was via de sociale media georganiseerd door Turkse jongeren in Nederland waarbij Denizhan Uresin (17 jaar) de initiatiefnemer was (NRC, 2011d). Hij vertelde dat het doel van de demonstratie was dat de Turken en Koerden samen zouden gaan protesteren tegen geweld (Volkskrant, 2011c). Rond 14.00 uur verzamelde zich een groep van ongeveer 120 personen op het Museumplein (Politie, 2011). De demonstratie was aangemeld bij de gemeente en door de politie gekwalificeerd als een demonstratie met een laag risico (Politie, 2011). De demonstratie werd dan ook vanwege de lage risicobeoordeling begeleid door zes politieambtenaren (van het wijkteam Koninginneweg).

De demonstratie verliep zonder problemen tot het moment dat een groep van ongeveer 60 demonstranten zich om 15.45 uur losmaakte uit de demonstratie en richting de Overtoom rende (Politie, 2011). Aan het einde van de Overtoom ging de groep naar het Surinameplein en vervolgens naar Sloterkade 10 waar het Koerdisch Centrum is gevestigd. De groep breidde zich uit tot een groep van tussen de 80 en 100 personen en pleegde vernielingen aan het Koerdisch Centrum. Er werden onder andere ruiten ingegooid en de demonstranten probeerden het gebouw in te dringen (NRC, 2011d & NOS, 2011d). Volgens de organisatie bestond de groep Turken uit aanhangers van de nationalistische beweging de Grijze Wolven (AT5, 2011c & AT5, 2011g).

Om 16.20 uur verscheen een eerste politieversterking van twee motoragenten. Ook werden er op dat moment knallen gehoord die mogelijk het gevolg waren van het schieten met een handvuurwapen. Echter, het was niet duidelijk waar de schoten vandaan kwamen (Politie, 2011). De Turkse groep trok zich toen terug, maar tegelijkertijd kwam uit het Koerdisch Centrum een groep Koerden, van enkele tientallen personen, die de Turkse groep aanviel. De Koerdische groep gooide hierbij met stenen en andere materialen. Ook waren er mensen uit de groepen bewapend met onder andere messen en stokken. De aanwezige politie probeerde op dat moment de twee groepen van elkaar te scheiden en de openbare orde te herstellen (NRC, 2011a & Politie, 2011). De Koerdische groep werd teruggedreven naar het Koerdisch Centrum en de Turkse groep werd weggedreven richting het Vondelpark (Politie, 2011). Ongeveer tien mensen gebruikten geweld tegen de politie en zeven politieagenten bleken later in meer of mindere mate gewond te zijn geraakt. De politie hield even later vijf personen aan waarvan gezien was dat ze strafbare feiten hadden gepleegd. Vier van hen raakten lichtgewond (NRC, 2011d).

De personen werden aangehouden op basis van: 1) belediging; 2) openlijke geweldpleging; 3) openlijke geweldpleging en bedreiging van een ambtenaar; 4) openlijke geweldpleging en mishandeling van een ambtenaar; 5) niet voldoen aan bevel/vordering (Politie, 2011). Later bleek dat de verdachten vijf Koerden waren (AT5, 2011h & Mastenbroek, 2011).

Om 16.30 uur waren de groepen gescheiden, waren er geen incidenten meer en waren de emoties bekoeld (Politie, 2011). De politie zorgde voor diverse afzettingen rondom het Koerdisch Centrum om te voorkomen dat de Turken en de Koerden elkaar opnieuw zouden aanvallen en om 16.50 uur startte de politie met het strafrechtelijk onderzoek naar de gepleegde strafbare feiten. Het onderzoek naar de vermeende schoten had een hoge prioriteit, *“omdat vuurwapenbezit en –gebruik, gerelateerd aan demonstraties die gevolgd worden door openbare ordeverstoringen, een ernstige bedreiging zijn voor de rechtsorde”* (Politie, 2011). Alle aanwezigen in het Koerdisch Centrum – een groep van 100 tot 150 personen – werden op last van de officier van justitie onderworpen aan een strafrechtelijke fouillering op grond van de Wet Wapens en Munitie (Van der Laan, 2011a). De groep Turken kon niet gefouilleerd worden, omdat de politie deze groep niet onder controle had, de groep uiteengevallen was, zich op de openbare weg bevond en zich mengde met het andere publiek (Politie, 2011).

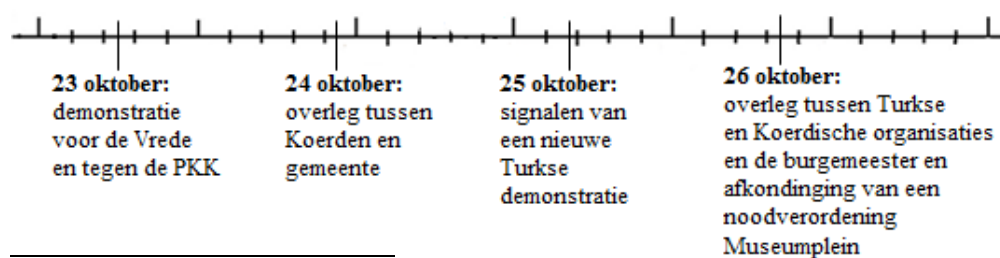
Om 17.30 uur werd het piketpeloton Mobiele Eenheid in dienst geroepen en een kwartier later voerde de politie een charge uit bij de afzetting ter hoogte van de Sloterkade, omdat ongeveer 25 demonstranten door de linie probeerden heen te dringen (Politie, 2011). Nadat voldoende veiligheidsmaatregelen waren genomen, kon de politie beginnen met het fouilleren. De Koerden moesten vervolgens tot ongeveer 21.00 uur in het Koerdisch Centrum blijven, omdat het niet verantwoord was om de groep naar buiten te laten gaan. Groepjes Turkse demonstranten zorgden voor onrust rondom de afzettingen en op het Surinameplein. Ook waren er signalen doorgekomen dat er groepen Turken en Koerden vanuit heel Nederland naar Amsterdam onderweg waren. De politie controleerde daarom de afritten van de ringweg A10 (NRC, 2011d). Koerdische organisaties riepen de Koerden op om thuis te blijven (AT5, 2011d & Volkskrant, 2011h). In het Koerdisch Centrum werden geen vuurwapens of sporen van vuurwapengebruik aangetroffen en om 22.00 uur werd het onderzoek dan ook afgerond (Politie, 2011).

Op 24 oktober 2011 voerden ongeveer 20 tot 25 Koerden van verschillende Koerdische organisaties overleg met ambtenaren van de gemeente Amsterdam over de rellen die een dag eerder waren ontstaan. De Koerden uitten hun onvrede over het politieoptreden tijdens de ongeregelde heden en eisten een onderzoek *“naar het zwakke en onrechtmatige optreden van de politie”* (AT5, 2011c & NOS, 2011a). Zij voelden zich als aanvallers behandeld in plaats van als slachtoffers en de aanwezige Koerdische kinderen en vrouwen waren in paniek geraakt tijdens de rellen (NOS, 2011a). De Koerden hadden zich op de dag van de demonstratie verzameld in het Koerdisch Centrum om steun bij elkaar te zoeken na de aardbeving in de Turkse plaats Van (Volkskrant, 2011b).

Op 25 oktober 2011 maakte het Openbaar Ministerie bekend dat drie personen die waren opgepakt bij de rellen op 23 oktober 2011 op een snelrechtzitting²² moesten verschijnen (AT5, 2011h). In afwachting van de zaak waren de verdachten vrijgelaten. De andere twee arrestanten waren al eerder vrijgelaten. Bij de gemeente Amsterdam kwamen er op 25 oktober 2011 signalen binnen dat er via het internet en mobiele telefoons een oproep circuleerde tot een nieuwe Turkse demonstratie, de volgende dag op het Museumplein (AT5, 2011i & AT5, 2011j). Eén van de organisatoren gaf aan 20.000 mensen te verwachten en hij verwachtte dat het opnieuw tot rellen zou komen tussen de Turken en Koerden (AT5, 2011j). Er was nog geen aanvraag voor de demonstratie gedaan, maar burgemeester Van der Laan gaf aan dat hij de demonstratie alleen zou verbieden als hij de aanvraag van een extremistische organisatie zou ontvangen (AT5, 2011b).

Op 26 oktober 2011 voerden Turkse en Koerdische organisaties in de ochtend overleg met burgemeester Van der Laan over de vernomen signalen. In een gezamenlijke verklaring van de Turkse en Koerdische organisaties, de gemeente Amsterdam en de politie werden de mensen opgeroepen om diezelfde middag niet naar het Museumplein te komen om te demonstreren (Trouw, 2011d). Omdat de verwachting was dat er gehoor zou worden gegeven aan de oproep om wel te komen demonstreren c.q. rellen kondigde burgemeester Van der Laan een noodverordening af voor het Museumplein (Van der Laan, 2011b). De verordening gold van 14.00 uur tot 00.00 uur waarbij het verboden was om in het gebied van de P.C. Hoofdstraat, Stadhouderskade, Hobbemakade, Roelofhartstraat, Roelofhartplein, Van Bearlestraat, Concertgebouwplein en de Jan Willen Brouwerstraat samen te scholen. Groepen van twee of meer personen mochten zich niet in het gebied bevinden binnen de genoemde tijdsperiode. Politie was aanwezig om het verbod te handhaven (NOS, 2011b). Er verschenen enkele kleine groepjes Turkse jongeren op het Museumplein, maar het bleef rustig (Trouw, 2011c). Tien personen werden opgepakt²³, omdat ze de noodverordening niet naleefden, ook niet na een waarschuwing (AT5, 2011a & Trouw, 2011c). Op het Surinameplein, bij de Sloterkade, was een incident waarbij de Mobiele Eenheid rond 18.00 uur tientallen Turken en Koerden uit elkaar moest houden (AT5, 2011a & AT5, 2011f). De politie besloot daarna de omgeving van het Koerdisch Centrum af te sluiten en omstreeks 18.30 uur was de rust weer teruggekeerd.

De belangrijkste gebeurtenissen van deze casus zijn in de volgende tijdlijn schematisch weergegeven.

²² Op 1 november 2011 liet het Openbaar Ministerie weten dat er geen snelrechtzitting zou komen, omdat de advocaten van de verdedigende partij extra onderzoek wilden naar de arrestatie van de verdachten. Daarom zou er toch een reguliere zitting tegen de verdachten komen (AT5, 2011e).

²³ Op 27 oktober 2011 kwamen deze tien arrestanten weer vrij (AT5, 2011a).

5.3.2) Bevindingen framing strategie

Uit de uitspraak *“Vanuit de gemeente willen we bevorderen dat spanningen op een normale, volwassen en vreedzame manier worden uitgesproken. Bij de Turken en Koerden ligt de eerste verantwoordelijkheid”* (AT5, 2011i & Volkskrant, 2011g), wordt frametype 1 duidelijk. De tweede zin van deze quote sluit aan op een indicator van frametype 1, namelijk dat de ambtsdragers niet verantwoordelijk zijn voor de mini-crisis.

Uit de uitspraken *“Zondag was natuurlijk een belangrijke les van het opgelopen zijn van de spanningen in Turkije en vervolgens hebben de politie en het stadhuis er veel aan gedaan om de vinger aan de pols te houden en erachter te komen hoe het dan zich zou ontwikkelen die week”* (Mastenbroek, 2011) en *“Volgens Van der Laan is er zondag in ieder geval een belangrijke les geleerd. De gemeente en politie houden de situatie nu nauwlettend in de gaten”* (Trouw, 2011c), blijkt frametype 2. De elementen ‘een vinger aan de pols houden om erachter te komen hoe het zich zou ontwikkelen’ en ‘de situatie nauwlettend in de gaten houden’ sluiten aan op een indicator van frametype 2, namelijk dat de gebeurtenissen als een bedreiging worden gezien. Omdat de politie en het stadhuis de situatie nauwlettend in de gaten hielden, kon er direct ingegrepen worden op het moment dat het opnieuw tot spanningen zou leiden tussen de Turken en de Koerden.

De burgemeester, de politie en Turkse en Koerdische organisaties ondertekenden gezamenlijk de volgende verklaring nadat er signalen waren binnengekomen van een nieuwe Turkse demonstratie: *“Wij betreuren wat zondag is gebeurd na de demonstratie op het Museumplein (...) en wij veroordelen in het bijzonder het gebruikte geweld. Wij willen geen import van het Turks Koerdisch conflict naar Nederland en Amsterdam. Wij willen hoe dan ook geen geweld (...)”* (13) (Trouw, 2011d). Van der Laan herhaalde deze verklaring in het kort in de gemeenteraad met de volgende woorden: *“Wij zijn Amsterdammers, wij willen niet de import van het probleem uit Turkije in Amsterdam. Wij willen hoe dan ook geen geweld. Wij zeggen: demonstreren is een grondrecht, maar wij roepen nu iedereen op om niet naar het Museumplein te gaan vanmiddag”* (Mastenbroek, 2011). Uit deze verklaring blijkt frametype 2. De elementen ‘wij willen geen geweld’ en ‘wij willen geen import van het probleem’ wijzen op een indicator van frametype 2, namelijk de erkenning van de gebeurtenissen als een bedreiging. Deze verklaring werd gedaan, omdat de burgemeester, de politie en de Turkse en Koerdische organisaties bang waren voor een nieuw conflict tussen de Turken en Koerden.

Omdat de verwachting was dat er geen gehoor zou worden gegeven aan deze verklaring, kondigde burgemeester Van der Laan een noodverordening af voor het Museumplein (Van der Laan, 2011b). De burgemeester legde deze beslissing met de volgende woorden uit aan de gemeenteraad. *“Maar intussen hadden we wel dus de zorg over het Museumplein en toen hebben we gezegd dat als het vandaag misgaat, weer misgaat, op het Museumplein, zal dat die spiraal niet ombuigen, maar juist versterken (...) dus er was veel aan gelegen om het gisteren op het Museumplein niet mis te laten gaan*

en toen hebben we gedacht dat eigenlijk het beste was de noodverordening (...)” (14) (Mastenbroek, 2011). In de noodverordening was onder andere het volgende opgenomen: “Dat verwacht wordt dat er gehoor wordt gegeven aan de oproep te komen rellen; Dat hierdoor de vrees bestaat voor wanordelijkheden; Dat het daarom noodzakelijk is maatregelen te treffen ter voorkoming van verstoringen van de openbare orde en veiligheid en ter beperking van gevaar; Dat de reguliere beschikbare juridische instrumenten ontoereikend zijn om genoemde verstoringen tegen te gaan (...)” (15) (Van der Laan, 2011b). Deze quotes wijzen ook op frametype 2. De elementen ‘zorg over het Museumplein’, ‘misgaat’, ‘boze mensen’, ‘kan het helemaal misgaan’, ‘dat er gehoor wordt gegeven aan de oproep te komen rellen’, ‘vrees voor wanordelijkheden’ en ‘noodzakelijk om maatregelen te treffen’ duiden op de erkenning van de bedreiging van de gebeurtenissen. Met de afkondiging van de noodverordening trachtte burgemeester Van der Laan de dreiging van een nieuwe demonstratie met grote risico’s tegen te gaan.

De volgende uitspraken duiden op frametype 3. “Ik heb gevraagd om een feitenrelaas, dat we het allemaal precies krijgen” (Mastenbroek, 2011), “Dit is dus het verhaal en ik denk dat we snel met u het feitenrelaas moeten bespreken om te kijken of we adequaat genoeg hebben gereageerd” (Mastenbroek, 2011) en “Burgemeester Eberhard van der Laan vertelde de raad dat hij precies wil weten wat er zondag is gebeurd. Hij heeft de politie daarom om een feitenrelaas gevraagd” (Trouw, 2011c). De elementen ‘dat we het allemaal precies krijgen’, ‘kijken of we adequaat genoeg hebben gereageerd’ en ‘precies willen weten wat er is gebeurd’ duiden op een indicator van frametype 3, namelijk het willen aanwijzen van schuldigen. De burgemeester wilde alle feiten boven water krijgen en precies weten wat er was gebeurd voordat er schuldigen aangewezen zouden worden.

Uit bovenstaande blijkt dat burgemeester Eberhard van der Laan alle drie de frametypen gebruikte na de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de rellen die daarop volgden. In de geselecteerde documenten en fragmenten werd frametype 2 het meeste gebruikt. Bij dit frametype erkent de burgemeester de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging en wordt de schuld verspreid, omdat niet duidelijk is wie de schuldige is. Opvallend is dat de uitspraken die typerend zijn voor frametype 1 op 25 oktober 2011 werden gedaan en dat de uitspraken die typerend zijn voor frametype 2 en 3 op 26 en 27 oktober 2011 werden gedaan. Deze uitkomsten wijzen op het feit dat burgemeester Van der Laan eerst frametype 1 als framing strategie hanteerde, maar dat er later een verschuiving van de framing strategie plaatsvond, namelijk naar het gebruik van de frametypen 2 en 3, maar met name frametype 2.

De uitkomsten van de codering van de frametypen zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van de burgemeester per frametype</i>	
Frametype 1 – ontkenning van crisis (code 0)	2 quotes
Frametype 2 – gebeurtenis als kritieke bedreiging (code 1)	9 quotes
Frametype 3 – gebeurtenis als kritieke kans (code 2)	3 quotes

Tabel 10: Uitkomsten codering frametypen (casus 3).

5.3.3) Bevindingen politieke uitkomsten

Op 27 oktober 2011 vond er een Raadscommissie Algemene Zaken plaats (Mastenbroek, 2011). In deze vergadering deelde burgemeester Van der Laan, als actualiteit, mede dat er vier dagen eerder een demonstratie had plaatsgevonden welke uit de hand was gelopen, de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK. In de vergadering stelden raadsleden vragen aan de burgemeester. De burgemeester beloofde tijdens deze vergadering om de raadsleden een feitenrelaas toe te sturen en gaf bij vrijwel iedere vraag van een raadslid aan dat het verstandig was om eerst op het feitenrelaas te wachten voordat er conclusies getrokken konden worden. De belangrijkste uitspraken van de raadsleden, die betrekking hebben op het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstraties, worden in deze paragraaf besproken. Door de negatieve en positieve uitspraken van de raadsleden over het handelen van de burgemeester tegenover elkaar te zetten, kan vervolgens een uitspraak worden gedaan over de mate waarin Van der Laan te maken heeft gekregen met aanzienlijke reputatieschade (niet succesvol), geen tot beperkte reputatieschade (succesvol) of reputatieverbetering (meest succesvol).

De overzichtstabel die in bijlage IX is opgenomen geeft weer dat er geen negatieve uitspraken zijn gecodeerd (code 4). Uit dezelfde tabel blijkt wel dat er één positieve uitspraak is gecodeerd (code 5). Deze uitspraak werd gedaan door de SP: *“Goed dat de burgemeester er zo bovenop zit op dit onderdeel vanaf dat het zondag mis is gegaan en terecht ook denk ik die noodverordening om dat toch maar te doen (...) Ik ben ook heel erg blij dat de burgemeester nu zegt van we gaan een feitenrelaas doen en nog geen onderzoek naar het optreden van de politie (...)”* (16) (Mastenbroek, 2011). Uit de elementen ‘goed dat de burgemeester er zo bovenop zit’, ‘terecht’ en ‘heel erg blij’ blijkt de positieve toon. De SP was dan ook positief over het handelen van de burgemeester. Dat er geen negatieve uitspraken en maar één positieve uitspraak werden gecodeerd, kan verklaard worden door het feit dat de raadsleden ermee akkoord gingen om eerst het feitenrelaas af te wachten en er later verder over te praten. De uitspraken die de raadsleden tijdens de vergadering deden waren dan ook overwegend neutraal. Zij konden tijdens de Raadscommissie nog geen kritiek geven op het handelen van burgemeester Van der Laan tijdens en na de demonstratie.

Op 18 november 2011 stuurde burgemeester Van der Laan (Politie, 2011 & Van der Laan, 2011a) het feitenrelaas met een begeleidende brief naar de leden van de commissie Algemene Zaken. Het feitenrelaas van het politieoptreden op 23 oktober 2011 stond op de agenda van de Raadscommissie Algemene Zaken van 12 januari 2012. In deze vergadering werd het feitenrelaas inhoudelijk niet besproken, maar voor kennisgeving aangenomen. Hieruit valt te concluderen dat de raadsleden genoeg namen met het feitenrelaas en verder geen vragen meer hadden over het handelen van de burgemeester tijdens en na de demonstratie. De oppositie wees de burgemeester dan ook geen schuld toe en de burgemeester zelf had zijn verantwoordelijkheid ontkend. In de vorige paragraaf werd

duidelijk dat de burgemeester de verantwoordelijkheid niet op zich nam. Hij vond dat de eerste verantwoordelijkheid bij de Turken en de Koerden lag (AT5, 2011i & Volkskrant, 2011g). Deze combinatie van vrijspraak van schuld en ontkenning van verantwoordelijkheid leidt volgens de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009) (zie tabel 1 in hoofdstuk 3) tot schuld vermijding, waarbij de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt. Gesteld kan worden dat deze uitkomst ook voor Van der Laan gold in deze casus. De burgemeester overleefde het debat in de gemeenteraad en bleef na de mini-crisis als burgemeester van Amsterdam gevestigd. Uit tabel 11 blijkt niet dat Van der Laan aanbleef na de gebeurtenis. Echter, dit is een feit, maar dit kwam in de geselecteerde documenten en fragmenten niet naar voren. Burgemeester Van der Laan was in staat om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen waardoor hij geen tot beperkte reputatieschade opliep.

De uitkomsten van de codering van de politieke uitkomsten zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van raadsleden over het handelen van de burgemeester</i>	
Overwegend neutraal óf er worden alleen feiten beschreven (code 3)	37 keer
Overwegend negatief (code 4)	0 quotes
Overwegend positief (code 5)	1 quote
<i>Aantal keren de volgende feiten gecodeerd</i>	
De burgemeester blijft aan na de gebeurtenis (code 6)	0 keer
De burgemeester treedt af na de gebeurtenis (code 7)	0 keer

Tabel 11: Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 3).

5.3.4) Bevindingen overige factoren

In deze paragraaf wordt beschreven of de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) aanwezig waren in de derde casus. Daarnaast wordt beschreven in hoeverre de factoren van invloed waren op de ‘framing contest’, op het gekozen crisis frame van burgemeester Van Aartsen en op de politieke uitkomst van de burgemeester. Later in dit hoofdstuk, bij de belangrijkste bevindingen, wordt beschreven in hoeverre de overige factoren van invloed zijn geweest op het verband (framing strategie - politieke uitkomst) dat in deze scriptie wordt onderzocht.

5.3.4.1) Massa media

Deze overige factor is geoperationaliseerd in zes indicatoren (zie tabel 3 en bijlage V). De quotes die één van de indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd aan de hand van een coderingstabel (zie tabel 22 in bijlage V). Bij deze casus zijn er geen uitspraken gecodeerd met de code 8. Gesteld kan worden dat de massa media bij de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam geen bijzondere rol hebben gespeeld. Logischerwijs is deze factor niet van invloed geweest op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.3.4.2) Officieel onderzoek

Bij deze overige factor wordt er gekeken of er een officieel onderzoek is gestart naar aanleiding van de mini-crisis en als dit het geval is, dan wordt er ook gekeken naar de resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester. Bij deze casus zijn er geen uitspraken gecodeerd met de codes 9.1 of 9.2 (zie tabel 12 en bijlage IX). Gesteld kan worden dat er naar aanleiding van de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam geen officieel onderzoek is gestart. Deze overige factor heeft dan ook geen rol gespeeld in deze casus. Logischerwijs is deze factor niet van invloed geweest op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

Opgemerkt kan worden dat burgemeester Van der Laan wel een feitenrelaas²⁴ liet opstellen van het politieoptreden tijdens de demonstratie op 23 oktober 2011. Tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 27 oktober 2011 zei Van der Laan hierover het volgende: *“Het is overigens niet voor mij een onderzoek naar het politieoptreden, het is gewoon een neutrale vraag van ‘wat waren nou de feiten?’”* (Mastenbroek, 2011). Uit deze uitspraak blijkt dat er geen officieel/onafhankelijk onderzoek was gestart naar het politieoptreden, maar dat de burgemeester door een feitenrelaas helder wilde krijgen wat precies de feiten waren betreffende het handelen van de politie en welke conclusies daaraan verbonden konden worden.

5.3.4.3) Contextuele factoren

De laatste van de drie overige factoren in dit onderzoek bestaat uit de contextuele factoren. Hierbij wordt er gekeken naar de politieke timing. Deze overige factor is geoperationaliseerd in twee indicatoren: 1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis; 2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis. Bij deze casus zijn er geen uitspraken gecodeerd met de codes 10.1 of 10.2 (zie tabel 12 en bijlage IX). Deze overige factor heeft dan ook geen rol gespeeld in deze casus. Burgemeester Van der Laan was tijdens de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de rellen die daarop volgden niet afwezig. Logischerwijs is deze factor niet van invloed geweest op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

De tweede indicator van deze overige factor bestond uit de periode dat de burgemeester gevestigd was op het moment van de mini-crisis. Uit de geselecteerde dataset is niet gebleken hoelang Van der Laan gevestigd was als burgemeester op het moment van de mini-crisis. Echter, gesteld kan worden dat het een feit is dat Van der Laan sinds juli 2010 burgemeester van Amsterdam is. Van der Laan was dan ook iets langer dan één jaar gevestigd toen hij met de problematische demonstratie en de rellen te maken kreeg. Op 2 oktober 2015 liet Van der Laan de commissaris van de Koning weten dat hij

²⁴ Het feitenrelaas kan gezien worden als een logboek van de gebeurtenissen, opgesteld aan de hand van waargenomen feiten (Politie, 2011).

zichzelf beschikbaar stelde voor een tweede ambtstermijn als burgemeester van Amsterdam.²⁵ Als de gemeenteraad geen bezwaar maakt (dit is tot op het moment van schrijven niet gebeurd), dan zal Van der Laan tot 2022 als burgemeester van Amsterdam gevestigd blijven.

De uitkomsten van de codering van de overige factoren zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal keren de volgende indicatoren van de overige factoren gecodeerd</i>	
<i>Massa media</i>	
1) De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester wel/niet naar voren en ondersteunen dit crisis frame wel/niet;	
- wel;	0 keer
- niet;	0 keer
2) De media hebben een bepaalde boodschap anders geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was;	0 keer
3) De media wijzen schuldigen aan:	
- en benadrukken daarbij exogene factoren van de mini-crisis;	0 keer
- en benadrukken daarbij endogene factoren van de mini-crisis.	0 keer
4) De media geven een ander beeld van de situatie weer.	0 keer
<i>Officieel onderzoek</i>	
1) Naar aanleiding van de mini-crisis is er een officieel onderzoek gestart;	0 keer
2) De resultaten van het officieel onderzoek.	0 keer
<i>Contextuele factoren</i>	
1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis;	0 keer
2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis.	0 keer

Tabel 12: Uitkomsten codering overige factoren (casus 3).

5.3.5) Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf worden de belangrijkste bevindingen van de derde casus besproken.²⁶ Wat betreft de framing strategie van burgemeester Van der Laan kan gesteld worden dat de burgemeester voornamelijk frametype 2 gebruikte tijdens en na de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum. Met het gebruik van dit frametype erkende de burgemeester de gebeurtenis als een kritieke bedreiging en werd de schuld verspreid. Opvallend was dat er een verschuiving van de framing strategie plaatsvond. Eerst deed Van der Laan uitspraken die typerend waren voor frametype 1, waarbij de burgemeester ontkende dat de gebeurtenissen meer dan ongelukkige incidenten waren en aangaf dat er geen sprake was van schuld. Later deed Van der Laan uitspraken die typerend waren voor de frametypen 2 en 3. Bij deze frametypen werden de gebeurtenissen respectievelijk als een kritieke bedreiging en als een kritieke kans gezien. Zoals gezegd, was de dominante framing strategie in deze casus frametype 2. De verschuiving van framing strategie was dan ook met name in de richting van frametype 2.

²⁵ Zie: Volkskrant (2015), 'Van der Laan wil tweede termijn als burgemeester Amsterdam', 2 oktober.

²⁶ Een overzichtstabel met de uitkomsten van het coderen is opgenomen in bijlage IX.

Wat betreft de politieke uitkomst kan gesteld worden dat burgemeester Van der Laan geen tot beperkte reputatieschade opliep na de mini-crisis. Dit blijkt onder meer uit het feit dat de raadsleden overwegend neutraal waren over het handelen van de burgemeester en genoeg namen met een feitenrelaas. Er werden geen negatieve uitspraken van raadsleden en één positieve uitspraak van de SP gecodeerd. Bij deze casus werd dan ook duidelijk dat de oppositie de burgemeester vrij sprak van schuld en dat de burgemeester zijn verantwoordelijkheid ontkende en geen tot beperkte reputatieschade opliep. Burgemeester Van der Laan bleef aan als burgemeester en was in staat om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen. Deze uitkomst komt overeen met de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009) waarin de combinatie van vrijspraak van schuld en ontkenning van verantwoordelijkheid tot schuld vermindering leidt en de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt.

Wat betreft de overige factoren kan gesteld worden dat deze alle drie geen invloed hebben gehad op de 'framing contest' en op de politieke uitkomst van burgemeester Van der Laan. De massa media speelden geen bijzondere rol in deze casus, er werd geen officieel onderzoek gestart na de mini-crisis en burgemeester Van der Laan was tijdens de problematische demonstratie en rellen gewoon in Amsterdam aanwezig.

Geconcludeerd kan worden dat het mechanisme er bij deze casus als volgt uitzag. Burgemeester Van der Laan gebruikte als dominante framing strategie frametype 2. Met zijn uitspraken erkende hij de gebeurtenis als een kritieke bedreiging en werd de schuld verspreid. De politieke uitkomst van deze casus was geen tot beperkte reputatieschade voor de burgemeester en de drie overige factoren speelden geen rol in deze casus en hadden daardoor geen invloed op de 'framing contest' en op de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.4) Casus 4 – Bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam

5.4.1) Casusinformatie

Op 13 februari 2015 bezetten enkele tientallen studenten het Bungehuis aan de Spuistraat, het gebouw van de faculteit geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam (UvA) (NRC, 2015c & NRC, 2015q). De bezetters noemden zichzelf ‘De Nieuwe Universiteit’ (DNU) en uitten hun onvrede over het ‘rendementsdenken’, waarbij alles draait om studiepunten, diploma’s en publicaties, en het gebrek aan inspraak oftewel democratie op de universiteit (NOS, 2015g). De actievoerders wilden ook meer inspraak voor zowel de studenten als docenten bij het maken van het beleid. Daarnaast pleitten ze voor meer vaste in plaats van tijdelijke contracten. Als laatste wilden de actievoerders dat het Bungehuis bij de universiteit zou blijven in plaats van dat het gebouw verkocht zou worden (Elsevier, 2015a). De voorzitter van het College van Bestuur, Louise Gunning, sommeerde de bezetters per open brief te vertrekken, maar daar gaven de bezetters geen gehoor aan (NRC, 2015q). Op 19 februari 2015 besloot de rechtbank in Amsterdam in een kort geding dat de studenten het Bungehuis moesten verlaten (Elsevier, 2015a). De rechtbank vond de bezetting buitenproportioneel en gaf aan dat het onderwijs door de bezetting werd verhinderd. De bezetters gaven ook geen gehoor aan de beslissing van de rechtbank en hielden het Bungehuis bezet.

Op 23 februari 2015 vond er een onderhandelingspoging door burgemeester Eberhard Van der Laan plaats waarbij hij de vertegenwoordigers van de bezetters en het College van Bestuur van de UvA in zijn ambtswoning uitnodigde om te onderhandelen over het einde van de bezetting van het Bungehuis (AT5, 2015a & NRC, 2015c). Na dit gesprek lieten de bezetters weten definitief niet akkoord te gaan met de voorstellen van het College van Bestuur (AT5, 2015a). Daarom werd op 24 februari 2015 een einde gemaakt aan de bezetting van het Bungehuis (Volkskrant, 2015a). Hierbij werden 46 arrestaties verricht, waaronder een arrestatie van een docent (AT5, 2015e). De actievoerders die niet vrijwillig naar buiten kwamen, werden aangehouden en in politiebusjes afgevoerd (Elsevier, 2015a). De Mobiele Eenheid moest de straat schoonvegen toen sympathisanten probeerden te voorkomen dat arrestantenbusjes van de politie de studenten afvoerden (NOS, 2015g).

Een dag later, op 25 februari 2015, kwamen de opgepakte 46 demonstranten weer vrij (NOS, 2015b). Twee demonstranten, die zich eerder hadden gelegitimeerd, werden de avond ervoor al vrij gelaten. Twee anderen deden dat op 25 februari in de ochtend waarna zij naar huis konden. De overige 42 demonstranten weigerden zich te legitimeren, maar aan het einde van de middag werden zij toch vrijgelaten. Het Openbaar Ministerie besloot de 46 demonstranten niet te vervolgen en hun zaken voorwaardelijk te seponeren (NOS, 2015a). Volgens het OM waren de demonstranten al genoeg gestraft doordat ze de nacht in een politiecel hadden doorgebracht (NOS, 2015b). Van de 42 bezetters die zich niet wilden legitimeren, werden vingerafdrukken afgenomen en foto’s genomen zodat de

politie kon onderzoeken of zij eerder veroordeeld zijn geweest. Op dezelfde dag verzamelden zich aan het einde van de middag ongeveer duizend studenten, docenten en sympathisanten bij het ontruimde Bungehuis om te protesteren tegen de UvA (AT5, 2015e & NOS, 2015a). Eerst werd er een aantal toespraken gehouden en vervolgens begon even na 17.00 uur een protestmars welke via het Singel een uur later onder luid gejuich aankwam bij het Maagdenhuis aan het Spui, het bestuurscentrum van de UvA. De actievoerders liepen met trommels, vlaggen en toeters en droegen borden met leuzen als ‘Meer inspraak, meer democratie’, ‘Weg met het CvB. Alle macht aan studenten en docenten’, ‘Weg uit ons Maagdenhuis’ en ‘Kleine groep hè Louise?’ (AT5, 2015e & NRC, 2015o).

Rond 19.30 uur bestormden de studenten, die tegen de UvA protesteerden, het Maagdenhuis. Een aantal boze demonstranten forceerde de deur waarna ongeveer driehonderd studenten het gebouw binnen gingen (AT5, 2015c & NRC, 2015g). Hiermee lieten de demonstranten zien dat zij nog altijd achter de bezetters stonden en dat zij meer democratie in het hoger onderwijs eisten. Vervolgens eisten ze dat het College van Bestuur direct zou aftreden en dat de Raad van Toezicht binnen een maand verkiezingen voor een nieuw bestuur zou uitschrijven (Elsevier, 2015b & NOS, 2015a). Om 21.45 uur betrad het College van Bestuur het Maagdenhuis en voorzitter Louise Gunning sprak de bezetters toe met *“Willen jullie geen dialoog? Kom morgen terug en we praten erover in plaats van dat jullie ons Maagdenhuis met geweld bezetten. Als jullie democratisch zijn, dan nemen jullie geen bezit van andermans eigendom. Ik sta niet toe dat jullie bezit nemen van dit pand”* (NRC, 2015o). De bezetters weigerden te gaan, riepen ‘aftreden!’ en de UvA besloot aangifte te doen tegen de bezetters van het Maagdenhuis wegens lokaalvredebreuk (NOS, 2015c & NOS, 2015d). Naar aanleiding van deze aangifte moest de driehoek (burgemeester Van der Laan, politie en het OM) een besluit nemen over het wel of niet ontruimen van het Maagdenhuis. Rond 23.00 uur riepen studenten via AT5 burgemeester Van der Laan op om met hen te bellen (AT5, 2015e). Een woordvoerder van de burgemeester benadrukte dat het een conflict tussen de studenten en de universiteit betrof. *“De enige rol van de burgemeester op dit moment is de beoordeling van de aangifte en het besluit tot ontruiming in samenwerking met het OM en de politie”*, aldus de woordvoerder (NRC, 2015m). Van der Laan besloot toch naar het Maagdenhuis te komen en hij arriveerde daar rond 00.00 uur samen met hoofdcommissaris Aalbersberg (AT5, 2015e). De burgemeester ging met de studenten in gesprek en gaf aan niet eerder te vertrekken dan dat alle vragen waren beantwoord. Hij legde de studenten uit wat een democratie inhield en hij gaf aan dat er een vreedzame uitzetting zou komen, gelijksoortig aan die van het Bungehuis (AT5, 2015e). Na anderhalf uur sloot de burgemeester het gesprek af met de woorden *“Ik wens jullie alle wijsheid, een beetje harmonie en een betere studie toe”* (NOS, 2015m).

Op 9 maart 2015 zei Rethink UvA, een groep actievoerende docenten van de UvA, het vertrouwen in het College van Bestuur op. Deze groep van honderden medewerkers had zich aangesloten bij de studentenprotesten (NRC, 2015f). Een dag later, op 10 maart, liet de UvA in een brief aan de studenten en docenten weten dat het bestuur tien uitgangspunten had opgesteld om *“de interne*

democratie te versterken, de kwaliteit van onderwijs en onderzoek te vergroten, volledige financiële openheid te bieden en de band tussen onderwijs en onderzoek te intensiveren” (Volkskrant, 2015e).

Op 13 maart 2015 gingen een paar honderd studenten en docenten van de UvA opnieuw de straat op om meer democratie en inspraak te eisen (NRC, 2015p). Rond 17.30 uur ging de demonstratie ‘Democratisering van de UvA’ waaraan ongeveer 800 personen deelnamen van start (Politie, 2015b). Deze demonstratie was aangemeld bij de gemeente. Tijdens de protestmars werden rond 19.15 uur twee personen opgepakt, omdat zij het beeld het Lieverdje aan het Spui in brand probeerden te steken (NRC, 2015p). Na de tweede arrestatie werd de politie fysiek belaagd door een groep van 50 personen waaronder ongeveer 15 gemaskerde personen (Mastenbroek, 2015a & Politie, 2015b). Vervolgens verplaatste de groep demonstranten zich naar het politiebureau Burgwallen in de Beursstraat en startte daar rond 20.50 uur een lawaidemonstratie (Politie, 2015b). Hierbij werden leuzen geroepen als ‘alle arrestanten vrij’, ‘fuck the police’, ‘vuile terroristen’ en ‘vuile fascistten’. De politie probeerde met een woordvoerder van de groep in contact te komen, maar dit lukte niet. Vervolgens werd een ruit van het politiebureau vernield. Vanwege de bedreigende situatie voor de ingang van het bureau, de vernielingen en het feit dat het politiebureau al geruime tijd niet toegankelijk was, besloot de politie om de bij het politiebureau aanwezige demonstranten te verwijderen (Mastenbroek, 2015a & Politie, 2015b). Rond 21.35 uur werd de groep gevorderd zich te verwijderen. Hier werd geen gehoor aan gegeven, waarna een linie werd gevormd en geprobeerd werd om de groep weg te drukken. Dat lukte niet en daarom werd er met de wapenstok gepord. De demonstranten oefenden tegendruk uit en toen heeft de politie geweld toegepast in de vorm van een aantal klappen met de wapenstok. Naderhand bleken er ook vernielingen te zijn gepleegd aan politiemotoren en dienstfietsen die bij het politiebureau geparkeerd stonden (Politie, 2015b).

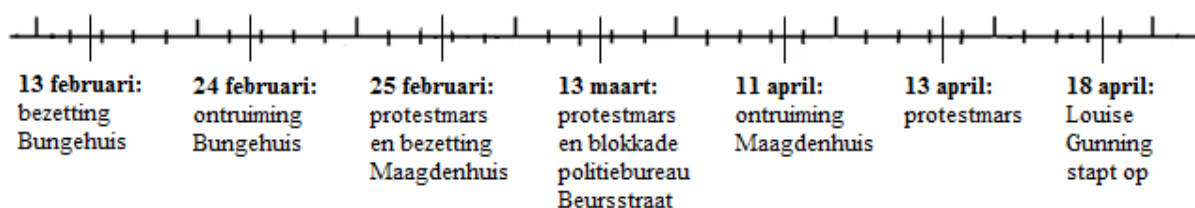
Op 8 april 2015 kondigde de UvA aan naar de rechter te stappen om in een kort geding de ontruiming van het Maagdenhuis af te dwingen nadat onderhandelingen de avond ervoor opnieuw niet tot een akkoord leidden (AT5, 2015h & NOS, 2015h). Het College van Bestuur eiste dat de actievoerders diezelfde dag om 18.00 uur het Maagdenhuis uit zouden zijn. De bezetters gaven geen gehoor aan deze eis, maar gaven een dag later, op 9 april, aan dat ze na een afsluitende manifestatie - Festival der Wetenschappen - op maandag 13 april om 12.00 uur het Maagdenhuis zouden verlaten (AT5, 2015h). Omdat het College van Bestuur deze toezegging niet als een garantie zag, zette het bestuur het kort geding door (NOS, 2015i). Op 10 april 2015 boog de rechtbank zich dan ook over de vraag of de studenten het Maagdenhuis uitgezet konden worden (AT5, 2015h & Politie, 2015). De deurwaarder kwam diezelfde avond langs bij de bezetters om te vertellen dat ze moesten vertrekken en dat voor de mensen die in het pand zouden blijven een dwangsom van duizend euro per dag gold (AT5, 2015j). Louise Gunning verklaarde dat de ontruiming van het Maagdenhuis nodig was, omdat de UvA de veiligheid niet kon garanderen tijdens het Festival der Wetenschappen (NOS, 2015l). Volgens haar hadden ruim 700 mensen zich aangemeld voor het festival, terwijl er maximaal 300 mensen in het

gebouw mochten zijn. Daarnaast was er geen vergunning aangevraagd en waren er volgens Gunning in de nachten ervoor incidenten geweest waarbij geweld was gepleegd (NOS, 2015l). De volgende ochtend, op 11 april 2015, werd het Maagdenhuis door tientallen agenten van de Mobiele Eenheid ontruimd na een bezetting van ruim zes weken (Politie, 2015). Bij de ontruiming werden tien personen gearresteerd vanwege belediging, belemmering van de ontruiming, openlijke geweldpleging en het gooien van verf tegen een politiepaard (AT5, 2015b & Politie, 2015). Een aantal studenten bleef na de ontruiming door middel van een ‘sit-in’ op het plein voor het Maagdenhuis protesteren (NRC, 2015k). Vijf arrestanten werden dezelfde dag of in de loop van zondag 12 april nog vrijgelaten (Van der Laan, 2015a). De andere vijf arrestanten waren in vreemdelingenbewaring gegaan. De rechtbank oordeelde op 30 april 2015 dat de vreemdelingenbewaring vanaf 12 april 2015 onrechtmatig was.

Na de ontruiming bleek dat de bezetters behoorlijk wat troep hadden achtergelaten en vernielingen hadden aangericht. Zo waren er deuren beschadigd, marmeren vloeren beschadigd, ruiten en dakpannen gesneuveld, posters geplakt en muren van graffiti voorzien (AT5, 2015m & Volkskrant, 2015c). Volgens de raadsman van de UvA waren er tevens plafonds kapotgemaakt, kamers opengebroken en incidenten geweest met gewonden (AT5, 2015l). Later (op 12 juni 2015) maakte de UvA bekend dat de bezettingen van het Bungehuis en Maagdenhuis in totaal bijna 700.000 euro²⁷ hadden gekost, deze kosten werden niet op de bezetters verhaald (NRC, 2015b). De UvA achtte het vrijwel uitgesloten dat studenten van de eigen universiteit betrokken waren geweest bij vernielingen tijdens de bezetting (AT5, 2015k). Ook dacht de UvA dat het veel tijd en geld zou gaan kosten om de daders op te sporen. Daarom diende de UvA de gehele schadelast ten gevolge van de bezettingen in bij de verzekeraar (AT5, 2015k & NRC, 2015b).

Op 13 april 2015 werd er opnieuw een protestmars georganiseerd waaraan ongeveer duizend studenten en docenten van de UvA deelnamen (NRC, 2015e & Volkskrant, 2015f). Tijdens de protestmars werd het bestuur van de UvA opgeroepen om terug te treden. Op 17 april 2015 zeiden de twee medezeggenschapsraden van de UvA hun vertrouwen in het bestuur op en op 18 april 2015 besloot Louise Gunning haar ontslag als voorzitter van het College van Bestuur aan te bieden aan de Raad van Toezicht (NRC, 2015i & NRC, 2015l).

De belangrijkste gebeurtenissen van deze casus zijn in de volgende tijdlijn schematisch weergegeven.

²⁷ De bezetting van het Maagdenhuis kostte ten minste 505.000 euro, de bezetting van het Bungehuis 142.000 euro, en de inzet van beveiliging 61.000 euro (NRC, 2015b).

5.4.2) Bevindingen framing strategie

Toen burgemeester Van der Laan in het Maagdenhuis met de studenten in gesprek ging, zei hij het volgende: *“Ik zeg niet: wat een schande dat jullie hier zijn binnengevallen. Dit is Amsterdam. En in Amsterdam kan altijd net iets meer. Omdat er in Amsterdam iets is, dat heet tolerantie (...) Als ik dit als misdaad zag, zou ik hier niet zijn”* (Volkskrant, 2015b). Deze uitspraak is een voorbeeld van frametype 1. De elementen ‘in Amsterdam kan altijd net iets meer’ en ‘als ik dit als misdaad zag, zou ik hier niet zijn’ duiden op een indicator van frametype 1, namelijk het minimaliseren van de betekenis van de gebeurtenis. De burgemeester ontkent met deze woorden dat de gebeurtenis meer dan een ongelukkig incident is. Ook zei de burgemeester tijdens dit gesprek *“dat dit een duidelijk geval was van lokaalvredebreuk, maar dat er nog niet tot ontruiming wordt overgegaan, omdat de gemeente ‘verantwoordelijk’ wil zijn* (Volkskrant, 2015d). Het eerste gedeelte van de zin ‘dat dit een duidelijk geval was van lokaalvredebreuk’, duidt op een indicator van frametype 2. Met deze woorden wordt namelijk erkend dat de gebeurtenis een bedreiging vormt. Echter, het tweede gedeelte van de zin ‘maar dat er nog niet tot ontruiming wordt overgegaan, omdat de gemeente ‘verantwoordelijk’ wil zijn’ duidt op twee indicatoren van frametype 3. De burgemeester geeft met deze woorden aan dat hij de gebeurtenis als een kans ziet, maar ook dat er zelfverwijtbaarheid aangewezen kan worden als dat nodig is vanwege de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Tijdens een interview in het programma ‘Het Gesprek met de Burgemeester’ deed Van der Laan een aantal belangrijke uitspraken naar aanleiding van de protestmars die op 13 maart 2015 plaatsvond. Allereerst zei Van der Laan: *“Dan gaan ze met de demonstranten naar de Beursstraat en eigenlijk ging het daar echt mis. Het woord lawaaidemonstratie klinkt echt iets zoeter en braver dan het volgens de politie in ieder geval was. Dat bureau is driekwartier geblokkeerd geweest (...) Er gingen stenen door ruiten, er werden motoren van de politie beschadigd die buiten stonden en fietsen, dus er was iets meer aan de hand (...) dan de demonstranten suggereerden”* (17) (AT5, 2015d). Daarna zei de burgemeester: *“Hier was dacht ik ook sprake van gezichtsbedekking, ik weet het niet helemaal zeker, maar dan moet je eigenlijk wel meteen optreden, want dan heb je geen herkenning om later te arresteren. Dan heb je dus het risico dat het even escaleert”* (AT5, 2015d). De elementen ‘eigenlijk ging het daar echt mis’, ‘het woord lawaaidemonstratie klinkt iets zoeter en braver dan het was’, ‘er was niet te praten’, ‘de vernielingen’ ‘er was iets meer aan de hand dan de demonstranten suggereerden’, ‘dan moet je eigenlijk wel meteen optreden’ en ‘het risico dat het even escaleert’ duiden op twee indicatoren van frametype 2, namelijk erkenning van de betekenis van de gebeurtenis en de erkenning van de gebeurtenis als een kritieke bedreiging.

Vervolgens deed Van der Laan in hetzelfde programma de volgende uitspraken over de bezetting van het Maagdenhuis: *“Niet via de VVD, maar via de universiteit komt wel tot me dat er momenten zijn in het Maagdenhuis dat er veel minder studenten zijn dan actievoerders. En dat leidt tot het openbreken*

van kamers, er zijn toch wel vernielingen aangericht, er zijn persoonsdossiers bekeken (...) maar nu tendeert het een beetje naar ja wat ruigere dingen” (AT5, 2015d). Als laatste zei hij: *“Dat baart wel zorgen, want als het teveel wordt dan gaat de UvA natuurlijk op een gegeven moment zeggen 'sorry, dit willen we niet langer accepteren' en dan komt er weer een rechter aan te pas en dan komt er misschien weer een vonnis wat wij dan mogen uitvoeren”* (AT5, 2015d). De elementen ‘het openbreken van kamers’, ‘vernielingen’, ‘persoonsdossiers bekeken’, ‘nu tendeert het een beetje naar ja wat ruigere dingen’ en ‘dat baart wel zorgen’ verwijzen eveneens naar twee indicatoren van frametype 2, erkenning van de betekenis van de gebeurtenis en de erkenning van de gebeurtenis als een kritieke bedreiging. Tijdens de Raadscommissie van Algemene Zaken op 9 april 2015 herhaalde Van der Laan de voorgaande uitspraken met de volgende woorden: *“Ik heb inderdaad gezegd dat het een beetje zorgelijk was dat het beeld was dat er steeds meer echte activisten kwamen in plaats van echte studenten. Als ik het even heel grof en schematisch mag zeggen”* (Mastenbroek, 2015b) en *“Maar ik heb ook hier in de raad gezegd dat er vanuit de universiteit wel informatie kwam die aanleiding gaf tot zorgen bij hen en ik denk ook wel bij u. Over het openbreken van kamers en kasten, het inkijken van persoonsdossiers en dat soort dingen”* (Mastenbroek, 2015b). Deze quotes zijn dan ook voorbeelden van frametype 2.

Tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken drie weken eerder, op 19 maart 2015, deed Van der Laan ook een aantal belangrijke uitspraken. Allereerst zei hij: *“Ik was niet geïnformeerd. Ik heb zelf nadat ik op een site van een krant gelezen had (...) dat het uit de hand gelopen was, gevraagd aan mensen of ze wilden uitzoeken wat er precies was gebeurd. U weet dat we daarna in het Maagdenhuis zijn gaan praten en zolang er gepraat wordt, wil het gezegde, wordt er niet geschoten (...) (18)* (Mastenbroek, 2015a). Het element ‘dat het uit de hand gelopen was’ duidt op een indicator van frametype 2, de erkenning van de gebeurtenis als een kritieke bedreiging. De elementen ‘gevraagd aan mensen of ze wilden uitzoeken wat er precies was gebeurd’ en ‘zolang er gepraat wordt, wordt er niet geschoten’ kunnen gekoppeld worden aan indicatoren van frametype 3, namelijk de erkenning van de gebeurtenis als een kans en de focus op de vraag van de schuldige(n).

De quotes *“En ik zal ervoor zorgen dat alle feiten boven water komen”* (Mastenbroek, 2015a), *“Ik wil niet zeggen dat het nooit mis gaat en daarom moet het ook goed uitgezocht worden”* (Mastenbroek, 2015a), *“Ik zeg nu niet dat de politie adequaat heeft opgetreden, want ik weet dat er nu lezingen tegenover elkaar staan. Ik wil ervan uitgaan – als verantwoordelijk gezag voor de openbare orde en veiligheid – dat ze adequaat hebben opgetreden, maar daarmee sluit ik niet uit dat het weleens fout gaat. En ik wil weten: is het hier fout gegaan? Ik loop niet vooruit op een onderzoek”* (Mastenbroek, 2015a) en *“Volgens mij zitten we in het juiste spoor. We willen de feiten boven tafel hebben, op een goede manier bijeengebracht en op een goede manier neergeschreven zodat wij er op een goede manier over door kunnen praten, op het goede moment. Volgens mij zijn we het dan eens”* (Mastenbroek, 2015a), zijn tevens voorbeelden van frametype 3. De elementen ‘alle feiten boven

water laten komen’, ‘goed uitgezocht worden’, ‘ik wil weten: is het hier fout gegaan?’, ‘ik loop niet vooruit op een onderzoek’, feiten boven tafel hebben’ duiden op een indicator van frametype 3, de focus op de vraag van de schuldigen(n) van de gebeurtenissen.

Uit bovenstaande en uit tabel 13 blijkt dat burgemeester Van der Laan in deze casus met name frametype 2 en frametype 3 gebruikte. Van der Laan deed bijna net zoveel uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenis als een kritieke bedreiging beschouwde als uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenis als een kritieke kans zag. Opvallend is dat Van der Laan tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 19 maart 2015 vooral frametype 3 gebruikte waarbij hij de gebeurtenis als een kritieke kans zag en zich focuste op de vraag van de schuldige(n) van de gebeurtenis, terwijl Van der Laan tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 9 april 2015 vooral frametype 2 gebruikte waarbij de burgemeester de gebeurtenis als een kritieke bedreiging erkende en aangaf dat de schuld verspreid moest worden. Ook tijdens ‘Het Gesprek met de Burgemeester’ op 20 maart 2015 gebruikte Van der Laan met name frametype 2. Deze uitkomsten wijzen op het feit dat burgemeester Van der Laan eerst frametype 3 als framing strategie hanteerde, maar dat er later een verschuiving van de framing strategie plaatsvond, namelijk naar het gebruik van frametype 2.

De uitkomsten van de codering van de frametypen zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van de burgemeester per frametype</i>	
Frametype 1 – ontkenning van crisis (code 0)	1 quote
Frametype 2 – gebeurtenis als kritieke bedreiging (code 1)	9 quotes
Frametype 3 – gebeurtenis als kritieke kans (code 2)	7 quotes

Tabel 13: Uitkomsten codering frametypen (casus 4).

5.4.3) Bevindingen politieke uitkomsten

Deze casus is in drie Raadscommissies van Algemene Zaken behandeld (op 19 maart, 9 april en 21 mei 2015). In de Raadscommissie Algemene Zaken op 19 maart 2015 werd het studentenprotest van 13 maart 2015 middels de actualiteit besproken (Mastenbroek, 2015a). In de Raadscommissie Algemene Zaken op 9 april 2015 werd in de rondvraag gevraagd hoe de situatie in het Maagdenhuis op dat moment was (Mastenbroek, 2015b). En in de Raadscommissie Algemene Zaken op 21 mei 2015 werden de schriftelijke vragen van de commissieleden Flentge en Peters (SP) inzake de ontruiming van het Maagdenhuis behandeld (Mastenbroek, 2015c). Op 10 september 2015 stuurde burgemeester Van der Laan het feitenrelaas over de ontruiming van het Maagdenhuis naar de leden van de Raadscommissie Algemene Zaken en werd deze ter kennisgeving aangenomen in de Raadscommissie Algemene Zaken op 8 oktober 2015. Op verzoek van het commissielid Groot Wassink van GroenLinks werd het feitenrelaas geagendeerd voor de Raadscommissie Algemene Zaken op 3 december 2015. Echter, dit agendapunt is verschoven naar de agenda van de Raadscommissie Algemene Zaken op 7 januari 2016. Door deze verschuiving kunnen de uitkomsten

van deze Raadscommissie niet meer worden meegenomen in dit onderzoek. De belangrijkste uitspraken van de raadsleden, die in de drie Raadscommissies van Algemene Zaken gedaan werden en betrekking hebben op het handelen van de burgemeester tijdens en na de problematische demonstraties, worden in deze paragraaf besproken. Door de negatieve en positieve uitspraken van de raadsleden over het handelen van de burgemeester tegenover elkaar te zetten, kan vervolgens een uitspraak worden gedaan over de mate waarin Van der Laan te maken heeft gekregen met aanzienlijke reputatieschade (niet succesvol), geen tot beperkte reputatieschade (succesvol) of reputatieverbetering (meest succesvol).

De SP zei tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 19 maart 2015 het volgende: *“Ik heb het idee dat de burgemeester soms de vragen die gesteld worden wat makkelijk als wantrouwen interpreteert. Volgens mij is onderdeel van vertrouwen in de politie juist dat je kritische vragen durft te stellen (...) En volgens mij ligt dat niet zo heel erg ver uit elkaar als dat de burgemeester doet voorkomen”* (19) (Mastenbroek, 2015a). Uit de elementen ‘wat makkelijk als wantrouwen interpreteert’ en ‘volgens mij ligt het niet zo heel erg ver uit elkaar als dat de burgemeester doet voorkomen’ blijkt een negatieve toon. Ook de volgende uitspraak die GroenLinks deed tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 9 april 2015 bevat een negatieve toon: *“Het gaat erom dat ik zijn conclusie niet deel (...) want ik zou dan toch wel willen weten welke concrete aanwijzingen u heeft dat het zo uit hand de loopt, want ik heb ook wel verhalen gehoord van het College van Bestuur die (...) wat aangedikt lijken en u bent toch ook wel met mij eens dat je heel goed én student én activist kunt zijn”* (20) (Mastenbroek, 2015b). Uit deze quote wordt duidelijk dat GroenLinks het niet eens is met de conclusie van de burgemeester en met het feit dat de burgemeester de betekenis van de gebeurtenissen maximaliseert. De quote van D66 *“Ik ben tevreden met de antwoorden van de burgemeester op dit moment”* (Mastenbroek, 2015a) bevat een positieve toon. Uit het element ‘tevreden’ blijkt deze positieve toon.

Naast deze drie quotes zijn er geen andere uitspraken gecodeerd met code 4 (negatief over het handelen van de burgemeester) of code 5 (positief over het handelen van de burgemeester). Op basis van deze uitkomsten kan geconcludeerd worden dat de commissieleden akkoord gingen met de toezegging van een feitenrelaas door de burgemeester en dat zij weinig tot geen kritiek op het handelen van de burgemeester hadden. De oppositie wees de burgemeester dan ook geen schuld en toe de burgemeester zelf had zijn verantwoordelijkheid geaccepteerd (zie vorige paragraaf). Van der Laan gaf tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken van 19 maart 2015 aan dat hij verantwoordelijk is voor het politieoptreden (Mastenbroek, 2015a). Deze combinatie van vrijspraak van schuld en acceptatie van verantwoordelijkheid leidt volgens de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009: 89) tot schuld minimalisering, waarbij de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt. Gesteld kan worden dat Van der Laan geen tot beperkte reputatieschade opliep in deze casus en dat hij in staat was om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen. Alhoewel uit

tabel 14 niet blijkt dat burgemeester Van der Laan aanbleef na de gebeurtenis is dit wel het geval. Dit is een feit welke in de geselecteerde documenten en fragmenten niet naar voren kwam.

De uitkomsten van de codering van de politieke uitkomsten zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal quotes van raadsleden over het handelen van de burgemeester</i>	
Overwegend neutraal óf er worden alleen feiten beschreven (code 3)	59 keer
Overwegend negatief (code 4)	2 quotes
Overwegend positief (code 5)	1 quote
<i>Aantal keren de volgende feiten gecodeerd</i>	
De burgemeester blijft aan na de gebeurtenis (code 6)	0 keer
De burgemeester treedt af na de gebeurtenis (code 7)	0 keer

Tabel 14: Uitkomsten codering politieke uitkomsten (casus 4).

5.4.4) Bevindingen overige factoren

In deze paragraaf wordt beschreven of de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) aanwezig waren in de vierde casus. Daarnaast wordt beschreven in hoeverre de factoren van invloed waren op de ‘framing contest’, op het gekozen crisis frame van burgemeester Van Aartsen en op de politieke uitkomst van de burgemeester. Later in dit hoofdstuk, bij de belangrijkste bevindingen, wordt beschreven in hoeverre de overige factoren van invloed zijn geweest op het verband (framing strategie - politieke uitkomst) dat in deze scriptie wordt onderzocht.

5.4.4.1) Massa media

Deze overige factor is geoperationaliseerd in zes indicatoren (zie tabel 3 en bijlage V). De quotes die één van de indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd aan de hand van een coderingstabel (zie tabel 22 in bijlage V). In deze casus waren de massa media als overige factor aanwezig. Dit blijkt uit de quote die in deze sub paragraaf is opgenomen.

De volgende uitspraak werd door de VVD gedaan tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 19 maart 2015: *“Ik ben heel erg blij dat de burgemeester toelichting kan geven op wat er precies vorige week gebeurd is. Ik moet zeggen dat ik het echt heel erg lastig en vervelend vindt dat we zonder de context te kennen al wekenlang in de media en nu ook weer in de raad spreken over een Amsterdamse politie die excessief geweld zou gebruiken, racistisch zou zijn. Dit zijn grote woorden. Ik wil eerst de burgemeester horen voordat we met dit soort dingen gaan strooien. Ik heb daar problemen mee”* (Mastenbroek, 2015a). Deze quote kan gekoppeld worden aan de vierde indicator van massa media in dit onderzoek waarbij de massa media schuldigen aanwijzen en daarbij exogene factoren (van buiten afkomstig) van de mini-crisis benadrukken. De rol die de media hier spelen is dan ook die van het aanwijzen van schuldigen. De media verspreiden berichten waarin gesproken werd over een Amsterdamse politie die excessief geweld zou gebruiken en racistisch zou zijn. Dit was dan ook de voornaamste reden voor het uit de hand lopen van de demonstraties volgens de media, maar volgens

(onder andere) de VVD was het niet zeker of dat beeld wel juist was. Deze partij vond het belangrijk dat de burgemeester daar duidelijkheid over zou scheppen.

De massa media ondersteunden frametype 3 van de burgemeester wat betreft het aanwijzen van schuldigen van de gebeurtenissen. Echter, Van der Laan wees niet zomaar schuldigen aan en wilde eerst de feiten boven water krijgen (zie sub paragraaf 5.4.4.2). De massa media creëerden een negatief beeld van de Amsterdamse politie en burgemeester Van der Laan moest de raadsleden ervan overtuigen dat beeld niet zomaar als waarheid aan te nemen. Dit deed hij door de Amsterdamse politie te verdedigen en verschillende voorbeelden te noemen van optredens waarbij de Amsterdamse politie adequaat had gehandeld (Mastenbroek, 2015a). Aangezien de burgemeester verantwoordelijk is voor het politieoptreden probeerde Van der Laan invloed uit te oefenen op zijn politieke uitkomst door het negatieve media beeld over de Amsterdamse politie tegen te spreken.

5.4.4.2) Officieel onderzoek

Bij deze overige factor wordt er gekeken of er een officieel onderzoek is gestart naar aanleiding van de mini-crisis en als dit het geval is, dan wordt er ook gekeken naar de resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester. Deze factor is dan ook geoperationaliseerd in de volgende twee indicatoren: 1) Naar aanleiding van de problematische demonstratie is er een officieel onderzoek gestart; 2) De resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester. De quotes die één van deze twee indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd met de codes 9.1 en 9.2 (zie tabel 22 in bijlage V). In deze casus werd het officieel onderzoek als overige factor genoemd. De belangrijkste quotes die betrekking hebben op het officieel onderzoek zijn in deze sub paragraaf opgenomen.

Tijdens een interview met een journalist van AT5 in het programma ‘Het Gesprek met de Burgemeester’ zei Van der Laan het volgende: *“Dat verdient goed uitgezocht te worden, want als het zo is dat andere middelen echt geen resultaat konden hebben, dan is dat rechtmatig (...) Daarvoor hebben we een klachtencommissie (...) Wij kunnen nu geen eindoordeel vellen. Als men een klacht indient over het feitenrelaas dat ik door de politie laat opstellen, dan gaat de commissie oordelen en dat is een onafhankelijke commissie (...)”* (22) (AT5, 2015d). Uit deze quote blijkt dat een onafhankelijke commissie een onderzoek zal starten naar het politieoptreden als er klachten worden ingediend bij deze commissie.

Tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 19 maart deed de burgemeester de volgende uitspraken. *“Ik vind dat de normale weg is dat als er zorgen zijn dat het is misgegaan dan hebben we de Commissie voor Politieklachten. Ik zorg voor een goed feitenrelaas. Zij moeten zorgen voor al het bewijsmateriaal dat zij hebben (...) Dan kan de commissie z’n werk doen (...)”* (23) (Mastenbroek,

2015a) en *“Waarheidsvinding is wat we moeten doen en we gaan het doen (...) De klachtencommissie kan het feitenrelaas toetsen aan de hand van het bewijs dat wordt aangedragen door de studenten (...)”* (24) (Mastenbroek, 2015a). De volgende woorden sprak Van der Laan tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 21 mei 2015. *“Ik heb toen uw raad een feitenrelaas beloofd en ik raadde de mensen die daar boos over waren snel een klacht in te dienen. Dat is bij een onafhankelijke klachtencommissie en als je het niet eens bent met de uitkomst dan kan je ook nog naar de Nationale ombudsman”* (Mastenbroek, 2015c). Uit de elementen ‘Commissie voor Politieklachten’, ‘inhoudelijke uitkomst’, ‘waarheidsvinding’, ‘onafhankelijke klachtencommissie’, ‘het feitenrelaas toetsen aan de hand van het bewijs dat wordt aangedragen door de studenten’ en ‘klacht indienen’ blijkt opnieuw dat een onafhankelijk onderzoek gestart kan worden op het moment dat de klachtencommissie bewijsmateriaal krijgt aangedragen. Het feitenrelaas kan dan aan het bewijsmateriaal worden getoetst en vervolgens kan een onafhankelijk oordeel over het politieoptreden worden geveld.

Uit deze paragraaf is gebleken dat burgemeester Van der Laan meerdere uitspraken heeft gedaan over de mogelijkheid om een onafhankelijk onderzoek van start te laten gaan op het moment dat er klachten zouden worden ingediend bij de Commissie voor Politieklachten. De mogelijkheid van een officieel onderzoek ondersteunde deels de framing strategie van de burgemeester. Het ondersteunde namelijk het gebruik van frametype 3 waarbij de focus op de vraag van de schuldige(n) van de gebeurtenissen ligt. Echter, uit het meest recente beschikbare politierapport over de ontruiming van het Maagdenhuis is gebleken dat er in de periode voor 27 augustus 2015 geen klachten waren ingediend bij de politie en dat er daarom geen officieel onderzoek van start is gegaan (Politie, 2015a). Deze overige factor heeft dan ook geen invloed gehad op de politieke uitkomst van de burgemeester.

5.4.4.3) Contextuele factoren

De laatste van de drie overige factoren in dit onderzoek bestaat uit de contextuele factoren. Hierbij wordt er gekeken naar de politieke timing. Deze overige factor is geoperationaliseerd in twee indicatoren: 1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis; 2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis. De quotes die één van deze indicatoren bevatten, zijn in de geselecteerde documenten en fragmenten gecodeerd met de codes 10.1 en 10.2 (zie tabel 15 en bijlage X). In deze casus was de politieke timing als overige factor aanwezig. De quotes die de rol van de politieke timing beschrijven, zijn in deze sub paragraaf opgenomen.

Tijdens de Raadscommissie Algemene Zaken op 21 mei 2015 deed burgemeester Van der Laan de volgende uitspraken: *“Het is goed om even te vertellen dat ik het een beetje vanaf een afstand gevolgd heb. Ik heb de ontruiming wel voorbereid en vertrok toen op vrijdagmiddag naar Frankrijk. Ik ging er inderdaad vanuit, toen ik weg was, dat de ontruiming pas op maandag zou plaatsvinden nadat het festival was geweest”* (Mastenbroek, 2015c) en *“Nu is het geval (...) dat ik op de plek aankwam in*

Frankrijk waar ik wezen moest en ik deed mijn telefoon weer aan na uit het vliegtuig te zijn gestapt en het eerste telefoontje was van een bezetter van het Maagdenhuis, het tweede telefoontje was van de voorzitter van het College van Bestuur en het derde telefoontje was van mijn locoburgemeester. Dat is hartstikke leuk als je een weekend weggaat en de eerste drie telefoontjes gaan over die kwestie (...) Ik ben op dat moment niet in de positie om een bemiddeling zelf te doen vanuit Zuid-Frankrijk (...) Dat heeft vervolgens de locoburgemeester, die was de laatste dus die belde, van mij overgenomen” (21) (Mastenbroek, 2015c). Uit deze quotes blijkt dat de burgemeester tijdens de ontruiming van het Maagdenhuis in Zuid-Frankrijk was en niet in de gelegenheid was om zelf te bemiddelen tussen de vertegenwoordigers van de bezetters van het Maagdenhuis en het College van Bestuur.

Gesteld kan worden dat de politieke timing als ongelukkig werd ervaren, maar dat de afwezigheid van de burgemeester geen invloed had op de politieke uitkomst van burgemeester Van der Laan. De burgemeester was maar een aantal dagen weg en de Amsterdamse raadsleden hadden daar geen kritiek op. De locoburgemeester heeft de taken overgenomen en waarschijnlijk heeft deze locoburgemeester de taken goed uitgevoerd, aangezien hier geen negatieve uitspraken over werden gedaan door raadsleden. Doordat de burgemeester afwezig was kon hij - naast de bezetters van het Maagdenhuis en het College van Bestuur - de media niet te woord staan. Dit had geen negatieve gevolgen voor het gekozen crisis frame van de burgemeester wat (gedeeltelijk) verklaard kan worden door het feit dat de media zich vooral bezighielden met het schetsen van een negatief beeld over de Amsterdamse politie.

De tweede indicator van deze overige factor bestond uit de periode dat de burgemeester gevestigd was op het moment van de mini-crisis. Uit de geselecteerde dataset is niet gebleken hoelang Van der Laan gevestigd was als burgemeester op het moment van de mini-crisis. Echter, gesteld kan worden dat het een feit is dat Van der Laan sinds juli 2010 burgemeester van Amsterdam is. Van der Laan was dan ook 4,5 jaar als burgemeester gevestigd toen hij met de bezettingen van het Bungehuis en Maagdenhuis te maken kreeg. Op 2 oktober 2015 liet Van der Laan de commissaris van de Koning weten dat hij zichzelf beschikbaar stelde voor een tweede ambtstermijn als burgemeester van Amsterdam.²⁸ Als de gemeenteraad geen bezwaar maakt (dit is tot op het moment van schrijven niet gebeurd), dan zal Van der Laan tot 2022 als burgemeester van Amsterdam gevestigd blijven.

De uitkomsten van de codering van de overige factoren zijn samengevat in de volgende tabel.

<i>Aantal keren de volgende indicatoren van de overige factoren gecodeerd</i>	
<i>Massa media</i>	
1) De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester wel/niet naar voren en ondersteunen dit crisis frame wel/niet;	
- wel;	0 keer
- niet;	0 keer

²⁸ Zie: Volkskrant (2015), ‘Van der Laan wil tweede termijn als burgemeester Amsterdam’, 2 oktober.

2) De media hebben een bepaalde boodschap anders geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was;	0 keer
3) De media wijzen schuldigen aan: - en benadrukken daarbij exogene factoren van de mini-crisis;	1 keer
- en benadrukken daarbij endogene factoren van de mini-crisis.	0 keer
4) De media geven een ander beeld van de situatie weer.	0 keer
<i>Officieel onderzoek</i>	
1) Naar aanleiding van de mini-crisis is er een officieel onderzoek gestart;	10 keer
2) De resultaten van het officieel onderzoek.	0 keer
<i>Contextuele factoren</i>	
1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis;	2 keer
2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis.	0 keer

Tabel 15: Uitkomsten codering overige factoren (casus 4).

5.4.5) Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf worden de belangrijkste bevindingen van de vierde casus besproken.²⁹ Wat betreft de framing strategie van burgemeester Van der Laan kan gesteld worden dat de burgemeester een combinatie van de frametypen 2 en 3 gebruikte tijdens en na bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en de problematische demonstratie die plaatsvonden. Van der Laan gebruikte frametype 2 waarbij de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging werden gezien en hij gebruikte frametype 3 waarbij de gebeurtenissen als een kritieke kans werden gezien. Opvallend was dat Van der Laan eerst frametype 3 als framing strategie gebruikte en dat deze strategie verschoof naar het gebruik van frametype 2.

Wat betreft de politieke uitkomst kan gesteld worden dat burgemeester Van der Laan geen tot beperkte reputatieschade opliep na de mini-crisis. Dit blijkt onder meer uit het feit dat de meerderheid van de raadsleden zich achter de burgemeester schaarde. Zij gingen akkoord met de toezeggingen van de feitenrelazen door de burgemeester en hadden weinig tot geen kritiek op het handelen van de burgemeester, maar spraken niet hun lof en steun uit richting de burgemeester waardoor er geen sprake was van reputatieverbetering. De oppositie wees de burgemeester geen schuld toe, de burgemeester zelf had zijn verantwoordelijkheid geaccepteerd en bleef vervolgens als burgemeester gevestigd. Deze uitkomst komt overeen met de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009) waarin de combinatie van vrijspraak van schuld en acceptie van verantwoordelijkheid tot schuld minimalisering leidt en de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt. Burgemeester Van der Laan was dan ook in staat om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen.

Wat betreft de overige factoren kan gesteld worden dat deze alle drie een rol speelden binnen deze casus, maar dat deze alle drie geen directe invloed hadden op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomst van burgemeester Van der Laan. Allereerst speelden de massa media een rol in het aanwijzen

²⁹ Een overzichtstabel met de uitkomsten van het coderen is opgenomen in bijlage X.

van de schuldigen van de gebeurtenissen. De media verspreidden namelijk berichten waarin gesproken werd over een Amsterdamse politie die excessief geweld zou gebruiken en racistisch zou zijn. De massa media ondersteunden daarbij frametype 3 van de burgemeester waarbij de focus ligt op de vraag van de schuldige(n) van de gebeurtenissen. Echter, Van der Laan wees niet zomaar schuldigen aan en wilde eerst de feiten boven water krijgen. De massa media creëerden een negatief beeld van de Amsterdamse politie en burgemeester Van der Laan moest de raadsleden ervan overtuigen dat beeld niet zomaar als waarheid aan te nemen. Aangezien de burgemeester verantwoordelijk is voor het politieoptreden probeerde Van der Laan invloed uit te oefenen op zijn politieke uitkomst door het negatieve media beeld over de Amsterdamse politie tegen te spreken.

Ten tweede werden er door burgemeester Van der Laan meerdere uitspraken gedaan over de mogelijkheid om een onafhankelijk onderzoek van start te laten gaan op het moment dat er klachten zouden worden ingediend bij de Commissie voor Politieklachten. De mogelijkheid van een officieel onderzoek ondersteunde deels de framing strategie van de burgemeester. Het ondersteunde namelijk frametype 3 waarbij de focus op de vraag van de schuldige(n) ligt. Echter, omdat er uiteindelijk geen klachten waren ingediend bij de politie is er geen officieel onderzoek van start gegaan. Deze overige factor heeft dan ook geen invloed gehad op de politieke uitkomst van de burgemeester.

Als laatste speelden de contextuele factoren een rol in de zin dat de politieke timing als ongelukkig werd ervaren, omdat burgemeester Van der Laan op het moment van de ontruiming van het Maagdenhuis in Zuid-Frankrijk was. Echter, de afwezigheid van de burgemeester had geen invloed op de politieke uitkomst van burgemeester Van der Laan. De burgemeester was maar een aantal dagen weg en de Amsterdamse raadsleden hadden daar geen kritiek op. Doordat de burgemeester afwezig was kon hij - naast de bezetters van het Maagdenhuis en het College van Bestuur - de media niet te woord staan. Dit had geen negatieve gevolgen voor het gekozen crisis frame van de burgemeester wat (gedeeltelijk) verklaard kan worden door het feit dat de media zich vooral bezighielden met het schetsen van een negatief beeld over de Amsterdamse politie.

Geconcludeerd kan worden dat het mechanisme er bij deze casus als volgt uitzag. Burgemeester Van der Laan gebruikte als framing strategie een combinatie van de frametypen 2 en 3. Hij deed zowel uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging zag als uitspraken waaruit bleek dat hij de gebeurtenissen als een kritieke kans zag. Hierbij is er een verschuiving van framing strategie opgetreden, namelijk van het gebruik van frametype 3 naar het gebruik van frametype 2. De politieke uitkomst van deze casus was geen tot beperkte reputatieschade voor burgemeester Van der Laan. De drie overige factoren speelden wel een rol binnen deze casus, maar hadden uiteindelijk geen invloed op de 'framing contest' en de politieke uitkomst van burgemeester Van der Laan.

5.5) Vergelijking van de casussen

Voorafgaand aan deze paragraaf zijn de bevindingen van onderstaande vier casussen besproken. Hierbij was Jozias van Aartsen (VVD) als burgemeester gevestigd bij de eerste en de tweede casus en Eberhard van der Laan (PvdA) bij de derde en de vierde casus:

- 1) De demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag;
- 2) De demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag;
- 3) De demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam;
- 4) De bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en de protestmarsen in Amsterdam.

In deze paragraaf worden per onderdeel van het conceptueel model de belangrijkste bevindingen gepresenteerd en met elkaar vergeleken. Vanwege het ingebedde casestudie ontwerp van dit onderzoek en de meeste gelijkende casussen worden in iedere sub paragraaf vergelijkingen binnen dezelfde context (casus 1 met casus 2 en casus 3 met casus 4) en tussen de twee contexten gedaan (casus 1 en 2 met casus 3 en 4) (zie figuur 3). Op deze manier wordt duidelijk welke lessen er getrokken kunnen worden uit vergelijkingen van mini-crisis binnen dezelfde context en binnen een andere context. De paragraaf wordt afgesloten met een algehele analyse waarin de bevindingen in het kader van het conceptueel model van dit onderzoek worden besproken.

5.5.1) Framing strategieën

In tabel 16 zijn de uitkomsten van de gebruikte frametypen van de burgemeesters per casus weergegeven. Uit de tabel blijkt dat frametype 2 het hoogste scoort gelet op het aantal quotes. Bij dit frametype wordt de gebeurtenis als een kritieke bedreiging gezien en wordt de schuld verspreid. Bij drie van de vier casussen bleek frametype 2 het meest toegepast te worden en bij twee casussen werd dit frametype gecombineerd met een ander frametype. Bij de eerste casus is er namelijk een combinatie te zien van de frametypen 1 en 2 en bij de vierde casus is er een combinatie te zien van de frametypen 2 en 3. Hieruit blijkt dat Van Aartsen en Van der Laan bij één casus frametype 2 als dominante framing strategie gebruikten en bij één casus een combinatie van frametype 2 met een ander frametype. Echter, dit andere frametype was niet hetzelfde bij beide burgemeesters. Geconcludeerd kan worden dat de framing strategieën van de burgemeesters binnen de meest gelijkende casussen niet exact hetzelfde waren – zowel binnen dezelfde context als tussen de twee contexten –, maar dat frametype 2 in ieder geval wel deel uitmaakte van de framing strategieën van de burgemeesters in alle vier de casussen. Deze framing strategieën van de burgemeesters bleken – gelet op de politieke uitkomsten van de burgemeesters – succesvol te zijn geweest.

Frametype	Casus 1	Casus 2	Casus 3	Casus 4	Totaal
I	14	1	2	1	18
II	12	17	9	9	47
III	1	2	3	7	13
Totaal	27	20	14	17	-

Tabel 16: Aantal quotes van de burgemeesters per frametype en per casus.

5.5.2) Politieke uitkomsten

In tabel 17 zijn de bevindingen van de politieke uitkomsten van de burgemeesters per casus weergegeven. In deze tabel is niet alleen aangegeven of de burgemeesters aanzienlijke reputatieschade, geen tot beperkte reputatieschade of reputatieverbetering hebben opgelopen, de uitkomsten zijn ook gekoppeld aan de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009: 89) (zie tabel 1 in hoofdstuk 3) waarin wordt aangegeven dat de elite geconfronteerd kan worden met 1) schuld minimalisering; 2) schuld aanvaarding; 3) schuld vermijding; 4) schuld confrontatie. De uitkomsten van deze matrix blijken overeen te komen met de politieke uitkomsten van dit onderzoek. Bij de casussen 1, 2 en 4 leidde de combinatie van vrijspraak van schuld door de oppositie en acceptatie van de verantwoordelijkheid door de burgemeester namelijk tot schuld minimalisering waarbij de elite waarschijnlijk geen reputatieschade oploopt. Bij deze casussen waren de politieke uitkomsten van de burgemeesters inderdaad: geen tot beperkte reputatieschade. Boin e.a. (2009) beschrijven deze uitkomst van schuld minimalisering als een ideaal, maar het past volgens hen niet goed bij de wereld van de praktijk. Opvallend is dat bij drie van de vier onderzochte casussen de uitkomst toch schuld minimalisering is waardoor deze conclusie van Boin e.a (2009) in twijfel kan worden getrokken.

Bij casus 3 was er sprake van een combinatie van vrijspraak van schuld door de oppositie en het ontkennen van verantwoordelijkheid door burgemeester Van der Laan. Deze combinatie leidt volgens de matrix van het politieke spel tot schuld vermijding waarbij de elite waarschijnlijk ook geen reputatieschade oploopt. Dat bleek ook het geval te zijn. De politieke uitkomst van burgemeester Van der Laan was namelijk geen tot beperkte reputatieschade. Volgens Boin e.a. (2009) behoort schuld vermijding tot één van de alternatieven met een lage tot gemiddelde waarschijnlijkheid en wordt deze optie gekozen om de ‘worst case scenario’ (schuld aanvaarding) te vermijden.

Gesteld kan worden dat de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009) – met een kleine aanpassing van de categorieën³⁰ – goed toepasbaar is op de politieke uitkomsten van de onderzochte casussen, maar dat de conclusies die Boin e.a. (2009) verbinden aan de uitkomsten niet geheel overeenkomen met de uitkomsten van dit onderzoek. Meer onderzoek naar de empirie (bewijs uit de

³⁰ In dit onderzoek zijn de categorieën 1) reputatieschade; 2) geen reputatieschade; 3) reputatieverbetering, aangepast naar de categorieën: 1) aanzienlijke reputatieschade; 2) geen tot beperkte reputatieschade; 3) reputatieverbetering (zie tabel 3).

praktijk) zou kunnen bijdragen aan het verbeteren van de bestaande crisisexploitatie theorie van Boin e.a. (2009) zodat deze meer solide wordt (zie aanbevelingen voor verder onderzoek in conclusie).

Uit bovenstaande blijkt dat een belangrijk verschil binnen de casussen was dat burgemeester Van der Laan bij casus 3 de verantwoordelijkheid ontkende terwijl bij de andere casussen (1, 2 en 4) de verantwoordelijkheid door de burgemeester werd geaccepteerd. Echter, de politieke uitkomst was in alle vier de casussen geen tot beperkte reputatieschade. Dit is dan ook een belangrijke overeenkomst tussen de uitkomsten van de vier casussen (zowel binnen dezelfde context als tussen de twee contexten). Van Aartsen en Van der Laan waren bij alle vier de casussen in staat om de politieke schade en de schuld in de nasleep van de mini-crisis te voorkomen. Zij bleven in alle vier de casussen als burgemeester gevestigd.

Opgemerkt kan worden dat het politieke spel in beide gemeenten op een andere manier werd gespeeld. In de Haagse gemeenteraad werden duidelijke positieve en negatieve uitspraken gedaan over het handelen van burgemeester Van Aartsen tijdens en na de mini-crisis terwijl er in de Amsterdamse gemeenteraad wel kritische vragen werden gesteld aan burgemeester Van der Laan over de gebeurtenissen, maar dat er weinig uitspraken werden gedaan waaruit bleek dat de raadsleden positief of negatief waren over het handelen van de burgemeester tijdens en na de mini-crisis. Gesteld kan worden dat er in de onderzochte casussen een verschil duidelijk werd tussen de vergaderculturen in de Haagse en Amsterdamse gemeenteraad waarbij Van Aartsen zichzelf steeds weer opnieuw moest verantwoorden en Van der Laan niet. Opvallend is dat deze verschillende vergaderculturen – en daarmee een verschil in de contexten – niet tot verschillende politieke uitkomsten hebben geleid.

Politieke uitkomsten	Casus 1	Casus 2	Casus 3	Casus 4
Aanzienlijke reputatieschade	-	-	-	-
Geen tot beperkte reputatieschade	X (schuld minimalisering)	X (schuld minimalisering)	X (schuld vermijding)	X (schuld minimalisering)
Reputatieverbetering	-	-	-	-

Tabel 17: Bevindingen politieke uitkomsten van de burgemeesters per casus.

5.5.3) Overige factoren

In het conceptueel model van dit onderzoek zijn drie overige factoren opgenomen, namelijk 1) massa media; 2) officiële onderzoeken; 3) contextuele factoren. Volgens Boin e.a. (2009) kunnen (onder andere) deze factoren de crisisexploitatie beïnvloeden. In dit onderzoek is rekening gehouden met de drie genoemde overige factoren en is onderzocht in hoeverre deze een rol hebben gespeeld in de casussen en in hoeverre deze van invloed zijn geweest op de ‘framing contest’ en op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. In tabel 18 is weergegeven welke overige factor bij welke casus een

rol heeft gespeeld. Per overige factor zullen de rollen van de overige factoren en de overeenkomsten en verschillen in onderstaande sub paragrafen worden besproken.

Overige factoren	Casus 1	Casus 2	Casus 3	Casus 4
Massa media	X	X	-	X
Officieel onderzoek	-	X	-	X
Contextuele factoren	X	-	-	X

Tabel 18: Bevindingen overige factoren per casus.

5.5.3.1) *Massa media*

De massa media speelden bij drie van de vier casussen een bijzondere rol, namelijk bij de casussen 1, 2 en 4. Tabel 18 laat dan ook zien dat de massa media als overige factor bij de meeste casussen een rol speelden. De massa media deden dit op de volgende manieren: 1) door het gekozen crisis frame van de burgemeester niet te ondersteunen en naar buiten te brengen; 2) door een bepaalde boodschap anders te interpreteren dan dat oorspronkelijk de bedoeling was; 3) door schuldigen aan te wijzen en daarbij exogene factoren van de mini-crisis te benadrukken; 4) door een ander (negatief) beeld van de situatie weer te geven. Dit zorgde bij alle drie de casussen voor een invloed vanuit de media op de ‘framing contests’ waardoor burgemeester Van Aartsen en burgemeester Van der Laan moeite moesten doen om hun gekozen crisis frame duidelijk te maken. Met name in casus 1 was de invloed van de massa media groot en Van Aartsen riep zichzelf daarom ook uit tot de ‘zomerkommer’ van 2014. Bij casus 2 was deze media-aandacht minder gericht op burgemeester Van Aartsen, maar meer op het Haagse politiekorps die door de media neer werd gezet als een racistisch politiekorps welke buitensporig geweld zou gebruiken. Bij casus 4 was de media-aandacht ook minder op burgemeester Van der Laan gericht en meer op het Amsterdamse politiekorps die tevens door de media werd afgespiegeld als een racistisch politiekorps welke buitensporig geweld zou gebruiken. De politiekorpsen kregen de schuld toegewezen door de media en dat is dan ook een belangrijke overeenkomst die bij het vergelijken van de twee contexten zichtbaar wordt. Doordat burgemeesters verantwoordelijk zijn voor het politieoptreden was het voor zowel burgemeester Van Aartsen als voor burgemeester Van der Laan van belang om de door de media gecreëerde negatieve beelden over de politiekorpsen tegen te spreken.

De massa media waren niet van invloed op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. Uit de uitkomsten van de casussen werd duidelijk dat de politieke uitkomsten van de burgemeesters niet veranderden door de invloed van de massa media. De burgemeesters liepen geen reputatieschade op door de invloed van de massa media, omdat de burgemeesters de mogelijkheid kregen om de rollen van de media toe te lichten in de gemeenteraad. Naar aanleiding van de toelichtingen van de burgemeesters schaarde de meerderheid van de raadsleden zich (zowel in Den Haag als in Amsterdam) achter de burgemeester en mochten beide burgemeesters aanblijven. Gesteld kan dan ook worden dat

de massa media geen negatieve invloed hadden op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. Echter, zij hadden ook geen positieve invloed op de politieke uitkomsten van de burgemeesters, aangezien de burgemeesters geen reputatieverbetering opliepen door de invloed van de massa media.

Zoals in het theoretisch kader werd beschreven, stelden Boin e.a. (2009) dat hoe meer er exogene factoren (van buiten afkomstig) van een crisis worden benadrukt bij verslaggeving en commentaar van de media, hoe minder waarschijnlijk het is dat overheidsactoren met negatieve politieke gevolgen in de nasleep van een crisis te maken zullen krijgen. In twee van de onderzochte casussen (bij de casussen 2 en 4) werd de schuld van de gebeurtenissen door de media neergelegd bij een exogene factor, namelijk bij de politie. Bij deze casussen kregen de burgemeesters niet met negatieve politieke gevolgen in de nasleep van de mini-crisis te maken. De uitkomsten van dit onderzoek ondersteunen dan ook de stelling van Boin e.a. (2009) wat betreft de invloed van de massa media op de politieke uitkomst.

5.5.3.2) Officiële onderzoeken

Officiële onderzoeken speelden bij twee van de vier casussen een rol, namelijk bij de casussen 2 en 4. Hieruit blijkt dat binnen de context van Den Haag het officieel onderzoek bij één casus een rol speelde en dat dit ook het geval was bij één casus binnen de context van Amsterdam. Bij casus 2 werd er een onderzoek door de Rijksrecherche (onder leiding van het Openbaar Ministerie in Den Haag) gestart naar de aanhouding en het daarop onwel worden van de 42-jarige Mitch Henriquez bij het muziekfestival Night at the Park. Bij casus 4 werd besproken dat het mogelijk was om een officieel/onafhankelijk onderzoek van start te laten gaan, maar doordat er geen klachten werden ingediend bij de Commissie voor Politieklachten is dit niet gebeurd. Als verschil kan dan ook genoemd worden dat bij casus 2 daadwerkelijk een officieel onderzoek van start is gegaan terwijl bij casus 4 dit officieel onderzoek niet van start is gegaan. Daarnaast werd bij casus 2 duidelijk dat het gekozen crisis frame van de burgemeester (frametype 2 – gebeurtenis als kritieke bedreiging) niet direct in lijn lag met de start van een officieel onderzoek, maar dat de start van het officieel onderzoek geen invloed heeft gehad op het crisis frame van de burgemeester. Terwijl bij casus 4 duidelijk werd dat de mogelijkheid van een officieel onderzoek deels de framing strategie van burgemeester Van der Laan ondersteunde. Het ondersteunde namelijk zijn gebruik van frametype 3 (gebeurtenis als kritieke kans) waarbij de focus op de vraag van de schuldige(n) ligt.

Verder kan genoemd worden dat burgemeester Van der Laan geen politiek slachtoffer is geworden door de invloed van het officieel onderzoek, aangezien het onderzoek niet van start is gegaan bij casus 4. Doordat op het moment van schrijven de onderzoeksresultaten nog niet (volledig) naar buiten zijn gebracht wat betreft het onderzoek van de Rijksrecherche naar de doodsoorzaak van Mitch Henriquez, is het nog niet mogelijk om een oordeel te vellen over de vraag of het officieel onderzoek van invloed is geweest op de politieke uitkomst van burgemeester Van Aartsen. De uitkomsten van de onderzochte casussen kunnen dan ook niet vergeleken worden met de stelling die Boin e.a. (2009) doen over de

invloed van officiële onderzoeken op de politieke uitkomst³¹, aangezien er binnen de onderzochte casussen maar één officieel onderzoek was gestart waarvan de uitkomsten nog niet (volledig) naar buiten zijn gebracht.

5.5.3.3) Contextuele factoren

De contextuele factoren speelden bij twee van de vier casussen een rol, namelijk bij de casussen 1 en 4. Tijdens de problematische demonstraties van 24 juli en 10 augustus 2014 was burgemeester Van Aartsen op vakantie in Frankrijk en hij besloot daar te blijven. In casus 4 speelde de politieke timing een rol, omdat burgemeester Van der Laan tijdens de ontruiming van het Maagdenhuis een weekend in Frankrijk was. Als overeenkomst kan dan ook genoemd worden dat Van Aartsen en Van der Laan allebei afwezig waren tijdens één van de twee onderzochte mini-crisis in hun stad. Daarnaast kan als overeenkomst worden genoemd dat beide burgemeesters nog betrokken waren geweest bij de voorbereidingen van respectievelijk de pro-Gaza demonstratie op 24 juli 2014 en de ontruiming van het Maagdenhuis op 11 april 2015 en dat zij daarna naar Frankrijk waren vertrokken. Als belangrijk verschil tussen de eerste en de vierde casus kan genoemd worden dat Van Aartsen bij de eerste casus kritiek kreeg op zijn afwezigheid door raadsleden terwijl Van der Laan bij de vierde casus geen kritiek kreeg op zijn afwezigheid. Dit verschil lijkt verklaard te kunnen worden door het feit dat Van Aartsen een langere periode weg was en besloot om niet terug te keren terwijl Van der Laan maar een aantal dagen weg was. Deze overige factor was dan ook bij casus 1 van invloed op de ‘framing contest’. Van Aartsen was door zijn afwezigheid niet zelf in staat om de media te woord te staan waardoor het crisis frame van de burgemeester niet duidelijk werd en de media hem neerzetten als “*een vakantievierende technocraat die oogluikend antisemitisme zou toestaan*” (NRC, 2014i). Bij casus 4 had de overige factor geen invloed op de ‘framing contest’ wat (gedeeltelijk) verklaard worden door het feit dat de media zich vooral bezighielden met het schetsen van een negatief beeld over de Amsterdamse politie.

Gesteld kan worden dat de contextuele factoren geen directe invloed hadden op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. Beide burgemeesters liepen namelijk geen tot beperkte reputatieschade. Dit veranderde niet door hun (tijdelijke) afwezigheid tijdens de mini-crisis. Zoals in het theoretisch kader beschreven, stelden Boin e.a. (2009: 100) bij de contextuele factoren als overige factor dat, ceteris paribus, hoe korter een ambtsdrager op het moment van een crisis gevestigd is, hoe kleiner de kans op reputatieschade. Bij casus 1 werd duidelijk dat Van Aartsen 6,5 jaar gevestigd was toen hij met de problematische demonstraties te maken kreeg en bij casus 2 was van Aartsen 7,5 jaar als burgemeester gevestigd toen hij met de demonstratie en de rellen vanwege de dood van Mitch Henriquez te maken kreeg. Bij casus 3 was Van der Laan iets langer dan 1 jaar gevestigd toen hij met de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum te maken

³¹ Boin e.a. (2009: 98) stellen dat, ceteris paribus, de kans op politieke slachtoffers minder waarschijnlijk is bij crises die door deskundige commissies zijn onderzocht.

kreeg en bij casus 4 was Van der Laan ongeveer 4,5 jaar gevestigd toen hij met de bezettingen van het Bungehuis en Maagdenhuis en de protestmarsen te maken kreeg. Zowel burgemeester Van Aartsen als burgemeester Van der Laan liepen bij de onderzochte casussen geen tot beperkte reputatieschade op. De uitkomsten van de onderzochte casussen komen dan ook niet overeen met deze stelling van Boin e.a. (2009).

5.5.4) Algehele analyse

Uit dit hoofdstuk is gebleken dat frametype 2 als framing strategie het meeste door de burgemeesters werd gebruikt. Bij dit frametype wordt de gebeurtenis als een kritieke bedreiging gezien en wordt de schuld verspreid. Bij twee casussen (2 en 3) was frametype 2 de dominante framing strategie en bij twee andere casussen (1 en 4) bestond de dominante framing strategie uit een combinatie van frametype 2 en een ander frametype. Ook werd een aantal keer duidelijk dat de burgemeester zijn framing strategie veranderde waarbij er een verschuiving van een frametype naar een ander frametype optrad.

De politieke uitkomsten van de burgemeesters waren bij alle vier de casussen geen tot beperkte reputatieschade. Bij drie casussen (1, 2 en 4) was deze uitkomst het gevolg van schuld minimalisering en bij één casus (casus 3) was deze uitkomst het gevolg van schuld vermijding. Voor burgemeester Van Aartsen en burgemeester Van der Laan gold bij alle vier de casussen dan ook een succesvolle politieke uitkomst. Opvallend was het verschil dat duidelijk werd tussen de vergaderculturen in de Haagse en Amsterdamse gemeenteraad. Echter, deze verschillende vergaderculturen hebben niet tot verschillende politieke uitkomsten geleid.

De eenzijdige bevindingen laten een patroon zien wat betreft de crisisexploitatie theorie van Boin e.a. (2009), namelijk bij het gebruik van frametype 2 als framing strategie is geen tot beperkte reputatieschade als politieke uitkomst - waarbij de burgemeester als leider mag aanblijven - aannemelijk. Deze uitkomsten laten dan ook een duidelijk verband zien tussen het gebruik van frametype 2 als framing strategie en geen tot beperkte reputatieschade als politieke uitkomst. Echter, door deze eenzijdige bevindingen is het niet mogelijk om een duidelijk verband tussen het gebruik van een andere framing strategie en een andere politieke uitkomst te verklaren. Het is dan ook niet mogelijk om een verband tussen de frametypen 1 en 3 en de politieke uitkomsten te beschrijven.

Bij drie van de vier casussen bleken één of meerdere overige factoren een rol te hebben gespeeld. Opvallend was dat bij deze factoren met name de massa media van invloed waren op de 'framing contests' waardoor de burgemeesters moeite moesten doen om hun gekozen crisis frame duidelijk te maken. De massa media speelden op de volgende vier manieren een rol in de onderzochte casussen: 1) door het gekozen crisis frame van de burgemeester niet te ondersteunen en naar buiten te brengen; 2) door een bepaalde boodschap anders te interpreteren dan dat oorspronkelijk de bedoeling was; 3) door

schuldigen aan te wijzen en daarbij exogene factoren van de mini-crisis te benadrukken; 4) door een ander (negatief) beeld van de situatie weer te geven. Daarnaast bleek het officieel onderzoek bij één casus (casus 2) niet in lijn te liggen met het gekozen crisis frame van burgemeester, maar had deze factor geen invloed op de ‘framing contest’ en bij een andere casus (casus 4) ondersteunde het officieel onderzoek het crisis frame van de burgemeester. Als laatste bleek uit de analyse van de contextuele factoren dat de politieke timing van invloed is geweest op de ‘framing contest’ in casus 1, omdat het crisis frame van burgemeester Van Aartsen door zijn afwezigheid niet duidelijk werd. Bij casus 4 had de overige factor geen invloed op de ‘framing contest’. De drie overige factoren hadden geen negatieve, maar ook geen positieve invloed op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. Uit de uitkomsten van de casussen werd namelijk duidelijk dat de politieke uitkomsten van de burgemeesters niet veranderden door de invloed van deze factoren. In alle vier de casussen waren de politieke uitkomsten geen tot beperkte reputatieschade.

De bevindingen van de invloed van de overige factoren op de politieke uitkomsten bleken dan ook eenzijdig te zijn. Echter, de bevindingen van de invloed van de overige factoren op de ‘framing contests’ waren diffuus. Bij sommige casussen bleken de overige factoren wel van invloed te zijn op de ‘framing contest’ en bij andere casussen niet. Op basis van de bevindingen van dit onderzoek kan dan ook geconcludeerd worden dat er rekening gehouden moet worden met de overige factoren tijdens de ‘framing contests’, maar dat deze niet van invloed zullen zijn op de politieke uitkomsten van burgemeesters indien burgemeesters de gelegenheid krijgen om zich te verantwoorden tegenover de gemeenteraad.

Hoofdstuk 6 – Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek herhaald. In de eerste paragraaf worden de doelen van dit onderzoek besproken. Vervolgens worden in de tweede paragraaf de deelvragen van dit onderzoek beantwoord. Aansluitend wordt in de derde paragraaf een antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Daarna wordt in de vierde paragraaf teruggeblikt op de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek en worden aanbevelingen voor verder onderzoek gedaan. Als laatste wordt in de vijfde paragraaf teruggeblikt op de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek en worden aanbevelingen voor betere crisiscommunicatie gedaan.

6.1) Doelen

Met dit onderzoek wordt getracht een bijdrage te kunnen leveren aan de kennisleemte over crisismanagement en crisiscommunicatie van burgemeesters bij mini-crisis. Hierbij wordt de crisis-exploitatietheorie van Boin e.a. (2009) toegepast op vier geselecteerde mini-crisis en wordt onderzocht of de crisis frames van Boin e.a. (2009) toepasbaar zijn op deze mini-crisis. Vervolgens wordt gekeken of er een verband is tussen de framing strategieën en de politieke uitkomsten van burgemeesters bij problematische demonstraties. Tevens wordt er gekeken in hoeverre en welke overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) een rol spelen bij dit te onderzoeken verband.

Middels de uitkomsten van dit onderzoek wordt getracht burgemeesters meer inzichten te geven in de effecten van crisis framing op de politieke uitkomsten. De lessen die uit dit onderzoek zullen voortvloeien, kunnen burgemeesters dan ook helpen bij de keuze van een geschikt crisis frame op het moment dat een problematische demonstratie plaatsvindt of heeft plaatsgevonden. Tevens kunnen de lessen die uit dit onderzoek zullen voortvloeien burgemeesters helpen bij de voorbereiding op eventuele toekomstige rampen en (mini-)crisis.

6.2) Antwoorden op de deelvragen

De deelvragen van dit onderzoek werden in verschillende hoofdstukken beantwoord. Zo werd in hoofdstuk 4 de eerste deelvraag beantwoord. In hoofdstuk 3 werden de tweede en derde deelvraag beantwoord. En als laatste werden in hoofdstuk 5 de vierde, vijfde en zesde deelvraag beantwoord. In deze paragraaf worden de antwoorden op deze deelvragen kort herhaald.

1) Wat zijn problematische demonstraties en welke problematische demonstraties vonden er in de periode van 2011 tot en met 2015 in Den Haag en Amsterdam plaats?

Het concept problematische demonstraties is in dit onderzoek gebruikt om onderscheid te kunnen maken tussen demonstraties die in goede orde zijn verlopen en demonstraties waarbij de openbare orde is verstoord. Bij verstoring van de openbare orde gaat het om “omstandigheden waarbij direct

(dreigend) gevaar voor anderen bestaat of de rechten van anderen worden of dreigen te worden aangetast” (Bennekom & Jong, 2010: 8). De problematische demonstraties die in de periode van 2011 tot en met 2015 in Den Haag en Amsterdam plaatsvonden en de casussen van dit onderzoek vormden, waren:

- De demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag;
- De demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag;
- De demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam;
- De bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam.

2) *Welke framing strategieën en politieke uitkomsten met betrekking tot (mini-)crises worden er in de wetenschappelijke literatuur onderscheiden?*

Boin e.a. (2009) onderscheiden drie crisis frames die leiders (of andere actoren) kunnen gebruiken. Bij het eerste crisis frame (frametype 1) wordt er ontkend dat de gebeurtenissen in kwestie meer dan ongelukkige incidenten zijn en wordt het politieke standpunt ingenomen dat er geen sprake is van schuld. Bij het tweede crisis frame (frametype 2) wordt er verondersteld dat de gebeurtenissen een kritieke bedreiging vormen voor de status quo, worden de zittende ambtsdragers en de middelen tegen kritiek verdedigd en wordt het politieke standpunt ingenomen dat de schuld verspreid moet worden. Bij het derde crisis frame (frametype 3) wordt er verondersteld dat de gebeurtenissen een kritieke kans zijn om tekortkomingen in de status quo ex ante bloot te stellen en ligt de focus op schuld.

Boin e.a. (2009) classificeren het succes van de politieke effecten op de zittende ambtsdragers in drie categorieën: 1) reputatieschade; 2) geen reputatieschade; 3) reputatieverbetering (Boin e.a., 2009: 91).³² Reputatieschade ontstaat op het moment dat de politieke carrières, ambities en reputaties sterke schade oplopen in het politieke spel, bijvoorbeeld bij gerichte schuld (Boin e.a., 2009: 91). Er ontstaat geen reputatieschade op het moment dat de ambtsdragers in staat zijn om de politieke schade en de schuld in de nasleep van een crisis te voorkomen, bijvoorbeeld bij verspreide schuld (Boin e.a., 2009: 94). Reputatieverbetering ontstaat op het moment dat leiders niet alleen reputatieschade vermijden, maar ook daadwerkelijk profiteren van hun prestatie tijdens de crisis (Boin e.a., 2009: 94). Er wordt bijvoorbeeld lof en steun betuigd aan de ambtsdragers in plaats van dat zij de schuld krijgen toegewezen.

3) *Welke overige factoren die invloed hebben op de framing strategieën en politieke uitkomsten worden in de wetenschappelijke literatuur onderscheiden?*

³² In dit onderzoek zijn deze categorieën aangepast naar: 1) aanzienlijke reputatieschade; 2) geen tot beperkte reputatieschade; 3) reputatieverbetering (zie tabel 3).

Volgens Boin e.a. (2009) zijn er vier andere factoren die de (beleids- en) politieke uitkomsten van een crisis kunnen beïnvloeden, namelijk: 1) massa media; 2) officiële onderzoeken; 3) situationele factoren; 4) contextuele factoren. In deze paragraaf zullen de vier overige factoren kort worden toegelicht en zullen de definities van de overige factoren worden beschreven. In het derde hoofdstuk van deze scriptie (in paragraaf 3.7) zijn deze definities terug te vinden. Ook wordt in paragraaf 3.7 beschreven op welke manieren Boin e.a. (2009) verwachten dat de overige factoren een rol spelen in de ‘framing contest’ en in het verband – tussen de frametypen en de politieke uitkomsten – dat in deze scriptie wordt onderzocht. Tevens wordt in dezelfde paragraaf per overige factor (behalve bij de situationele factoren) een stelling beschreven die Boin e.a. (2009) deden met betrekking tot de overige factor.

De eerste overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit de massa media, welke een cruciale rol spelen in de eerder genoemde ‘framing contests’ die ontstaan in de nasleep van een crisis (Boin e.a., 2009; Seeger, 2006; Ulmer e.a., 2007). De media vormen volgens Boin e.a. (2009: 95) *“een arena waarin de gevestigden (status-quo spelers) en critici (voorstanders van verandering) moeten presteren om de politieke invloed te behouden of te verkrijgen”*. De tweede overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit officiële onderzoeken. De start van een onderzoekscommissie creëert *“nieuwe ruimte die alle actoren in een post-crisis fase zullen proberen te verkennen”* (Jones & Baumgartner, 2005 in Boin e.a., 2009). De gevestigden zullen door de keuze voor een officieel onderzoek en de uitkomsten ervan hun imago proberen te redden of te versterken (Boin e.a., 2009). Daarentegen proberen slachtoffers van een crisis en critici door middel van een officieel onderzoek de situatie verder te laten escaleren.

De derde overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit situationele factoren. Volgens Boin e.a. (2009: 98) is *“de aard van de storing of noodsituatie die de crisis uitlokt cruciaal voor de dynamieken en uitkomsten van de crisisexploitatie”*. De vierde en tevens laatste overige factor die Boin e.a. (2009) noemen bestaat uit contextuele of tijdelijke factoren. Deze factoren hebben te maken met *“de manier waarop crises zich bevinden in de politieke timing”* en kunnen op twee manieren crisisexploitatiestrategieën in staat stellen, maar ook beperken. Hierbij zijn de timing van het optreden met betrekking tot de lopende politieke en bureaucratische processen en het ontstaan van crises op verschillende momenten in de politieke carrières van de hoofdrolspelers van belang.

4) *Van welke framing strategieën maakten de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam gebruik tijdens en na de problematische demonstraties?*

Bij de demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag (casus 1) bestond de framing strategie van burgemeester Van Aartsen uit een combinatie van de frametypen 1 en 2. Het gebruik van frametype 1 werd duidelijk doordat Van Aartsen uitspraken deed waaruit bleek dat hij ontkende dat de gebeurtenissen meer dan ongelukkige incidenten waren en hij

deed uitspraken waaruit bleek dat er geen sprake was van schuld. Het gebruik van frametype 2 werd duidelijk doordat Van Aartsen uitspraken deed waaruit bleek dat hij de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging voor de status quo zag en dat de schuld volgens hem verspreid moest worden.

Bij de demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag (casus 2) en bij de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam (casus 3) bestonden de dominante framing strategieën van burgemeester Van Aartsen en burgemeester Van der Laan uit frametype 2. Beide burgemeesters deden bij deze casussen overwegend uitspraken waaruit bleek dat de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging voor de status quo werden gezien en dat de schuld verspreid moest worden.

Bij de bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam (casus 4) bestond de framing strategie van burgemeester Van der Laan uit een combinatie van de frametypen 2 en 3. Het gebruik van frametype 2 werd opnieuw duidelijk doordat Van der Laan uitspraken deed waaruit bleek dat hij de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging voor de status quo zag en dat de schuld volgens hem verspreid moest worden. Het gebruik van frametype 3 werd duidelijk doordat Van der Laan uitspraken deed waaruit bleek dat de gebeurtenissen als een kritieke kans werden gezien om tekortkomingen in de status quo ex ante bloot te stellen en doordat er een focus op schuld kwam.

5) Welke overige factoren speelden een rol in de casussen en in hoeverre waren deze van invloed op de framing strategieën en politieke uitkomsten?

Bij de demonstraties van IS-aanhangers, anti-IS demonstranten en pro-Gaza mensen in Den Haag (casus 1) speelden de massa media en de contextuele factoren een rol. Bij de demonstratie en rellen naar aanleiding van de dood van de door de politie gearresteerde Arubaan Mitch Henriquez in Den Haag (casus 2) speelden de massa media en het officieel onderzoek een rol. Bij de demonstratie voor de Vrede en tegen de PKK en de aanval op het Koerdisch Centrum in Amsterdam (casus 3) speelde geen enkele overige factor een rol. Bij de bezettingen van het Bungehuis en het Maagdenhuis en protestmarsen in Amsterdam (casus 4) speelden alle overige factoren (massa media, officieel onderzoek en contextuele factoren) een rol.

De bevindingen van de invloed van de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) op de politieke uitkomsten bleken eenzijdig te zijn. Uit de uitkomsten van de casussen werd namelijk duidelijk dat de politieke uitkomsten van de burgemeesters niet veranderden door de invloed van deze factoren (niet negatief, maar ook niet positief). Dit kan (deels) verklaard worden door het feit dat de burgemeesters de mogelijkheid kregen om zich te verantwoorden tegenover de gemeenteraad. In alle vier de casussen waren de politieke uitkomsten geen tot beperkte reputatieschade. Echter, de bevindingen van de invloed van de overige factoren op de 'framing

contests' waren diffuus. Bij sommige casussen bleken de overige factoren wel van invloed te zijn op de 'framing contest' en bij andere casussen niet. De manieren waarop en de mate waarin de overige factoren van invloed zijn geweest op de 'framing contests' (en de politieke uitkomsten) staat beschreven in hoofdstuk 5 (zie sub paragraaf 5.5.3).

6) *In hoeverre kunnen de gebruikte framing strategieën gelet op de politieke uitkomsten, succesvol worden genoemd?*

In alle vier de casussen bleken de gebruikte framing strategieën van de burgemeesters succesvol te zijn geweest. De politieke uitkomst van burgemeester Van Aartsen en van burgemeester Van Aartsen was namelijk bij alle vier de casussen: geen tot beperkte reputatieschade. Uit de analyse van dit onderzoek werd dan ook duidelijk dat bij het gebruik van frametype 2 als framing strategie de politieke uitkomst geen tot beperkte reputatieschade – waarbij de burgemeester als leider mag aanblijven – aannemelijk is. Dit is een succesvolle politieke uitkomst voor de burgemeesters (zie tabel 3).

6.3) Antwoord op de hoofdvraag

De algemene vraagstelling van deze scriptie is als volgt geformuleerd:

'Op welke manieren hebben de burgemeesters van Den Haag en Amsterdam problematische demonstraties in de periode van 2011 tot en met 2015 geframed, en in hoeverre kunnen de gebruikte framing strategieën gelet op de politieke uitkomsten succesvol worden genoemd?'

Uit de analyse is gebleken dat frametype 2 als framing strategie het meeste door de burgemeesters Van Den Haag en Amsterdam tijdens en na problematische demonstraties in de periode van 2011 tot en met 2015 werd gebruikt. Bij dit frametype wordt de gebeurtenis als een kritieke bedreiging gezien en wordt de schuld verspreid. Bij twee casussen was frametype 2 de dominante framing strategie en bij twee andere casussen bestond de dominante framing strategie uit een combinatie van frametype 2 en een ander frametype. De politieke uitkomst was bij alle vier de casussen geen tot beperkte reputatieschade. Bij drie casussen was deze uitkomst het gevolg van schuld minimalisering en bij één casus was deze uitkomst het gevolg van schuld vermijding. Voor burgemeester Van Aartsen en burgemeester Van der Laan gold bij alle vier de casussen een succesvolle politieke uitkomst, omdat zij na de mini-crisis als burgemeester mochten aanblijven.

De eenzijdige bevindingen van dit onderzoek laten een patroon zien wat betreft de crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009), namelijk bij het gebruik van frametype 2 als framing strategie is geen tot beperkte reputatieschade als politieke uitkomst - waarbij de burgemeester als leider mag aanblijven - aannemelijk. Deze uitkomsten laten dan ook een duidelijk verband zien tussen het gebruik van frametype 2 als framing strategie en geen tot beperkte reputatieschade als politieke uitkomst. Echter, door deze eenzijdige bevindingen is het niet mogelijk om een duidelijk verband tussen het gebruik van

een andere framing strategie en een andere politieke uitkomst te verklaren. Het is dan ook niet mogelijk om een verband tussen de frametypen 1 en 3 en de politieke uitkomsten te beschrijven.

De overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) hebben geen directe invloed gehad op het verband tussen de framing strategie en de politieke uitkomst, maar één of meerdere overige factoren waren in drie van de vier casussen wel aanwezig. Uit de analyse van dit onderzoek is gebleken dat zolang de burgemeester de gelegenheid krijgt om zich te verantwoorden tegenover de gemeenteraad, deze overige factoren waarschijnlijk geen directe invloed zullen hebben op de politieke uitkomst van de burgemeester. De drie overige factoren hadden in dit onderzoek geen negatieve, maar ook geen positieve invloed op de politieke uitkomsten van de burgemeesters. Uit de uitkomsten van de casussen werd namelijk duidelijk dat de politieke uitkomsten van de burgemeesters niet veranderden door de invloed van deze factoren. In alle vier de casussen waren de politieke uitkomsten geen tot beperkte reputatieschade. Echter, de bevindingen van de invloed van de overige factoren op de ‘framing contests’ waren diffuus. Bij sommige casussen bleken de overige factoren wel van invloed te zijn op de ‘framing contest’ en bij andere casussen niet.

6.4) Wetenschappelijke relevantie

Allereerst wordt de wetenschappelijke relevantie van deze scriptie duidelijk doordat met dit onderzoek een bijdrage is geleverd aan de kennisleemte over crisismanagement en crisiscommunicatie van burgemeesters bij mini-crisis.³³ In literatuur over crisismanagement en crisiscommunicatie wordt namelijk vooral geschreven over nationale en internationale crisissituaties, maar weinig over mini-crisis. Het concept mini-crisis is namelijk een relatief nieuw concept waar nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar is gedaan.³⁴

Daarnaast wordt de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek duidelijk doordat de crisis-exploitatietheorie van Boin e.a. (2009) voor de eerste keer werd toegepast op mini-crisis en in het bijzonder op problematische demonstraties. Hierbij werden allereerst de crisis frames van Boin e.a. (2009) gebruikt om de framing strategieën van burgemeester Van Aartsen en burgemeester Van der Laan tijdens de mini-crisis te bepalen. Vervolgens werden de politieke uitkomsten van de burgemeesters in kaart gebracht en daarna de overige factoren die een rol speelden in de casussen. Hierbij werden de gebruikte datasets in dit onderzoek op een systematische wijze geanalyseerd aan de hand van een coderingsmethode. Dit is in tegenstelling tot de betrekkelijk losse manier waarop Boin e.a. (2009) de crisisexploitatietheorie hebben getoetst. De interpretaties van de uitkomsten van het onderzoek van Boin e.a. (2009) konden daarom heuristisch genoemd worden terwijl de uitkomsten

³³ Aanbevelingen voor burgemeesters betreffende betere crisiscommunicatie worden in sub paragraaf 6.5.1 gedaan.

³⁴ In 2011 introduceerde Van Duin (2011) het concept als een relevante tussencategorie, omdat in de praktijk veel gebeurtenissen niet direct als een echte ramp of crisis gedefinieerd kunnen worden.

van dit onderzoek meer wetenschappelijk robuust zijn. De toepassing van de crisisexploitatie theorie op vier meest gelijkende mini-crisis heeft dan ook tot nieuwe wetenschappelijke inzichten geleid. Uit de analyse van dit onderzoek is namelijk een duidelijk verband gebleken tussen het gebruik van frametype 2 als framing strategie en geen tot beperkte reputatieschade als politieke uitkomst voor de burgemeester. Boin e.a. (2009) beschreven de drie crisis frames en de mogelijke politieke uitkomsten, maar een duidelijk verband tussen een bepaalde framing strategie en een bepaalde politieke uitkomst werd door deze auteurs niet empirisch bewezen.

Ook beschreven Boin e.a. (2009: 89-90) een aantal assumpties betreffende de meest succesvolle politieke uitkomsten voor zowel de ambtsdragers als de oppositie. Hierbij werden vier mogelijke uitkomsten in de matrix van het politieke spel weergegeven: 1) schuld minimalisering; 2) schuld aanvaarding; 3) schuld vermijding; 4) schuld confrontatie. Bij drie van de vier onderzocht casussen in dit onderzoek was schuld minimalisering de uitkomst van het politieke spel. Boin e.a. (2009: 90) beschreven deze uitkomst als een ideaal welke niet goed bij de wereld van de praktijk past. Echter, vanwege de uitkomsten van dit onderzoek – schuld minimalisering in drie van de vier casussen – kan deze conclusie van Boin e.a. (2009) in twijfel worden getrokken. Wat betreft de matrix van het politieke spel van Boin e.a. (2009: 89) kan dan ook opgemerkt worden dat deze – met een kleine aanpassing van de categorieën van de politieke uitkomsten³⁵ – goed toepasbaar is op de politieke uitkomsten van de onderzochte casussen, maar dat de conclusies die Boin e.a. (2009) verbinden aan de uitkomsten niet geheel overeenkomen met de uitkomsten van dit onderzoek.

Als laatste wordt de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek duidelijk doordat met dit onderzoek voor het eerst de rollen en de invloeden van de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) op een empirische wijze zijn getoetst waarbij ook voor de eerste keer duidelijke meetindicatoren zijn opgesteld. Duidelijk werd dat de rol van de overige factoren misschien minder groot is dan Boin e.a. (2009) doen vermoeden en dat de overige factoren waarschijnlijk geen directe invloed zullen hebben op de politieke uitkomst van een burgemeester als de burgemeester de mogelijkheid krijgt om zich te verantwoorden tegenover de gemeenteraad. Wel moet rekening worden gehouden met de overige factoren in de ‘framing contest’, aangezien uit de bevindingen van dit onderzoek is gebleken dat bij een aantal casussen de overige factoren van invloed waren op de ‘framing contest’.

6.4.1) Aanbevelingen voor verder onderzoek

In dit onderzoek is een eerste verkenning gedaan naar het mechanisme tussen framing strategieën en politieke uitkomsten bij mini-crisis en in het bijzonder bij problematische demonstraties. De crisis-

³⁵ In dit onderzoek zijn de categorieën 1) reputatieschade; 2) geen reputatieschade; 3) reputatieverbetering, aangepast naar de categorieën: 1) aanzienlijke reputatieschade; 2) geen tot beperkte reputatieschade; 3) reputatieverbetering (zie tabel 3).

exploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) vormde daarbij de leidraad. Echter, er is meer onderzoek naar deze theorie nodig, omdat de crisisexploitatie-theorie alleen nog maar op kleine schaal op crises is toegepast door Boin e.a. (2009) zelf en in dit onderzoek is de crisisexploitatie-theorie op kleine schaal toegepast op mini-crisis. Als aanbeveling kan dan ook gegeven worden dat er meer onderzoek moet worden gedaan naar de empirie (praktijk) zodat de crisisexploitatie-theorie van Boin e.a. (2009) meer solide wordt. Verder onderzoek naar deze theorie is ook van belang om uitspraken te kunnen doen over het mechanisme tussen de frametypen 1 en 3 en de politieke uitkomsten. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen hier namelijk geen uitspraken over worden gedaan, omdat binnen dit onderzoek alleen een verband werd aangetoond tussen frametype 2 en geen tot beperkte reputatieschade als politieke uitkomst van de burgemeesters.

Daarnaast bleek de toepassing van de drie crisis frames van Boin e.a. (2009) op de uitspraken van de burgemeesters en de raadsleden niet altijd even gemakkelijk, aangezien het theoretisch kader van Boin e.a. (2009) erg statisch is en geen combinaties van verschillende crisis frames beschrijft. Bij verder onderzoek is het dan ook aan te raden om combinaties van verschillende frametypen op te nemen in aanvullende crisis frames.

Als laatste is het bij volgend onderzoek aan te bevelen dat niet alleen de politieke uitkomsten in het conceptueel model worden opgenomen, maar ook de beleidsmatige uitkomsten. Uit dit onderzoek is namelijk gebleken dat uitspraken van raadsleden die betrekking hadden op de reputatie van de burgemeester regelmatig samengingen met uitspraken over het beleid van de gemeente. Zo werd er bijvoorbeeld in de tweede casus boosheid en frustratie getoond over het wanbeleid van de gemeente Den Haag (Ramgolam, 2015b). Het demonstratiebeleid was volgens een aantal raadsleden niet afdoende, aangezien het beleid de problematische demonstraties niet had kunnen voorkomen (De Mos & Kumar, 2015a). Vervolgens kreeg burgemeester Van Aartsen daar kritiek op. Door zowel de politieke uitkomsten als de beleidsmatige uitkomsten te onderzoeken, is het ook mogelijk om eventuele spillover effecten te ontdekken. Hierbij kan er bijvoorbeeld worden gekeken in hoeverre standpunten in het politieke spel zijn gebruikt tijdens onderhandelingen in het beleidsspel en andersom.

6.5) Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek wordt allereerst duidelijk vanwege het feit dat dit onderzoek burgemeesters meer inzichten geeft in de effecten van crisis framing op de politieke uitkomsten (zie de aanbevelingen in sub paragraaf 6.5.1). De lessen die uit dit onderzoek voortvloeien kunnen burgemeesters dan ook helpen bij de keuze van een geschikt crisis frame op het moment dat een problematische demonstratie plaatsvindt of heeft plaatsgevonden. Tevens kunnen deze lessen burgemeesters helpen bij de voorbereiding op eventuele toekomstige rampen en (mini-)crises. Mini-

crises komen vaker voor dan grote crises en *“de ervaringen met mini-crisis zijn dan ook goud waard”*, aldus Van Duin e.a. (2013: 33) en Van Duin & Wijkhuijs (2015: 20).

Ook wordt de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek duidelijk vanwege het feit dat mini-crisis een buitengewone maatschappelijke impact kunnen hebben. Dit is niet alleen op lokaal niveau het geval, maar vaak ook op regionaal en/of op landelijk niveau (Van Duin & Wijkhuijs, 2014). Daarnaast kunnen problematische demonstraties een bedreiging vormen voor de veiligheid van (onschuldige) burgers op het moment dat deze uit de hand lopen. Burgemeesters moeten een juiste afweging maken tussen waakzaamheid en dienstbaarheid. De veiligheid van burgers en het faciliteren van demonstratievrijheid strijden dan ook beide om aandacht (Embregts & Nieuwenhuys, 2007).

Uit dit onderzoek is gebleken dat burgemeester Van Aartsen en burgemeester Van der Laan tijdens de problematische demonstraties in een lastige positie werden gebracht. Zij moesten rekening houden met het feit dat betogen een recht van de Nederlandse burgers is en konden de problematische demonstraties dan ook niet zomaar verbieden. Zij moesten een afweging maken tussen waakzaamheid en dienstbaarheid. Juist tijdens de problematische demonstraties bleek de keuze van de framing strategie van de burgemeesters van belang. De burgemeesters kozen bij alle vier de onderzochte casussen voor frametype 2 of voor een combinatie van frametype 2 met een ander frametype. Van Aartsen en Van der Laan erkenden allebei de gebeurtenissen als kritieke bedreigingen en lieten dit blijken door de uitspraken die zij deden. De burgemeesters als leiders, maar ook als burgervaders konden door het gebruik van de juiste woorden de ernst van de situatie duidelijk maken aan de inwoners van hun stad. De praktijk laat dan ook zien dat burgemeesters goed moeten overwegen welke framing strategie zij willen toepassen en welke boodschap(pen) zij willen uitdragen richting de inwoners van hun gemeente.

6.5.1) Aanbevelingen voor betere crisiscommunicatie

Uit dit onderzoek is gebleken dat burgemeesters steeds meer gezien worden als leiders die voor (bijna) alles verantwoordelijk zijn. Uit de onderzochte casussen – en met name uit casus 1 – werd duidelijk dat de media ook vragen stellen aan de burgemeesters (of aan woordvoerders van de burgemeesters) die betrekking hebben op taken en bevoegdheden waarvoor de burgemeesters niet verantwoordelijk zijn. Bij de eerste casus deed de woordvoerder van burgemeester Van Aartsen bijvoorbeeld – naar aanleiding van een vraag die gesteld werd vanuit de media – een uitspraak over het strafrechtelijk optreden naar aanleiding van antisemitische leuzen die waren gescandeerd in Den Haag. Veel mensen hadden namelijk kritiek op het feit dat zij vonden dat de burgemeester niet had ingegrepen tijdens de pro-Gaza demonstratie waarbij de antisemitische leuzen waren geroepen. Echter, de burgemeester is niet verantwoordelijk voor het strafrechtelijk optreden. Het Openbaar Ministerie is daar verantwoordelijk voor. Een aanbeveling voor betere crisiscommunicatie is dan ook om alleen uitspraken te doen over de taken en bevoegdheden waarvoor de burgemeester zelf verantwoordelijk is.

Berichten of uitspraken die betrekking hebben op taken en/of bevoegdheden waarvoor de burgemeester niet verantwoordelijk is, kunnen door de massa media op een andere manier worden geïnterpreteerd wat gevolgen kan hebben voor de reputatie van de burgemeester.

Daarnaast kan burgemeesters aanbevolen worden om een (mini-)crisis te framen aan de hand van frametype 2. Bij dit frametype doet een burgemeester uitspraken waaruit blijkt dat hij de gebeurtenissen als een kritieke bedreiging voor de status quo ziet en dat de schuld volgens hem verspreid moest worden. De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat bij het gebruik van frametype 2 als framing strategie de politieke uitkomst geen tot beperkte reputatieschade aannemelijk is. Voor de burgemeester is dit een succesvolle uitkomst. Hierbij is het wel van belang dat burgemeesters er rekening mee houden dat met name de massa media als overige factor een invloed kunnen hebben op de 'framing contests'. Burgemeesters moeten dan ook proberen om hun gekozen crisis frame duidelijk te maken aan de massa media en ervoor zorgen dat de massa media dit crisis frame ondersteunen en naar buiten brengen. Op deze manier zal het crisis frame van de burgemeester gemakkelijker inslijten en zal de burgemeester eerder steun vanuit de samenleving krijgen.

Referenties

- Aarts, N. & C.M.J. van Woerkum (2008), *Strategische communicatie: Principes en toepassingen*, Assen: Koninklijke van Gorcum BV.
- Adang, O.M.J., S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarède & W.A.J. van Oorschot (red.) (2009), *Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland*, Apeldoorn: Politieacademie Apeldoorn.
- Babbie, E. (2010), *The Practice of Social Research*, Wadsworth: Cengage Learning.
- Baxter, B. & S. Jack (2008), 'Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers', *The Qualitative Report*, Vol. 13, No. 4, pp. 544-559.
- Bennekom, R. van (2010), 'Profiel van de Nederlandse burgemeester', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 45-49.
- Bennekom, R. van & W. Jong (2010), 'Zakboek: Openbare Orde en Veiligheid', Den Haag: Nederlands Genootschap van Burgemeesters.
- Boin, A., P. 't Hart & A. McConnell (red.) (2009), 'Crisis exploitation: political and policy impacts of framing contests', *Journal of European Public Policy*, Vol. 16, No. 1, pp. 81-106.
- Boin, A., P. 't Hart, E. Stern & B. Sundelius (red.) (2005), *The Politics of Crisis Management: Public Leadership under Pressure*, New York: Cambridge University Press.
- Bovens, M.A.P., P. 't Hart & M.J.W. van Twist (2007), *Openbaar Bestuur: beleid, organisatie en politiek*, Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Bron, R. & M. Zannoni (2010), 'De burgemeester in crisistijd; schakelen tussen bestuurlijke moed en terughoudendheid', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 99-112.
- Cammaerts, B., Mattoni, A. & P. McCurdy (2013), *Mediation and protest movements*, Bristol: Intellect Ltd.
- CBS (2015), 'Regionale kerncijfers Nederland, op: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=70072NED&D1=0&D2=0,4,8,20,63,93,126,317,612&D3=18-20&HDR=T&STB=G2.G1&CHARTTYPE=2&VW=T> (bezoekt op 10 oktober 2015).
- CCV (2015), 'Raadsleden en veiligheid', op: <http://www.raadsledenenveiligheid.nl/crisisbeheersing/van-ramp-naar-mini-crisis> (bezoekt op 6 september 2015).

- Coombs, W.T. (1995), 'Choosing the right words: The Development of Guidelines for the Selection of the 'Appropriate' Crisis-Response Strategies', *Management Communication Quarterly*, Vol. 8, No. 4, pp. 447-476.
- Coombs, W.T. (2007), *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding*, California: Sage Publications, Inc.
- Coombs, W.T. (2010), 'Parameters for Crisis Communication', in: Coombs, W.T. & S.J. Holladay (2010), *The Handbook of Crisis Communication*, West Sussex: Blackwell Publishing Ltd.
- Coombs, W.T. (2015), 'The value of communication during a crisis: Insights from strategic communication research', *Business Horizons*, Vol. 58, pp. 141-148.
- Coombs, W.T. & S.J. Holladay (2010), *The Handbook of Crisis Communication*, West Sussex: Blackwell Publishing Ltd.
- Denny, A.S. & R. Tewksbury (2013), 'How to Write a Literature Review', *Journal of Criminal Justice Education*, Vol. 24, No. 2, pp. 218-234.
- Duin, M. van (2011), *Veerkrachtige crisisbeheersing: nuchter over het bijzondere (lectorale rede)*, Apeldoorn/Arnhem: Politieacademie/NIFV.
- Duin, M. van, Wijkhuijs, V. & W. Jong (2013), *Lessen uit crises en mini-crisis 2012*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Duin, M. van & V. Wijkhuijs (2014), *Lessen uit crises en mini-crisis 2013*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Duin, M. van & V. Wijkhuijs (2015), *Lessen uit crises en mini-crisis 2014*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Eenhoorn, H.B. (2010), 'Hoe het licht valt; een persoonlijke visie op het burgemeesterschap', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 50-59.
- Embregts, M.C.D. & J. Nieuwenhuys (2007), 'Demonstreren staat vrij: Veelgestelde vragen van demonstranten', *de Nationale ombudsman*, Rapportnummer 2007/290, Dossiënummer 2007.07050.
- Engberts, A.B. & H.G.M. Cornelissen (2010), 'Swiebertje en Superman; de burgemeester en zijn taak in openbare orde en veiligheid', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 73-85.
- Entman, R.M. (1993), 'Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm', *Journal of Communication*, Vol. 43, No. 4, pp. 51-58.

Fairhurst, G.T. & R.A. Sarr (1996), *The art of framing: Managing the language of leadership*, San Francisco: Jossey-Bass, in: Coombs, W.T. (2007), *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding*, California: Sage Publications, Inc.

Gray, B. (2003), 'Framing of Environmental Disputes' in: R.J. Lewicki, B. Gray & M. Elliot, *Making sense of intractable environmental conflict. Concepts and cases*. Washington DC: Island Press.

Hart, P. 't (1993), 'Symbols, Rituals and Power: The Lost Dimensions of Crisis Management', *Journal of Contingencies and Crisis Management*, Vol. 1, No. 1, pp. 36-50.

't Hart, P. & K. Tindall (2009), 'Understanding crisis exploitation: leadership, rhetoric and framing contests in response to the economic meltdown', in: 't Hart, P. & K. Tindall (2009), *Framing the global economic downturn: Crisis rhetoric and the politics of recessions*, Canberra: ANU E Press.

Hermann, C.F. (1963), 'Some Consequences of Crisis which Limit the Viability of Organizations' in: Ulmer, R.R., T.L. Sellnow & M.W. Seeger (2007), *Effective Crisis Communication: Moving From Crisis to Opportunity*, California: Sage Publications, Inc.

IFV & VDMMP (2014), 'Sociale media veranderen het veiligheidsdomein', Arnhem: Instituut Fysieke Veiligheid.

Jones, B.D. & F.R. Baumgartner (2005), *The Politics of Attention: How Government Prioritizes Problems*, Chicago: University of Chicago Press.

Jong, W. (2013), 'Handreiking: Bestuurlijke aandachtspunten bij crises', Den Haag: Nederlands Genootschap van Burgemeesters.

Jong, W. & I. Helsloot (2005), 'De acceptatie voorbij: Risico- en crisiscommunicatie met een mondige samenleving', Den Haag: Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie.

Jong, W., F. Regtvoort & H. Siepel (2009), 'Als het op communiceren aankomt: Crisiscommunicatie voor (loco-)burgemeesters', Den Haag: Nederlands Genootschap van Burgemeesters.

Jong, W., M.L.A. Dücker & P.G. van der Velden (2015), 'Leadership of Mayors and Governors during Crises: A Systematic Review on Tasks and Effectiveness', *Journal of Contingencies and Crisis Management*.

Jordan-Meier, J. (2011), *The Four Stages of Highly Effective Crisis Management: How to Manage the Media in the Digital Age?*, Boca Raton: CRC Press.

Kabinet CdK (2013), 'Sociale media en crisiscommunicatie: een verkenning naar gevolgen en vraagstukken voor crisisorganisaties', Haarlem: Provincie Noord-Holland.

- Karsten, N., L. Schaap & W.J. Verheul (2010), 'Stijlen van lokaal leiderschap: over burgemeesters, rolopvattingen en –verwachtingen', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 31-44.
- Klandermans, B. (2002), 'How Group Identification Helps to Overcome the Dilemma of Collective Action', *American Behavioral Scientist*, Vol. 45, No. 5, pp. 887-900.
- Klandermans, B., Stekelenburg, J. van & S. Walgrave (2014), 'Comparing street demonstrations', *International Sociology*, Vol. 29, No. 6, pp. 493-503.
- Korsten, A.F.A. (2013), 'Framing in de politiek': Over politiek als taalstrijd', Utrecht: Open Universiteit Utrecht.
- Korsten, A.F.A (2010), 'Gedwongen vertrek van burgemeesters', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 10-30.
- Lieshout, M. van, A. Dewulf, N. Aarts & C. Termeer (2011), 'Do Scale Frames Matter? Scale Frame Mismatches in the Decision Making Process of a 'Mega Farm' in a Small Dutch Village', *Ecology and Society*, Vol. 16, No. 1.
- Loof, J.P. (2007), 'De burgemeester en de demonstratievrijheid: Over beginselen van behoorlijke besluitvorming inzake betogingen', *de Gemeentestem*, 157 (7280), pp. 467-481.
- Loof, J.P. (2008), 'Demonstraties van rechtsextremistische groeperingen in Nederland en Duitsland', pp. 89-123, in: Donselaar, J. van & P.R. Rodrigues (red.), *Monitor racisme en extremisme 2008*, Amsterdam: Anne Frank Stichting.
- Loof, J.P., T. Barkhuysen & J.H. Gerards (2007), 'Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht', Advies aan de Bestuursdienst van de Gemeente Den Haag.
- McLeod D.M. & D.V. Shah (2015), *News Frames and National Security: Covering Big Brother*, New York: Cambridge University Press.
- McPhail, C., D. Schweingruber & J. McCarthy (1998), 'Policing protest in the United States 1960-1995', in: Della Porta & Reiter (1998).
- Meer, T.G.L.A. van der & P. Verhoeven (2013), 'Public framing organizational crisis situations: Social media versus news media', *Public Relations Review*, Vol. 39, pp. 229-231.
- Muskee, M. (2014), 'Verbieden van een demonstratie gaat niet zomaar', *VNG Magazine 16, Special Jeugd*, pp. 11.

- Nederlandse Grondwet (2008), 'Artikel 9: Vrijheid van vergadering en betoging', op: <http://www.denederlandsegrondwet.nl/9353000/1/j9vvihlf299q0sr/vgrnbkb31dzy> (bezoekt op 7 september 2015).
- NGB (2015), 'Taken van een burgemeester', op: <http://www.burgemeesters.nl/node/1747> (bezoekt op 12 oktober 2015).
- NOS (2015), 'Elke week zijn er 34 demonstraties, maar waarvoor eigenlijk?', 27 november.
- NPO (2015), 'Commissarissen van de Koning willen meer bevoegdheden om in te grijpen', op: <http://brandpunt.kro.nl/seizoenen/2015/afleveringen/20-10-2015/fragmenten/de-kop-van-jut/nieuws-uit-brandpunt> (bezoekt op 27 oktober 2015).
- Overheid (2012), 'Politiewet 2012', op: http://wetten.overheid.nl/BWBR0031788/geldigheidsdatum_04-01-2016 (bezoekt op 4 januari 2016).
- Overheid (2015a), 'Gemeentewet Artikel 172', op: http://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/TitelIII/HoofdstukXI/Artikel172/geldigheidsdatum_02-10-2015 (bezoekt op 2 november 2015).
- Overheid (2015b), 'Richtlijn voor strafvordering niet opvolgen ambtelijk bevel of gedragsaanwijzing', op: http://wetten.overheid.nl/BWBR0036281/geldigheidsdatum_06-06-2015 (bezoekt op 2 november 2015).
- Overheid (2016), 'Wet openbare manifestaties', op: http://wetten.overheid.nl/BWBR0004318/geldigheidsdatum_11-01-2016 (bezoekt op 11 januari 2016).
- Raad van Europa (1950), 'Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens', Rome.
- Rijksoverheid (2015), 'Taken burgemeesters', op: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/inhoud/burgemeesters/taken-burgemeesters> (bezoekt op 12 oktober 2015).
- Rosenthal, U. (2003), 'Crisiscommunicatie: het verdienen van publiek vertrouwen', pp. 13-23, in: Ministerie van BZK (2003), 'Crisis gecommuniceerd: Verslag van het congres bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Nationaal Coördinatiecentrum op 28 november 2002', Leiden: Drukkerij de Bink.
- Rosenthal, U. (2007), 'Leiderschap in crisissituaties', *Crisisbeheersing andermaal belicht*, pp. 7-18.
- Rosenthal, U. (2010), 'Lokale crisis, wat te doen?', op: <http://combron.nl/achtergrondartikelen/lokale-crisis-wat-te-doen/> (bezoekt op 24 september 2015).
- Sackers, H.J.B. (2010a), 'De burgemeester als veiligheidsbaas', *Justitiële Verkenningen*, Vol. 36, No. 3, pp. 86-98.

Sackers, H.J.B. (2010b), 'Herder, hoeder en handhaver: De burgemeester en het bestuurlijke sanctierecht' (inaugurele rede), Arnhem: Drukkerij Roos en Roos.

SAGE Research Methods (2013), 'Multiple Case Study', op: <http://srmo.sagepub.com/view/the-sage-encyclopedia-of-social-science-research-methods/n596.xml> (bezoekt op 6 september 2015).

Seeger, M.W. (2006), 'Best Practices in Crisis Communication: An Expert Panel Process', *Journal of Applied Communication Research*, Vol. 34, No. 3, pp. 232-244.

Sellnow, T.L. & M. Seeger (2013), *Theorizing Crisis Communication*, West Sussex: John Wiley & Sons, Inc.

Stekelenburg, J. van (2006), *Promoting or preventing social change: Instrumentality, identity, ideology and group-based anger as motives of protest participation*, PhD proefschrift, Faculteit der Psychologie en Pedagogiek, Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam: Ridderprint.
Stekelenburg J. van (2011), 'Waarom protesteren mensen?', in: P. Schnabel & P. Giesen (red.), *Wat iedereen moet weten van de menswetenschappen. De Gammacanon*, Amsterdam: Meulenhoff.

Swanborn, P. (2010), *Case Study Research: What, why and how?*, Londen: SAGE Publications Ltd.

Thiel, S. van (2013), *Bestuurskundig Onderzoek: een methodologische inleiding*, Bussum: Coutinho.

Tversky, A. & D. Kahneman (1981), 'The Framing of Decisions and the Psychology of Choice', *Science*, Vol. 211, No. 4481, pp. 453-458.

Ulmer, R.R., T.L. Sellnow & M.W. Seeger (2007), *Effective Crisis Communication: Moving From Crisis to Opportunity*, California: Sage Publications, Inc.

Valk, I. van der & W. van der Schans (2011), *Extreemrechts in Amsterdam*, Amsterdam: Amsterdam University Press.

Van Dale (2014), 'Betekenis 'betoging'', op: <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=betoging&lang=nn#.VUdnMfntmko> (bezoekt op 6 september 2015).

Veen, E. van der (2009), 'Rellen voor de kick', *Politievakblad Blauw*, No. 22.

Vries, M.S. de (2004), 'Framing Crises: Response Patterns to Explosions in Fireworks Factories', *Administration & Society*, Vol. 36, No. 5, pp. 594-614.

Woerkum, C.M.J. van (2011), *Effectieve communicatie: over het verleidelijke van wensmodellen*, Wageningen University.

Yin, K. (2013), *Case study research. Design and Methods*, California: Sage Publications.

Bijlagen

Bijlage I – Dataset casus 1

Aartsen, J.J. van (2014a), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid de heer Grinwis’, RIS 274960.

Aartsen, J.J. van (2014b), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid de heer De Mos’, RIS 275000.

Aartsen, J.J. van (2014c), ‘Bijlage I, beleidsuitgangspunten en tolerantiegrenzen’, RIS 275302.

Aartsen, J.J. van (2014d), ‘Demonstratie 12 juli 2014’, RIS 274521.

Aartsen, J.J. van (2014e), ‘Demonstratiebeleid’, RIS 275302 .

Aartsen, J.J. van (2014f), ‘Verklaring van burgemeester Van Aartsen voorafgaand aan debat’, RIS 275223.

Baldewsingh, S. (2014a), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid de heer Grinwis’, RIS 274886.

Baldewsingh, S. (2014b), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid De Mos’, RIS 274885.

Baldewsingh, S. (2014c), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid Elissen’, RIS 274884.

Elsevier (2014), ‘Onrustig Den Haag: stenengooiers verstoren anti-ISIS-protest’, 10 augustus.

Gemeente Den Haag (2014), ‘Spoeddebat demonstraties Schilderswijk’, op: http://player.companywebcast.com/denhaagp/20140814_2/nl/player (bezocht op 3 november 2015).

Jong, L. de, E. van Hees, A. Elissen, D. de Winter, K. Gerbrands & W. Dille (2014), ‘Motie van wantrouwen’, RIS 275207.

Ministerie van V&J (2014), ‘Antwoorden Kamervragen over een anti ISIS demonstratie in de Schilderswijk in Den Haag op 10 augustus 2014’, kenmerk: 550457.

Mos, R. de (2014a), ‘Motie andere locatie demonstratie Schilderswijk e.o.’, RIS 275201.

Mos, R. de (2014b), ‘Motie bescherming persvrijheid’, RIS 275203.

Mos, R. de (2014c), ‘Motie verbod (IS)IS-demonstratie’, RIS 275204.

Mos, R. de & L.K. van Ermel (2014), ‘Motie 'Chain of Command'’, RIS 275202.

Mos, R. de, L.K. van Ermel & A. Dubbelaar (2014), 'Onrust Schilderswijk bedreigt leefbaarheid, veiligheid en persvrijheid', RIS 275140.

NOS (2014a), 'ME grijpt in bij anti-ISIS-betoging', 10 augustus.

NOS (2014b), 'Van Aartsen bezoekt Schilderswijk', op: <http://nos.nl/video/691715-van-aartsen-bezoekt-schilderswijk.html> (bezoekt op 2 november 2015).

NOS Radio 1 (2014), 'Hoogleraar: algemeen demonstratieverbod kan niet', op: <http://www.radio1.nl/item/210426-Hoogleraar:%20algemeen%20demonstratieverbod%20kan%20niet.html> (bezoekt op 26 september 2015).

NPO (2014), 'Geen betogingen meer in Schilderswijk', http://www.npo.nl/nieuwsuur/14-08-2014/VPWON_1220767 (bezoekt op 3 november 2015).

NRC Handelsblad (2014a), 'Arrestatie voor belagen journalist bij rellen Schilderswijk', 15 augustus.

NRC Handelsblad (2014b), 'Even niet dé demonstratiestad', 21 augustus.

NRC Handelsblad (2014c), 'Geen demonstraties meer toegestaan in Haagse Schilderswijk', 14 augustus.

NRC Handelsblad (2014d), 'Kritiek op Van Aartsen om Haagse Schilderswijk. Waarom? Vier vragen', 14 augustus.

NRC Handelsblad (2014e), 'ME grijpt in tijdens demonstratie tegen IS in Den Haag', 10 augustus.

NRC Handelsblad (2014f), 'OM: strafbare uitingen tijdens pro-Palestinademonstratie Den Haag', 31 juli.

NRC Handelsblad (2014g), 'Overmorgen spoeddebat over Haagse Schilderswijk – Van Aartsen morgen terug', 12 augustus.

NRC Handelsblad (2014h), 'Politie onderzoekt beelden van pro-Palestijnse demonstratie', 25 juli.

NRC Handelsblad (2014i), 'Van Aartsen: ophef werd opgeklopte hetze tegen mijn persoon', 16 augustus.

NRC Handelsblad (2014j), 'Verbod op risicodemonstraties in alle woonwijken Den Haag', 20 augustus.

Oeveren, J. van (2014a), 'Besluitenlijst met stemmingen', RIS 275200.

Oeveren, J. van (2014b), Notulen vergadering gemeenteraad Den Haag 14 augustus 2014, RIS 275180.

Omroep West (2014a), 'Joodse organisatie doet aangifte na 'Hitlergroet en hakenkruizen' op anti-Israël demonstratie in Den Haag', 14 juli.

Omroep West (2014b), 'Jozias van Aartsen: 'Anti-Israël demonstratie mocht pas beginnen na verwijderen hakenkruizen', 14 juli.

Omroep West (2014c), 'Protesten in Den Haag tegen beleid Israël', 12 juli.

Omroep West (2014d), 'Radicale moslims demonstreren in Haagse Schilderswijk', 4 juli.

Omroep West (2014e), 'UPDATE Van Aartsen: Geen grenzen overschreden bij pro-Palestina demonstratie', 24 juli.

Stassen, K. (2014), Verslag van de openbare vergadering van de Algemene Raadscommissie, RIS 274905.

Trouw (2014a), 'Bericht uit de Schilderswijk: 'geen djihad in de straat'', 24 augustus.

Trouw (2014b), 'Burgemeester kan protest niet zomaar stoppen', 26 augustus.

Trouw (2014c), 'Demonstatieverbod, dat kent de wet niet', 16 augustus.

VARA (2014), 'Burgemeester Jozias van Aartsen over de rellen in de Schilderswijk', op: <http://dewerelddraaitdoor.vara.nl/media/319580> (bezoekt op 3 november 2015).

Volkskrant (2014a), 'Demonstratie tegen IS in Schilderswijk', 9 augustus.

Volkskrant (2014b), 'Extreem-rechtse partij naar rechter om demonstratieverbod Schilderswijk', 15 augustus.

Volkskrant (2014c), 'Goed gesprek Joodse organisaties en burgemeester Van Aartsen', 16 juli.

Volkskrant (2014d), 'Kan Van Aartsen betogingen in de Schilderswijk zomaar verbieden?', 15 augustus.

Volkskrant (2015a), 'OM wil maximaal 7 jaar voor verdachten jihadproces', 20 oktober.

Volkskrant (2015b), 'Er ligt altijd wel ergens een bananenschil', 9 november.

Bijlage II – Dataset casus 2

Aartsen, J.J. van (2015a), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van de raadsleden de dames Akhiat en Van der Werf’, RIS 283701.

Aartsen, J.J. van (2015b), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van de raadsleden de heren Küçük en Çetinkaya’, RIS 283741.

Aartsen, J.J. van (2015c), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid de heer Van Doorn’, RIS 283740.

Aartsen, J.J. van (2015d), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van het raadslid mevrouw Faïd’, RIS 283700.

Aartsen, J.J. van (2015e), ‘Incident Night at the Park’, RIS 283691.

Aartsen, J.J. van (2015f), ‘Uitkomst onderzoek Mitch Henriquez’, RIS 283730.

Elsevier (2015a), ‘Circa 500 betogers om dood Arubaan’, 29 juni.

Elsevier (2015b), ‘Demonstranten protesteren met geweld tegen politiegeweld’, 29 juni.

Elsevier (2015c), ‘Elf arrestaties bij nieuwe onrust Den Haag’, 1 juli.

Elsevier (2015d), ‘Foto’s rellen in Schilderswijk: glasscherven en brandjes’, 2 juli.

Elsevier (2015e), ‘Gesprek burgemeester met familie Henriquez’, 5 juli.

Elsevier (2015f), ‘Henriquez dood door geweld agenten’, 6 november.

Elsevier (2015g), ‘Hoe de ME rust herstelde in Haagse Schilderswijk’, 3 juli.

Elsevier (2015h), ‘Onrust verspreidt zich over Schilderswijk’, 2 juli

Elsevier (2015i), ‘Rellen Den Haag konden worden voorkomen’, 8 juli.

Elsevier (2015j), ‘Ruim 200 arrestaties in Haagse Schilderswijk’, 3 juli.

Elsevier (2015k), ‘Samenscholingsverbod in Haagse Schilderswijk’, 2 juli.

Elsevier (2015l), ‘Van Aartsen betuigt medeleven’, 29 juni.

Elsevier (2015m), ‘Weer aanhoudingen na rellen Schilderswijk’, 9 juli.

Mos, R. de (2015a), ‘Motie Bodycams’, RIS 284043.

Mos, R. de (2015b), ‘Motie invoeren Rotterdamwet’, RIS 284048.

Mos, R. de (2015c), 'Motie ledigheid is des duivels oorkussen', RIS 284046.

Mos, R. de (2015d), 'Motie ondernemers Schilderswijk betrekken bij aanvalsplan werkgelegenheid', RIS 284047.

Mos, R. de (2015e), 'Motie Pilot Project Strafkampen', RIS 284045.

Mos, R. de (2015f), 'Motie Werkgroep Schilderswijk', RIS 284 042.

Mos, R. de & A.D.J.M. Kumar (2015a), 'Motie Bevrijd woonwijken van demonstraties', RIS 284044.

Mos, R. de & A.D.J.M. Kumar (2015b), 'Motie compensatiegarantie getroffen ondernemers Schilderswijk', RIS 284049.

Mos, R. de & A.D.J.M. Kumar (2015c), 'Motie Wijkagent langer in de wijk', RIS 284050.

NOS (2015a), 'Arubaanse arrestant kwam om door politiegeweld, vijf agenten verdacht', 1 juli.

NOS (2015b), 'ME ontruimt Hobbemaplein Den Haag', 3 juli.

NOS (2015c), 'OM wil agenten vervolgen in zaak-Henriquez', 6 november.

NOS (2015d), 'Rellen bij protest na dood Arubaanse arrestant', 29 juni.

NOS (2015e), 'Stille tocht voor Mitch Henriquez', 3 juli.

NOS (2015f), 'Van Aartsen: relschoppers maalden niet om slachtoffer', 30 juni.

NOS (2015g), 'Van Aartsen bedankt buurtbewoners Schilderswijk', 4 juli.

NOS (2015h), 'Van Aartsen roept op tot kalmte', 1 juli.

NOS (2015i), 'Van Aartsen roept op tot kalmte', op: <https://www.youtube.com/watch?v=Lc3XtuQs9F8> (bezocht op 13 november 2015).

NRC Handelsblad (2015a), 'Hevige rellen na dood arrestant', 30 juni.

NRC Handelsblad (2015b), 'Opnieuw hevige rellen in Schilderswijk na demonstratie tegen politiegeweld', 2 juli.

NRC Handelsblad (2015c), 'Opnieuw protest in Schilderswijk, 'onrustig rondom Hobbemaplein', 1 juli.

NRC Handelsblad (2015d), 'Politiegeweld, klassenjustitie? Dit is wat we weten over dood Henriquez', 30 juni.

NRC Handelsblad (2015e), 'Samenscholingsverbod in Schilderwijk, 61 aanhoudingen', 2 juli.

Omroep West (2015a), ‘Burgemeester Van Aartsen over de rellen in Den Haag’, op: https://www.youtube.com/watch?v=bzQt5tAs_E (bezoekt op 13 november 2015).

Omroep West (2015b), ‘TV West Nieuws dinsdag 30 juni 2015: Sfeerverslag van de rellen in Den Haag’, op: <https://www.youtube.com/watch?v=VoxqcNJAT44> (bezoekt op 13 november 2015).

Omroep West (2015c), ‘Van Aartsen: ‘Protest uit pure medemenselijkheid door laten gaan’’, op: <https://www.youtube.com/watch?v=716EI8LLmHQ> (bezoekt op 13 november 2015).

Omroep West (2015d), ‘Van Aartsen baalt van situatie Schilderswijk’, op: <https://www.youtube.com/watch?v=m8HnPN5GDSQ> (bezoekt op 13 november 2015).

Omroep West (2015e), ‘Wat weten we tot nu toe over de dood van arrestant Mitch Henriquez?’, 1 juli.

Politie (2015), ‘Q&A onrust Schilderswijk online’, op: <https://www.politie.nl/nieuws/2015/juli/3/qa-zaak-mitch-henriquez-en-rellen-schilderwijk-online.html> (bezoekt op 2 november 2015).

Ramgolam (2015a), ‘Besluitenlijst van de openbare vergadering van de commissie bestuur op woensdag 8 juli 2015’, RIS 283588.

Ramgolam (2015b), ‘Woordelijk verslag van de openbare vergadering van de commissie bestuur op woensdag 8 juli 2015’, RIS 283589.

Rijksrecherche (2015a), ‘Arrestant in zeer kritieke toestand in ziekenhuis na aanhouding, Rijksrecherche doet onderzoek’, 28 juni.

Rijksrecherche (2015b), ‘Voorlopige uitkomsten Rijksrecherche, Henriquez zeer waarschijnlijk overleden door zuurstoftekort’, 1 juli.

Trouw (2015), ‘OM wilt agenten veroordelen voor dood Henriquez, meldt NOS’, 6 november.

Vianen, I.M. (2015a), ‘Motie: Pilot Stopformulieren’, RIS 284040.

Vianen, I.M. (2015b), ‘Motie: Maatregelen voorkomen discriminatie en etnisch profileren’, RIS 284041.

Volkskrant (2015a), ‘Harde confrontatie ME’ers en relschoppers Schilderswijk’, 2 juli.

Volkskrant (2015b), ‘Van Aartsen trots op Schilderswijkers na nacht met 200 arrestaties’, 3 juli.

Volkskrant (2015c), ‘Wat zijn de oorzaken van de rellen? Warmte, ramadan of racisme?’, 3 juli.

Volkskrant (2015d), ‘Zestien mensen opgepakt na rellen in de Schilderswijk’, 30 juni.

Bijlage III – Dataset casus 3

- AT5 (2011a), ‘Alle arrestanten Museumplein weer vrij’, 27 oktober.
- AT5 (2011b), ‘Geen verbod nieuwe demonstratie’, 25 oktober.
- AT5 (2011c), ‘Koerden in gesprek met de gemeente’, 24 oktober.
- AT5 (2011d), ‘Koerden onderweg naar Amsterdam’, 23 oktober.
- AT5 (2011e), ‘Snelrecht tegen Koerden van de baan’, 1 november.
- AT5 (2011f), ‘Onrust Koerden en Turken blijft uit’, 26 oktober.
- AT5 (2011g), ‘Politie alert op nieuwe rellen’, 24 oktober.
- AT5 (2011h), ‘Snelrecht na aanval Koerdisch Centrum’, 25 oktober.
- AT5 (2011i), ‘Spanning Turken-Koerden: gemeente alert’, 25 oktober.
- AT5 (2011j), ‘We verwachten 20.000 mensen’, 25 oktober.
- Elsevier (2011a), ‘Rellen in Amsterdam bij demonstratie Turken’, 23 oktober.
- Elsevier (2011b), ‘Turken in Nederland roepen op tot rellen tegen Koerden’, 25 oktober.
- Elsevier (2011c), ‘Weer rellen bij Koerdisch centrum Amsterdam’, 26 oktober.
- Laan, E.E. van der (2011a), ‘Feitenrelaas gebeurtenissen rondom Koerdisch Centrum op 23 oktober 2011 (brief aan de leden van de gemeenteraad)’.
- Laan, E.E. van der (2011b), ‘Verordening ex artikel 176 van de Gemeentewet in het kader van de handhaving van de openbare orde en ter beperking van gevaar op het Museumplein op woensdag 26 oktober 2011 (brief aan de leden van de gemeenteraad)’.
- Mastenbroek, C. (2011), ‘Raadscommissieverslag 27 oktober 2011’, pp. 4-8.
- NOS (2011a), ‘Koerden fel over optreden politie’, 24 oktober.
- NOS (2011b), ‘Samenscholingsverbod op Museumplein’, 26 oktober.
- NOS (2011c), ‘Turks protest eindigt in geweld’, 23 oktober.
- NOS (2011d), ‘Waarom zijn Turkse jongeren aan het rellen?’, 26 oktober.
- NRC Handelsblad (2011a), ‘Gewonden bij rellen Turks protest Amsterdam’, 23 oktober.
- NRC Handelsblad (2011b), ‘Noodverordening Amsterdam uit angst voor rellen Turken en Koerden’, 26 oktober.
- NRC Handelsblad (2011c), ‘Rellen bij protest’, 24 oktober.

NRC Handelsblad (2011d), 'Turkse betogers opgepakt', 24 oktober.

Politie (2011), 'Feitenrelas Sloterkade 23 oktober 2011', Amsterdam: DAO Bureau Beleid.

Trouw (2011a), 'Confrontatie tussen Koerden en Turken blijft uit', 26 oktober.

Trouw (2011b), 'Politie was verrast door aanval op Koerdisch centrum, 27 oktober.

Trouw (2011d), 'Turken en Koerden: kom niet naar Museumplein', 26 oktober.

Trouw (2011e), 'Turkse organisaties roepen weer op kalmte te bewaren', 26 oktober.

Volkskrant (2011a), 'Conflict in Turkije hier direct merkbaar', 30 oktober.

Volkskrant (2011b), 'Koerden eisen onderzoek optreden politie', 24 oktober.

Volkskrant (2011c), 'Kogelgaten zitten in de deur', 25 oktober.

Volkskrant (2011d), 'Turken en Koerden: geweld van 'daar' moet niet hierheen komen', 27 oktober.

Volkskrant (2011e), 'Turken wenden zich van Nederland af', 2 november.

Volkskrant (2011f), 'Turks protest tegen PKK in Amsterdam loopt uit op rellen', 24 oktober.

Volkskrant (2011g), 'Turkse jongeren roepen op tot meer rellen', 25 oktober.

Volkskrant (2011h), 'Vijf aanhoudingen na rellen bij demonstratie', 23 oktober.

Bijlage IV – Dataset casus 4

AT5 (2015a), ‘Bezitters Bungehuis definitief niet akkoord met bestuur UvA, ontruiming ophanden’, 23 februari.

AT5 (2015b), ‘Compilatie: Negen aanhoudingen bij ontruiming Maagdenhuis’, 11 april.

AT5 (2015c), ‘Groep bezitters blijft achter in Maagdenhuis na gesprek met burgemeester’, 26 februari.

AT5 (2015d), ‘Het Gesprek met de Burgemeester’, op: <http://www.at5.nl/gemist/tv/145/19084/-/13> (bezoekt op 21 november 2015).

AT5 (2015e), ‘Liveblog: Demonstranten bezetten Maagdenhuis’, 25 februari.

AT5 (2015f), ‘Maagdenhuisbezitters aan burgemeester: ‘Maak uw beweringen over activisten hard’’, 22 maart.

AT5 (2015g), ‘Minister: Schade Maagdenhuis niet verhaald op bezitters’, 28 augustus.

AT5 (2015h), ‘Rechter buigt zich over bezetting Maagdenhuis’, 10 april.

AT5 (2015i), ‘Samenvatting van bezetting Maagdenhuis’, 26 februari.

AT5 (2015j), ‘Studenten willen Maagdenhuis ‘positief afronden’’, 10 april.

AT5 (2015k), ‘UvA: ‘Bezitters Maagdenhuis hoeven niet te dokken, verzekering wel’’, 26 mei.

AT5 (2015l), ‘UvA: half miljoen euro schade door bezetting Maagdenhuis’, 10 april.

AT5 (2015m), ‘Zo ziet het Maagdenhuis er na bezetting uit’, 11 april.

Elsevier (2015a), ‘Bungehuis in Amsterdam is ontruimd: 46 aanhoudingen’, 24 februari.

Elsevier (2015b), ‘Felle woorden van burgemeester Van der Laan in het Maagdenhuis’, 26 februari.

Elsevier (2015c), ‘In beeld: ME ontruimt gekraakt Maagdenhuis’, 11 april.

Elsevier (2015d), ‘UvA geeft toe aan eis studenten: ‘misschien gaan ze nu weg’’, 26 februari.

Laan, E.E. van der (2015a), ‘Beantwoording schriftelijke vragen van de raadsleden de heer E.A. Flentge en de heer D.W.S. Peters van 13 april 2015 inzake de ontruiming van het Maagdenhuis’.

Laan, E.E. van der (2015b), ‘Ontruiming Maagdenhuis (brief aan de leden van de gemeenteraad)’.

Mastenbroek, C. (2015a), ‘Raadscommissieverslag 19 maart 2015’.

Mastenbroek, C. (2015b), 'Raadscommissieverslag 9 april 2015'.

Mastenbroek, C. (2015c), 'Raadscommissieverslag 21 mei 2015'.

NOS (2015a), 'Amsterdamse studenten vallen Maagdenhuis binnen', 25 februari.

NOS (2015b), 'Geen vervolging bezetters Bungehuis', 25 februari.

NOS (2015c), 'Impasse bij studentenactie Maagdenhuis', 25 februari.

NOS (2015d), 'In beeld: bezetting Maagdenhuis', 25 februari.

NOS (2015e), 'Maagdenhuis: het resultaat van 1,5 maand bezetting', 11 april.

NOS (2015f), 'ME haalt Maagdenhuis leeg', 11 april.

NOS (2015g), 'Politie arresteert 46 studenten bij ontruiming Bungehuis', 24 februari.

NOS (2015h), 'Rechter vond situatie Maagdenhuis te onveilig en dus volgde de ontruiming', 11 april.

NOS (2015i), 'Studenten maandag weg uit Maagdenhuis', 9 april.

NOS (2015j), 'Studenten op de been tegen beleid UvA', 25 februari.

NOS (2015k), 'Universiteit mag Maagdenhuis ontruimen', 10 april.

NOS (2015l), 'UvA-baas Gunning: het ging om de veiligheid', 13 april.

NOS (2015m), 'Van der Laan spreekt Maagdenhuisbezetters toe', 26 februari.

NOS (2015n), 'Wanneer gaat de UvA het Maagdenhuis laten ontruimen?', 10 april.

NRC Handelsblad (2015a), 'Bezetters Maagdenhuis moeten om middernacht weg, maar ze gaan niet', 10 april.

NRC Handelsblad (2015b), 'Bezetting Maagdenhuis en Bungehuis kostte 7 ton', 12 juni.

NRC Handelsblad (2015c), 'Bungehuis-bezetters niet akkoord met voorstel UvA', 23 februari.

NRC Handelsblad (2015d), 'Dit leverde het Maagdenhuis op', 11 april.

NRC Handelsblad (2015e), 'Duizend man bij universiteitsprotest, vrijdag overleg', 13 april.

NRC Handelsblad (2015f), 'Groep docenten UvA zegt vertrouwen in bestuurders op', 9 maart.

NRC Handelsblad (2015g), 'Kleine groep studenten overnacht in Maagdenhuis', 26 februari.

NRC Handelsblad (2015h), 'Kritiek op UvA-leiding zwelt aan', 26 februari.

NRC Handelsblad (2015i), 'Louise Gunning vertrekt als voorzitter bestuur UvA', 19 april.

NRC Handelsblad (2015j), 'Maagdenhuisbezitters blijven zitten, UvA naar de rechter', 8 april.

NRC Handelsblad (2015k), 'ME heeft Maagdenhuis ontruimd, negen aanhoudingen verricht, 11 april.

NRC Handelsblad (2015l), 'Steun voor bestuur UvA neemt af, laatste twee arrestanten Maagdenhuis vrij', 17 april.

NRC Handelsblad (2015m), 'Studenten ook na gesprek met Van der Laan nog in Maagdenhuis', 25 februari.

NRC Handelsblad (2015n), 'Studenten vertrekken maandag uit Maagdenhuis – kort geding gaat door', 9 april.

NRC Handelsblad (2015o), 'Studentenmars Amsterdam eindigt in bezetting Maagdenhuis', 25 februari.

NRC Handelsblad (2015p), 'Twee arrestaties bij protestmars UvA-studenten en –docenten', 13 maart.

NRC Handelsblad (2015q), 'Ze kon het niet meer goed doen', 20 april.

Politie (2015a), 'Reconstructie ontruiming Maagdenhuis d.d. 11 april 2015 (brief aan burgemeester Van der Laan)', 27 augustus.

Politie (2015b), 'Reconstructie optreden politie studentendemonstratie 13 maart (brief aan burgemeester Van der Laan)', 31 maart.

Volkskrant (2015a), '46 arrestaties bij ontruiming Bungehuis, bezetting voorbij, 24 februari.

Volkskrant (2015b), 'Amsterdamse burgemeester: vreedzame uitzetting Maagdenhuis', 26 februari.

Volkskrant (2015c), 'Politie maakt einde aan bezetting Maagdenhuis', 11 april.

Volkskrant (2015d), 'Studenten blijven voorlopig in bezet Maagdenhuis', 25 februari.

Volkskrant (2015e), 'Uva doet concessies aan Maagdenhuisbezitters', 10 maart.

Volkskrant (2015f), 'UvA studenten eisen aftreden bestuur met protestmars', 13 april.

Bijlage V – Casestudie protocol

Bij het analyseren van de data is gebruik gemaakt van codering waarbij stukken tekst en geluidsfragmenten zijn gelabeld. In het coderingssysteem Atlas.ti zijn alle tekstuele data en geluidsfragmenten ingevoerd en vervolgens zijn deze data gecodeerd aan de hand van de codes die in onderstaande tabellen zijn weergegeven (zie de tabellen 19 t/m 22).³⁶ Ieder artikel en document is vier keer gelezen en naar ieder geluidsfragment is vier keer geluisterd waarbij de eerste keer werd gelet op de mogelijkheid om te coderen aan de hand van tabel 19, de tweede keer aan de hand van tabel 20, de derde keer aan de hand van tabel 21 en de vierde keer aan de hand van tabel 22. Op deze manier is het coderen zo nauwkeurig mogelijk uitgevoerd. In deze paragraaf wordt verder uitgelegd hoe de codering is uitgevoerd.

Bij het analyseren van de crisis frames zijn de uitspraken van de burgemeesters in de geselecteerde documenten, artikelen en fragmenten op basis van onderstaande tabel per casus gecodeerd (zie tabel 19). Bij een overwegend ontkennende toon werd de code 0 toegekend. Dit betekent dat de burgemeester tijdens of na de problematische demonstratie aangeeft dat het geen crisis betreft en dat er geen sprake is van schuld. Code 1 werd toegekend aan uitspraken waaruit bleek dat de burgemeester de problematische demonstratie als een kritieke bedreiging erkent en dat hij aangeeft dat de schuld verspreid moet worden, omdat het niet duidelijk is wie de schuldige is. Als laatste werd code 2 toegekend aan uitspraken waaruit bleek dat de burgemeester de problematische demonstratie als een kritieke kans erkent en dat hij zich focust op de vraag van de schuldige(n).

Code	Omschrijving	Zoekwoorden
0	Frame 1: de betreffende burgemeester geeft aan dat de problematische demonstratie geen crisis is en dat er geen sprake is van schuld.	Ontkenning, geen crisis, geen bedreiging, geen schuldige(n)
1	Frame 2: de betreffende burgemeester erkent de problematische demonstratie als een kritieke bedreiging en geeft aan dat de schuld verspreid moet worden, omdat het niet duidelijk is wie de schuldige is.	Bedreiging, escaleren, uit de hand lopen, tragedie, zorgelijk, vernielingen, geweld, optreden politie, vandalisme, kalmte bewaren, zorgen
2	Frame 3: de betreffende burgemeester erkent de problematische demonstratie als een kritieke kans en focust zich op de vraag van de schuldige(n).	Schuld, feiten boven water/tafel krijgen, duidelijkheid over wat zich precies heeft afgespeeld

Tabel 19: Coderingstabel voor de framing strategieën van de burgemeesters.

Bij het analyseren van een (succesvolle) politieke uitkomst zijn de geselecteerde documenten, artikelen en fragmenten op basis van onderstaande tabellen per casus gecodeerd. Er werd zowel gecodeerd op basis van toon (zie tabel 20) als op basis van feiten (zie tabel 21). Bij een overwegend

³⁶ Videofragmenten zijn omgezet in geluidsfragmenten en als zodanig toegevoegd in Atlas.ti. Waar dit niet mogelijk was, zijn de videofragmenten uitgetypt en als tekstueel document toegevoegd in Atlas.ti.

neutrale toon of bij het beschrijven van feiten kreeg een document, artikel of fragment de code 3 toegekend. Dit betekent dat er overwegend neutraal over de burgemeester tijdens of na de problematische demonstratie werd geschreven of gesproken óf dat er alleen feiten werden beschreven of besproken. Bij een overwegend negatieve toon kreeg een uitspraak uit een document, artikel of fragment de code 4. Hierbij werd er overwegend negatief over de burgemeester tijdens of na de problematische demonstratie geschreven of gesproken. Als laatste werd bij een overwegend positieve toon de code 5 toegekend. Dit betekent dat er overwegend positief over de burgemeester tijdens of na de problematische demonstratie werd geschreven of gesproken.

Code	Toon	Omschrijving	Zoekwoorden
3	Neutraal	Er wordt overwegend neutraal over de betreffende burgemeester geschreven of gesproken tijdens of na de problematische demonstratie óf er worden alleen feiten beschreven.	-
4	Negatief	Raadsleden zijn overwegend negatief over het handelen van de betreffende burgemeester tijdens of na de problematische demonstratie	Negatief, falen, vertrek, aftreden, geen vertrouwen, verbijstering, slechte communicatie, motie van wantrouwen, kritiek, jammer.
5	Positief	Raadsleden zijn overwegend positief over het handelen van de betreffende burgemeester tijdens of na de problematische demonstratie.	Steun, complimenten, blij, tevreden, waardering, bedanken, begrip.

Tabel 20: Coderingstabel voor de uitspraken van raadsleden.³⁷

Bij het coderen van de geselecteerde documenten, artikelen en fragmenten op basis van feiten, werd er gekeken naar het aanblijven van de burgemeester (code 6) of het aftreden van de burgemeester na de problematische demonstratie (code 7) (zie tabel 21).

Code	Feit	Omschrijving	Zoekwoorden
6	Positief	De betreffende burgemeester blijft aan na de problematische demonstratie.	Aanblijven, aan de macht, niet weg
7	Negatief	De betreffende burgemeester treedt af na de problematische demonstratie.	Aftreden, weggaan, opstappen

Tabel 21: Coderingstabel voor het aanblijven of het aftreden van de burgemeester.

Bij het analyseren van de overige factoren (massa media, officiële onderzoeken en contextuele factoren) is gebruik gemaakt van onderstaande coderingstabel (zie tabel 22). De codes zijn alleen

³⁷ Bij het coderen van de politieke uitkomst op basis van toon wordt er gelet op de manier waarop raadsleden over de burgemeester spreken of schrijven. Hoe andere actoren, zoals journalisten en landelijke politici, over de burgemeester spreken of schrijven, wordt buiten beschouwing gehouden. De focus is op de uitspraken die vanuit de lokale politiek werden gedaan.

gebruikt op het moment dat de deze factoren expliciet naar voren kwamen in de geselecteerde artikelen, documenten en fragmenten.

Code	Omschrijving	Zoekwoorden *
8.1.1 8.1.2	<i>Massa media</i> 1) De media brengen het gekozen crisis frame van de burgemeester wel/niet naar voren en ondersteunen dit crisis frame wel/niet: - wel; - niet.	Geloofwaardigheid burgemeester, crisiscommunicatie burgemeester, (niet) geloven
8.2 8.3.1 8.3.2	2) De media hebben een bepaalde boodschap anders geïnterpreteerd dan dat oorspronkelijk de bedoeling was; 3) De media wijzen schuldigen aan: - en benadrukken daarbij exogene factoren (van buiten afkomstig) van de mini-crisis; - en benadrukken daarbij endogene factoren (van binnen afkomstig) van de mini-crisis.	Verkeerd geïnterpreteerd, niet zo gezegd, anders geformuleerd, onjuist, onvolledig weergegeven. Schuldig(en), verantwoordelijk
8.4	4) De media geven een ander beeld van de situatie weer.	Ander beeld, kwaad daglicht, onzin
9.1 9.2	<i>Officiële onderzoeken</i> 1) Naar aanleiding van de mini-crisis is er een officieel onderzoek gestart; 2) De resultaten van het officieel onderzoek met betrekking tot het handelen van de burgemeester.	Onderzoek, officieel, onafhankelijk Uitkomsten/resultaten onderzoek
10.1 10.2	<i>Contextuele factoren (politieke timing)</i> 1) De burgemeester was afwezig op het moment van de mini-crisis; 2) De periode dat de burgemeester gevestigd is op het moment van de mini-crisis;	Afwezig(heid), vakantie, weg, niet aanwezig Gevestigd, burgemeester sinds

Tabel 22: Coderingstabel voor de overige factoren.

Bijlage VI – Lijst met quotes

Casus 1

- 1) *“Ik neem alle verantwoordelijkheid. Ik ben verantwoordelijk. Ik zal nooit mijn wethouders afvallen. Dat kan ik ook helemaal niet. Ik zal ambtenaren niet afvallen en ik zal de politie niet afvallen. Ik weet wat mijn woordvoerder precies heeft gezegd. Als vervolgens een essentieel element wordt weggelaten, namelijk het strafrechtelijke element dat op de grenzen betrekking had, dan wordt het wel heel moeilijk. Ik heb daarom ook gereageerd, maar ik kan niets anders zeggen en ik wil er ook helder over zijn in deze raad: de hetze die daarna ontstond, was echt opgeklopt”* (Van Oeveren, 2014b: 401).
- 2) *“Ik stel vast dat de demonstraties in de afgelopen twee maanden de gemoederen zeer hebben verhit. De organisatoren van een aantal demonstraties zijn niet in staat gebleken te voorkomen dat deze ook kwaadwillenden hebben aangetrokken, die niet het doel hadden een mening te uiten maar op een confrontatie uit waren. Gebleken is voorts dat de organisatoren een belangrijk deel van hun sympathisanten niet onder controle hadden. Zij bleken niet in staat om de demonstratie ordelijk te laten verlopen. Bovendien hebben de organisatoren zich toen niet aan de afspraken gehouden, of kunnen houden. Dat speelde bij de Gaza-demonstraties met de IS-sympathisanten en ook bij de Pro Patria-demonstratie”* (Van Aartsen, 2014e).
- 3) *“Wat ik heel erg heb gevonden is dat kennelijk niemand heeft willen geloven dat ik dat nooit heb gezegd en dat het ook nooit namens mij is gezegd. Het allerergste van die periode vond ik dat mij verweten werd – dat werd een baaierd aan berichten – dat ik min of meer antisemitische uitlatingen toeliet. Niet is verder van mij dan dat. Er ontstond – van het idee ‘er zijn geen grenzen overschreden’ – een baaierd aan reacties die niet zo mooi waren. Dat heeft me diep geraakt”* (VARA, 2014).

Casus 2

- 4) *“Een groep jonge mannen, misschien wel 100, de meeste niet ouder dan 25, renden schreeuwend over het Hobbemaplein. Daar reageerde de politie op, en daar reageerden de jongeren weer op. Op een gegeven moment zat iedereen achter elkaar. Jongeren achter politie, politie achter jongeren. De ME probeerde dit in te dammen. De mensen met spandoeken waren niet meer te zien. Het leek wel een oorlogsgebied. Boven de stad vlogen helikopters”* (NRC, 2015b).
- 5) *“Ik hoop en ik doe daar ook een beroep op dat iedereen in de stad de kalmte wilt bewaren. We hebben in de stad, dat heb ik gisteren ook gezegd, op maandagavond natuurlijk een situatie gehad waarbij het helemaal niet meer ging om emotie en meeleven met de dood van Mitch Henriquez. En heel begrijpelijk dat die emotie er is en er was, maar we hebben toen ook te maken gekregen, in de loop van de avond, met stomweg relschoppers. Daar moet de politie ook tegen optreden en ik hoop echt dat iedereen zijn verstand erbij houdt, zijn kalmte ook wilt bewaren. Dat is het enige wat ik als oproep ook kan doen”* (NOS, 2015i).
- 6) *“Op maandagavond heeft er een aantal relschoppers grof geweld gebruikt. We hebben gewoon vandalisme gezien. Dat heeft dus niets meer te maken met emotie uiten over de dood van Mitch*

Henriquez, nul komma nul. Ik hoop dat iedereen die daartoe geneigd toe is, die denkt ik ga weer lekker rellen, dat die daar ook eens een seconde over na zou willen denken. Plus wat doe ik de Schilderswijkers en Transvalers aan?” (Omroep West, 2015c).

- 7) *“Ik ben vooral boos. Boos omdat deze rellen voorkomen hadden kunnen worden, als er beter naar de bewoners van de Schilderswijk en omliggende wijken was geluisterd. Boos ook omdat ik hier al jaren voor heb gewaarschuwd, terwijl iedereen dat afdeed als overdreven, onrust stoken of populistisch. Boos omdat uit de reacties van de burgemeester en het college na de dood van Mitch Henriquez geen enkel blijk van invoelend vermogen werd gegeven richting de frustraties van de inwoners van de Schilderswijk en omliggende wijken” (Ramgolam, 2015b: 36).*
- 8) *“Het volslagen onbegrip voor wat er leeft bij de bewoners blijkt wel uit een aantal reacties van de afgelopen week. Er is geen racisme bij de politie, terwijl nota bene de baas van de Landelijke Politie aangeeft dat dat wel degelijk het geval is. En hij kan het wel weten. De relatie tussen jongeren uit de wijk en de politie is prima, aldus de burgemeester. Nog bonter maakte PvdA-wethouder Baldewsingh het vorige week in de raad door te stellen dat er geen enkele relatie is tussen spanningen in de wijk en discriminatie. De fractie van de Partij van de Arbeid heeft net geen afstand genomen van deze stelling. Aangezien de wethouder spreekt namens het college, is dat dus automatisch het standpunt van het college. Zelfs de ramadan zou oorzaak zijn van de rellen, waarmee er een volstrekt abjecte link is gelegd tussen een prachtige maand in de islam en de vernielingen in de Schilderswijk. Van welke planeet komen deze mensen? Hoe wereldvreemd kun je zijn? Wat een totaal gebrek aan realiteitsbesef heeft dit stadsbestuur. Het is werkelijk tenenkrommend. Hiermee is het stadsbestuur op zijn minst medeverantwoordelijk voor de ontstane rellen. Niet het benoemen van de harde waarheid is olie op het vuur gooien, maar de kramp van de ontkenning en de jarenlange onwil van dit stadsbestuur om begrip te tonen voor de zorgen en emoties van de inwoners van deze stad. Dát is olie op het vuur gooien, niet het benoemen van feiten. De dood van Mitch Henriquez was een dramatisch incident, maar zeker niet de enige reden van de rellen. Het was de laatste druppel in hoog opgelopen boosheid en frustratie over het wanbeleid van dit stadsbestuur van de afgelopen jaren” (Ramgolam, 2015b: 36).*
- 9) *“Ik vind het toch jammer, omdat de raad en de burgemeester vorig jaar heel duidelijk zijn geweest dat er in woonwijken en zeker in de Schilderswijk niet wordt gedemonstreerd. De burgemeester zegt: wanneer hadden we het dan moeten doen? Hij geeft net aan dat het eerst 100 minuten rustig was. Op dat moment had er in een goed gesprek of in overleg - ik laat het aan de burgemeester over om dat te beoordelen - gezegd kunnen worden: we kunnen het ook elders laten plaatsvinden” (Ramgolam, 2015b: 62).*
- 10) *“Allereerst wil ik heel graag de burgemeester, de hoofdofficier van justitie en de politiechef bedanken voor de uitgebreide beantwoording. Ik vind dat er door de burgemeester en de politiechef positieve stappen worden gezet in dit debat. Het herkennen van de gevoelens van grote groepen mensen is een begin. De toon die ik vandaag hoor, is echt anders dan de toon die ik voorheen gehoord heb. Het erkennen dat er inderdaad af en toe etnisch geprofileerd zou kunnen worden en dat er af en toe sprake zou kunnen zijn van discriminatie door agenten, vind ik een goed begin voor een dialoog. Ik denk dat*

het ook echt tegemoetkomt aan de gevoelens die in onze samenleving heel reëel aanwezig zijn. Ik beschouw dit echt als een handreiking aan die mensen” (Ramgolam, 2015b: 76).

- 11) *“Het antwoord is ja. Ik noem dat een falsificatie. Kennelijk is dat de manier waarop we tegenwoordig met elkaar omgaan. Ik betreur dat zeer, net zo goed als dat de invloed van sociale media immens groot is. Dat weten we allemaal. We zijn allemaal mensen die op dit moment in de Nederlandse maatschappij leven en werken. Dat kan soms ook desastreuze uitwerkingen hebben. Eén verkeerde mededeling op Twitter die vervolgens door X wordt gevolgd en dan als feit wordt aanvaard, kan enorme schade aanrichten. Een krant zei dat de burgemeester zei: al dat gedoe lag alleen maar aan de ramadan. Ik ben daar ongelooflijk kwaad over geweest. Dat is totale onzin. Tijdens de persconferentie van afgelopen donderdag heb ik een aantal dingen gezegd die ik nu ook zeg. Ik heb toen gezegd dat de politie er rekening mee moest houden, en uiteraard ook degenen die we uitnodigden om wat te doen, dat het ramadan was. Dat wordt verbonden: de burgemeester zegt 'het lag aan de ramadan'. Dat is een falsificatie. Dat kan tot enorme problemen leiden. Ik heb deze gelegenheid om dat helder te zeggen. Ik weet ook wel dat als je dan zegt 'zo heb ik het niet gezegd', de reactie is: ja, nou beweert hij dat weer. Dat is een gevaarlijke ontwikkeling in onze samenleving. Wij als verantwoordelijke bestuurders - u bent bestuurder van de stad, het college levert daar een bijdrage aan en ik ook - moeten daar ongelooflijk precies in zijn. Ik heb het niet van uw kant gehoord, maar het kwam hier vanmiddag toch een beetje terug. Dat vind ik heel beroerd” (Ramgolam, 2015b: 64-65).*
- 12) *“Ten slotte merk ik op dat het goed is dat de burgemeester en de politiechef hier de ruimte hebben genomen om foute citaten van hen in de pers, recht te zetten. Dat onderstreept wat mij betreft nog maar eens het belang dat we niet te snel conclusies moeten trekken naar aanleiding van allerlei berichten in de pers en sociale media, teneinde te voorkomen dat men elkaar ophitst en olie op het vuur gooit. Laten we nu echt de kalmte bewaren en gewoon de feiten afwachten” (Ramgolam, 2015b: 78).*

Casus 3

- 13) *“Wij betreuren wat zondag is gebeurd na de demonstratie op het Museumplein, met name in het licht van de aardbevingsramp in Oost Turkije, en wij veroordelen in het bijzonder het gebruikte geweld. Wij willen geen import van het Turks Koerdisch conflict naar Nederland en Amsterdam. Wij willen hoe dan ook geen geweld. Wij vragen iedereen een bijdrage te leveren aan het verminderen van de spanning tussen Turkse en Koerdische Amsterdammers. Wij roepen iedereen op: demonstreren is een grondrecht maar ga vandaag niet naar het Museumplein. Wij zullen hierover met elkaar in gesprek blijven de komende tijd” (Trouw, 2011d).*
- 14) *“Maar intussen hadden we wel dus de zorg over het Museumplein en toen hebben we gezegd dat als het vandaag misgaat, weer misgaat, op het Museumplein, zal dat die spiraal niet ombuigen, maar juist versterken. Nou we hebben bijvoorbeeld morgenavond in het Concertgebouw een vierhonderd jaar Turkije-viering. Dat zou dan ook weer zo'n gelegenheid kunnen zijn om boze mensen naartoe te trekken en dan kan het helemaal misgaan, dus er was veel aan gelegen om het gisteren op het Museumplein niet mis te laten gaan en toen hebben we gedacht dat eigenlijk het beste was de*

Noodverordening. U heeft van mij een brief gehad en het kwam erop neer dat er van gistermiddag 14.00 uur tot gisteravond 24.00 op het Museumplein niet gedemonstreerd mocht worden. Er was overigens geen demonstratie aangekondigd, maar we wisten dus wel van die oproepen” (Mastenbroek, 2011).

- 15) *“Dat verwacht wordt dat er gehoor wordt gegeven aan de oproep te komen rellen; Dat hierdoor de vrees bestaat voor wanordelijkheden; Dat het daarom noodzakelijk is maatregelen te treffen ter voorkoming van verstoringen van de openbare orde en veiligheid en ter beperking van gevaar; Dat de reguliere beschikbare juridische instrumenten ontoereikend zijn om genoemde verstoringen tegen te gaan; Dat het met het oog hierop noodzakelijk is in afwijking van en in aanvulling op de bestaande wettelijke voorschriften een regeling vast te stellen die hierin kan voorzien” (Van der Laan, 2011b).*
- 16) *“Goed dat de burgemeester er zo bovenop zit op dit onderdeel vanaf dat het zondag mis is gegaan en terecht ook denk ik die noodverordening om dat toch maar te doen ook al blijkt het achteraf wellicht niet nodig te zijn geweest, maar beter dat constateren dan andersom. Ik ben ook heel erg blij dat de burgemeester nu zegt van we gaan een feitenrelaas doen en nog geen onderzoek naar het optreden van de politie. Laten we eerst de feiten bekijken en dan wat dat betreft pas de conclusies trekken” (Mastenbroek, 2011).*

Casus 4

- 17) *“Dan gaan ze met de demonstranten naar de Beursstraat en eigenlijk ging het daar echt mis. Het woord lawaaidemonstratie klinkt echt iets zoeter en braver dan het volgens de politie in ieder geval was. Dat bureau is driekwartier geblokkeerd geweest. Er kon niemand in, er kon niemand uit. Politie zocht contact met de mensen, er was niet te praten. Er gingen stenen door ruiten, er werden motoren van de politie beschadigd die buiten stonden en fietsen, dus er was iets meer aan de hand dan de studenten, ik zeg studenten, maar het waren natuurlijk geen studenten, dan de demonstranten suggereerden” (AT5, 2015d).*
- 18) *“Ik was niet geïnformeerd. Ik heb zelf nadat ik op een site van een krant gelezen had – ’s avonds om half 8 – dat het uit de hand gelopen was, gevraagd aan mensen of ze wilden uitzoeken wat er precies was gebeurd. U weet dat we daarna in het Maagdenhuis zijn gaan praten en zolang er gepraat wordt, wil het gezegde, wordt er niet geschoten. Praten is voor mij de manier om maatschappelijke problemen op te lossen tenzij je wordt gedwongen om te handelen” (Mastenbroek, 2015a).*
- 19) *“Ik heb het idee dat de burgemeester soms de vragen die gesteld worden wat makkelijk als wantrouwen interpreteert. Volgens mij is onderdeel van vertrouwen in de politie juist dat je kritische vragen durft te stellen. Met het stellen van de kritische vragen wordt niet direct een oordeel uitgesproken. Er wordt alleen de wens uitgesproken dat wij over een poosje kunnen vaststellen wat er precies is gebeurd. En volgens mij ligt dat niet zo heel erg ver uit elkaar als dat de burgemeester doet voorkomen”*
- 20) *“Het gaat erom dat ik zijn conclusie niet deel, want ik weet helemaal niet of dat u daar wel een beetje gelijk of helemaal gelijk in heeft, want ik zou dan toch wel willen weten welke concrete aanwijzingen u*

heeft dat het zo uit hand de loopt, want ik heb ook wel verhalen gehoord van het College van Bestuur die, als ik daar ben en praat, wat aangedikt lijken en u bent toch ook wel met mij eens dat je heel goed én student én activist kunt zijn” (Mastenbroek, 2015b).

- 21) *“Nu is het geval en dat deel ik even, daar is ook helemaal niks geheims aan, dat ik op de plek aankwam in Frankrijk waar ik wezen moest en ik deed mijn telefoon weer aan na uit het vliegtuig te zijn gestapt en het eerste telefoontje was van een bezetter van het Maagdenhuis, het tweede telefoontje was van de voorzitter van het College van Bestuur en het derde telefoontje was van mijn locoburgemeester. Dat is hartstikke leuk als je een weekend weggaat en de eerste drie telefoontjes gaan over die kwestie. Dat is verder niet relevant. Tweet er maar even over. Wat wel relevant is, is het volgende. Ik ben op dat moment niet in de positie om een bemiddeling zelf te doen vanuit Zuid-Frankrijk en ik heb aan alle drie de mensen die mij belden gezegd: ‘dit is in ieder geval een moment om in overleg te gaan’. Dat heeft vervolgens de locoburgemeester, die was de laatste dus die belde, van mij overgenomen” (Mastenbroek, 2015c).*
- 22) *“Dat verdient goed uitgezocht te worden, want als het zo is dat andere middelen echt geen resultaat konden hebben, dan is dat rechtmatig. Als je zegt: ‘nee, dat had ook anders gekund om het effect te bereiken’, dat je jezelf bevrijdt zonder die klappen, dan is het niet goed geweest. Daarvoor hebben we een klachtencommissie. Gisteren is hier in de raad, vind ik, een hele goede discussie over geweest. Wij kunnen nu geen eindoordeel vellen. Als men een klacht indient over het feitenrelaas dat ik door de politie laat opstellen, dan gaat de commissie oordelen en dat is een onafhankelijke commissie. En dan kunnen we erop terugkomen in de gemeenteraad, want wij hebben natuurlijk de taak ervoor te zorgen dat de politie het goed doet” (AT5, 2015d).*
- 23) *“Ik vind dat de normale weg is dat als er zorgen zijn dat het is misgegaan dan hebben we de Commissie voor Politieklachten. Ik zorg voor een goed feitenrelaas. Zij moeten zorgen voor al het bewijsmateriaal dat zij hebben. De filmpjes waarnaar u net vroeg. Bewijs van verwondingen in het ziekenhuis. Dan kan de commissie z’n werk doen en dan komt het weer terug om te bespreken, want dan kunt u weer als baas van de gezagdrager zorgen dat we bijvoorbeeld extra instructies geven of zeggen: ‘sorry politie dat een enkele van ons zo is meegedeind’, afhankelijk van de inhoudelijke uitkomst” (Mastenbroek, 2015a).*
- 24) *“Waarheidsvinding is wat we moeten doen en we gaan het doen. Mijn voorstel, voorzitter, is dat we alle studenten uitnodigen alle informatie die ze hebben op het punt van schade, toedracht, letsel, alles, neer te leggen bij de klachtencommissie. Ik leg bij uw raad een feitenrelaas van de politie voor. De klachtencommissie kan het feitenrelaas toetsen aan de hand van het bewijs dat wordt aangedragen door de studenten. En ‘as soon as possible’ gaan wij dan door om het politieke oordeel te vellen, want dat komt u toe” (Mastenbroek, 2015a).*

Bijlage VII – Uitkomsten codering casus 1

								Code				TOTAAL:
	0	1	2	3	4	5	6	8.1.2	8.2	8.4	10.1	
Aartsen, J.J. van (2014a)	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	3
Aartsen, J.J. van (2014b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Aartsen, J.J. van (2014c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Aartsen, J.J. van (2014d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Aartsen, J.J. van (2014e)	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4
Aartsen, J.J. van (2014f)	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
Baldewsingh, S. (2014a)	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Baldewsingh, S. (2014b)	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	4
Baldewsingh, S. (2014c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2014)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Jong, L. de e.a. (2014)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ministerie van V&J (2014)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2014b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2014c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de & L.K. Van Ermel (2014)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2
Mos, R. de e.a. (2014)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
NOS (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
NOS (2014b)	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
NRC Handelsblad (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2014b)	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3
NRC Handelsblad (2014c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2
NRC Handelsblad (2014d)	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
NRC Handelsblad (2014e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2014f)	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
NRC Handelsblad (2014g)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2
NRC Handelsblad (2014h)	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
NRC Handelsblad (2014i)	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	3
NRC Handelsblad (2014j)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Oeveren, J. van (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Oeveren, J. van (2014b)	3	0	0	0	19	13	0	1	0	5	7	48
Omroep West (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Omroep West (2014b)	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Omroep West (2014c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Omroep West (2014d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Omroep West (2014e)	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Stassen, K. (2014)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Trouw (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Trouw (2014b)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Trouw (2014c)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
VARA (2014)	2	0	1	1	0	0	1	1	0	0	2	8
Volkskrant (2014a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1

Volkskrant (2014b)	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
Volkskrant (2014c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2014d)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
TOTAAL:	14	12	1	34	30	15	1	2	2	5	14	130

Bijlage VIII – Uitkomsten codering casus 2

	Code									TOTAAL:
	0	1	2	3	4	5	8.2	8.3.1	9.1	
Aartsen, J.J. van (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	2	3
Aartsen, J.J. van (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Aartsen, J.J. van (2015c)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Aartsen, J.J. van (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Aartsen, J.J. van (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Aartsen, J.J. van (2015f)	0	1	0	1	0	0	0	0	1	3
Elsevier (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015f)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015g)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015h)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015i)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Elsevier (2015j)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015k)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Elsevier (2015l)	0	0	1	1	0	0	0	0	1	3
Elsevier (2015m)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Mos, R. de & A.D.J.M. Kumar (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de & A.D.J.M. Kumar (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de & A.D.J.M. Kumar (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mos, R. de (2015f)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015d)	0	1	0	1	0	0	0	0	2	4
NOS (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015f)	0	1	0	1	0	0	0	0	1	3
NOS (2015g)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015h)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
NOS (2015i)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
NRC Handelsblad (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
NRC Handelsblad (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
NRC Handelsblad (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
NRC Handelsblad (2015e)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2

Omroep West (2015a)	0	1	0	1	0	0	0	0	1	3
Omroep West (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Omroep West (2015c)	0	3	0	1	0	0	0	0	1	5
Omroep West (2015d)	0	1	0	1	0	0	0	0	1	3
Omroep West (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	4	5
Politie (2015)	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2
Ramgolam (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Ramgolam (2015b)	1	6	1	0	12	11	6	3	32	72
Rijksrecherche (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Rijksrecherche (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Trouw (2015)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Vianen, I.M. (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Vianen, I.M. (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2
Volkskrant (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2
Volkskrant (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	2	3
TOTAAL:	1	17	2	56	16	11	6	6	57	171

Bijlage IX – Uitkomsten codering casus 3

	Code					
	0	1	2	3	5	TOTAAL:
AT5 (2011a)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011b)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011c)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011d)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011e)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011f)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011g)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011h)	0	0	0	1	0	1
AT5 (2011i)	1	0	0	1	0	2
AT5 (2011j)	0	0	0	1	0	1
Elsevier (2011a)	0	0	0	1	0	1
Elsevier (2011b)	0	0	0	1	0	1
Elsevier (2011c)	0	1	0	1	0	2
Laan, E.E. van der (2011a)	0	0	0	1	0	1
Laan, E.E. van der (2011b)	0	1	0	1	0	2
Mastenbroek, C. (2011)	0	3	2	0	1	6
NOS (2011b)	0	0	0	1	0	1
NOS (2011c)	0	0	0	1	0	1
NOS (2011d)	0	0	0	1	0	1
NRC Handelsblad (2011a)	0	0	0	1	0	1
NRC Handelsblad (2011b)	0	1	0	1	0	2
NRC Handelsblad (2011c)	0	0	0	1	0	1
NRC Handelsblad (2011d)	0	0	0	1	0	1
Politie (2011)	0	0	0	1	0	1
Trouw (2011a)	0	0	0	1	0	1
Trouw (2011b)	0	0	0	1	0	1
Trouw (2011c)	0	1	1	1	0	3
Trouw (2011d)	0	1	0	1	0	2
Trouw (2011e)	0	0	0	1	0	1
Volkskrant (2011a)	0	0	0	1	0	1
Volkskrant (2011b)	0	0	0	1	0	1
Volkskrant (2011c)	0	0	0	1	0	1
Volkskrant (2011d)	0	1	0	1	0	2
Volkskrant (2011e)	0	0	0	1	0	1
Volkskrant (2011f)	0	0	0	1	0	1
Volkskrant (2011g)	1	0	0	1	0	2
Volkskrant (2011h)	0	0	0	1	0	1
TOTAAL:	2	9	3	37	1	52

Bijlage X – Uitkomsten codering casus 4

	Code									TOTAAL:
	0	1	2	3	4	5	8.3.1	9.1	10.1	
AT5 (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015d)	0	4	1	1	0	0	0	3	0	9
AT5 (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015f)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015g)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015h)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015i)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015j)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015k)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015l)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
AT5 (2015m)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Elsevier (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Laan, E.E. van der (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Laan, E.E. van der (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Mastenbroek, C. (2015c)	0	1	5	0	1	1	1	5	0	14
Mastenbroek, C. (2015b)	0	3	0	0	1	0	0	0	0	4
Mastenbroek, C. (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	2	2	5
Politie (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Politie (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015f)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015g)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015h)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015i)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015j)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015k)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015l)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015m)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NOS (2015n)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015b)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1

NRC Handelsblad (2015d)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015f)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015g)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015h)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015i)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015j)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015k)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015l)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015m)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015n)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015o)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015p)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
NRC Handelsblad (2015q)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2015a)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2015b)	1	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Volkskrant (2015c)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2015d)	0	1	1	1	0	0	0	0	0	3
Volkskrant (2015e)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Volkskrant (2015f)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
TOTAAL:	1	9	7	59	2	1	1	10	2	92